

RAKENTEELLISEN SOSIAALITYÖN TOTEUTUMINEN, MAHDOLLISUUDET JA ESTEET

Santra Ruonakangas
Maisterintutkielma
Sosiaalityö
Kokkolan yliopistokeskus
Chydenius
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2021

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Tekijä Santra Ruonakangas	
Työn nimi Rakenteellisen sosiaalityön toteutuminen, mahdollisuudet ja esteet	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn tyyppi Maisterintutkielma
Aika Kevät 2021	Sivumäärä 95 sivua ja liitteet 10 sivua
Ohjaajat YTT Sirkka Alho ja YTT Sirpa Kannasoja	
<p>Tutkimuksen tehtävänä on selvittää, miten rakenteellinen sosiaalityö toteutuu sekä mitkä tekijät mahdollistavat ja estävät rakenteellisen sosiaalityön toteutumista. Tutkimuksen teoriaperusta koostuu sosiaalityön yhteiskunnallisen tehtävän teoreettisista jäsenyksistä sekä rakenteellisen sosiaalityön käsitteellistämistä. Tutkimuksen tieteenfilosofinen ja metodologinen perusta nojaa kriittiseen realismiin. Tutkimuksen kyselyaineisto (N=131) on kerätty 30.3–31.5.2020 välisenä aikana kuntien tai kuntayhtymien palveluksessa työskenteleviltä sosiaalityöntekijöiltä ja sosiaalityön esimiehiltä, jotka toimivat perhesosiaalityön, lastensuojelun ja/tai aikuissosiaalityön tehtävissä. Tutkimuksessa on sovellettu monimenetelmällistä tutkimusotetta yhdistämällä kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia menetelmiä. Määrällisen aineiston analyysissä on käytetty pääkomponenttianalyysia, ryhmittelyanalyysia, logistista regressioanalyysia sekä ryhmävertailuissa U-testiä ja Kruskal-Wallis -testiä. Laadullisen aineiston analyysi on toteutettu sisällönanalyysilla.</p> <p>Tutkimuksen perusteella sosiaalityön yhteiskunnallinen tehtävä, sekä yksilön auttamiseen että sosiaalisia ongelmia aiheuttaviin yhteiskunnallisiin tekijöihin suuntautuvana työnä, toteutuu vain osittain. Tulokset osoittavat sosiaalityön painottuvan vahvasti yksilökohtaiseen työhön rakenteellisen sosiaalityön jäädessä sivuosaan. Vahvimmin, kuitenkin vain jossain määrin, rakenteellinen sosiaalityö toteutuu palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämisessä oman organisaation sisällä. Sen sijaan hyvinvointistrateginen työ, laajempi järjestelmätasolla tapahtuva hallintorajat ylittävä kehittäminen, kunnallinen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen sekä yhteistyö kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa näyttävät hyvin vähäisiltä. Toisaalta tulosten mukaan rakenteelliseen sosiaalityöhön liittyvää kehittämistä tehdään erilaisissa kehittämissakkeissa, mutta kehittämistyö ei integroidu osaksi palvelujärjestelmää ja sen toimintakäytäntöjä.</p> <p>Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista mahdollistaviksi tekijöiksi osoittautuvat esimiesasema, mahdollisuus vaikuttaa rakenteellisiin tekijöihin, esimiestuki, kollegoiden tuki, osaaminen ja työkokemus. Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen merkittävimmiksi esteiksi nousevat rakenteellisen sosiaalityön kokonaiskuvan puuttuminen, organisatoriseen toimintaympäristöön ja sosiaalityön profession rajoihin liittyvät esteet. Tulosten perusteella on selvää, etteivät rakenteellisen sosiaalityön ongelmat ole yksittäisten sosiaalityöntekijöiden, työyhteisöjen tai kuntien ratkaistavissa. Tilanteen muuttaminen vaatii kansallisesti linjattuja ja paikallisesti toteutettuja rakenteellisia muutoksia. Lisäksi tarvitaan sosiaalityön asiantuntijuiden kriittistä tarkastelua ja kokonaisvaltaiseen orientaatioon liittyvän osaamisen vahvistamista.</p>	
Asiasanat: rakenteellinen sosiaalityö, sosiaalityön yhteiskunnallinen tehtävä, kriittinen realismi, mixed method, kvantitatiivinen tutkimus, kvalitatiivinen tutkimus	
Säilytyspaikka Jyväskylä	
Muita tietoja	

KUVIOT

KUVIO 1	Teoreettinen asetelma kyselylomakkeen operationalisoinnin jäsentäjänä.....	25
KUVIO 2	Yhteenvedo tutkimuksen empiirisistä tuloksista (N=131).....	76

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Rakenteellisen sosiaalityön toiminnan ulottuvuudet (Layder 1993, 72 mukailleen)	20
TAULUKKO 2	Tutkimusasetelma.....	23
TAULUKKO 3	Vastaajien taustatiedot (N=131).....	29
TAULUKKO 4	Yhteenvedo analyysimenetelmistä ja analyysin etenemisestä	35
TAULUKKO 5	Rakenteellisen sosiaalityön toteutumista mittaavat summa- muuttujat (ka.; kh.) (jatkuu)	39
TAULUKKO 6	Hyvinvointipalveluiden johdon tuki, esimiestuki ja kollegoiden tuki (ka.; kh.).....	43
TAULUKKO 7	Mahdollisuus vaikuttaa (ka.; kh.)	44
TAULUKKO 8	Rakenteellisen sosiaalityön osaaminen (ka.; kh.)	45
TAULUKKO 9	Taustamuuttujat	46
TAULUKKO 10	Rakenteellisen sosiaalityön toteutuminen työtehtävittäin (ka.; kh.)	48
TAULUKKO 11	Mahdollisuus vaikuttaa, tuki ja osaaminen työtehtävittäin (ka.; kh.)	49
TAULUKKO 12	Rakenteellisen sosiaalityön toteutuminen toimijatyypeittäin (ka.; n=129)	51
TAULUKKO 13	Mahdollisuus vaikuttaa, tuki ja osaaminen toimijatyypeittäin (ka.; kh.)	53
TAULUKKO 14	Palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämistä selittävät tekijät (N=131)	58
TAULUKKO 15	Tiedon tuottamista ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamista selittävät tekijät (n=129).....	59
TAULUKKO 16	Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamista selittävät tekijät (n=122)	60
TAULUKKO 17	Sosiaalisen puolesta puhumista selittävät tekijät (n=121)	62
TAULUKKO 18	Asiakasosallisuuden vahvistamista selittävät tekijät (n=122) 63	
TAULUKKO 19	Mediavaikuttamista ja julkaisujen tuottamista selittävät tekijät (n=122)	64
TAULUKKO 20	Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen merkittävimmät esteet.....	67

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	RAKENTEELLISEN SOSIAALITYÖN TEOREETTISIA LÄHTÖKOHTIA ...	4
2.1	Sosiaalityö hyvinvointivaltion muuttuvassa kontekstissa	4
2.2	Sosiaalityön yhteiskunnallisen tehtävän lähestymistapoja	5
2.3	Rakenteellisen sosiaalityön teoreettisia jäsennyksiä	8
2.4	Rakenteelliseen sosiaalityöhön liittyviä tutkimuksia	11
3	TUTKIMUKSEN TIETEENFILOSOFINEN JA METODOLOGINEN PERUSTA.....	16
3.1	Kriittinen realismi	16
3.2	Rakenteellinen sosiaalityö sosiaalisen toiminnan kontekstissa	20
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	22
4.1	Tutkimustehtävä ja tutkimusasetelma	22
4.2	Kyselylomakkeen muodostaminen.....	24
4.3	Tutkimusaineisto	28
4.4	Analyysimenetelmät ja analyysin eteneminen.....	29
4.5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	36
4.6	Kvantitatiivisen analyysin muuttujamuunnokset	37
5	KVANTITATIIVISEN ANALYYSIN EMPIIRISET TULOKSET	47
5.1	Sosiaalityöntekijät ja sosiaalityön esimiehet rakenteellisen sosiaalityön toteuttajina.....	47
5.2	Rakenteellisen sosiaalityön toimijatyyppit ja niitä erottelevat tekijät	50
5.3	Rakenteellista sosiaalityön toteutumista selittävät tekijät.....	56
5.3.1	Logistisen regressioanalyysin toteuttaminen.....	56
5.3.2	Palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittäminen	57
5.3.3	Tiedon tuottaminen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttaminen	59
5.3.4	Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistaminen.....	60
5.3.5	Sosiaalisen puolesta puhuminen.....	61
5.3.6	Asiakasosallisuuden vahvistaminen.....	62
5.3.7	Mediavaikuttaminen ja julkaisujen tuottaminen	63
6	KVALITATIIVISEN ANALYYSIN EMPIIRISET TULOKSET	65
6.1	Sisällönanalyysin toteuttaminen	65
6.2	Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen merkittävimmät esteet.....	66
6.2.1	Rakenteellisen sosiaalityön kokonaiskuvan puuttuminen	68
6.2.2	Organisatoriseen toimintaympäristöön liittyvät esteet.....	69
6.2.3	Sosiaalityön profession rajoihin liittyvät esteet	72
7	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	75
7.1	Empiiristen tulosten yhteenveto.....	75
7.2	Tutkimusprosessin arviointi	82
7.3	Johtopäätökset.....	86
	LÄHTEET	90
	LIITTEET.....	96

1 JOHDANTO

Sosiaalityön maisterintutkielmani kohdistuu rakenteelliseen sosiaalityöhön. Päädyin aiheeseen, sillä jo hyvin pian sosiaalityön opintojen aloittamisen jälkeen minulle alkoi muodostua käsitys sosiaalityön orientaation painottumisesta vahvasti yksilökohtaiseen sosiaalityöhön. Jouduin ristiriitaiseen tilanteeseen kehittyvän sosiaalityön asiantuntijuuteni ja käytännön sosiaalityön todellisuuden välillä. Ajattelin, olisiko minulla sosiaalityön tulevana ammattilaisena mahdollista tehdä työtä kokonaisvaltaisella, yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta rakentavalla työotteella. Opintojeni aikana olen määrätietoisesti pyrkinyt löytämään vastauksia siihen, miten sosiaalityön yksilökohtaista ja rakenteellista työtä voisi hahmottaa kokonaisvaltaisesti sosiaalityön käytännöissä ja tutkimuksessa.

Sosiaalityön yhteiskunnallista tehtävää voidaan kuvata ”kaksoissidokseksi” (Pohjola 2011). Se tarkoittaa samanaikaista työskentelyä jo olemassa olevien sosiaalisten ongelmien parissa auttaen asiakkaaksi tulevia ja heidän perheitään sekä pyrkimystä vaikuttaa ennaltaehkäisevästi vallitseviin yhteiskunnallisiin rakenteisiin, jotta ne tukisivat paremmin kansalaisten hyvinvointia (Pohjola 2011, 207; Pohjola & Laitinen & Seppänen 2014, 11).

Suomalaista sosiaalityötä toteutetaan yhteiskunnan palvelujärjestelmässä osana hyvinvointipalveluiden kokonaisuutta. Tehtäväksiantonsa sosiaalityö saa hyvinvointivaltion sosiaalipolitiikasta. Hyvinvointivaltio on viime vuosisadan loppupuolelle saakka tarjonnut sosiaalityön tehtävälle hyvät puitteet ilmentäessään sosiaalityölle tärkeitä arvoja, kuten oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoa ja solidaarisuutta (mm. Kokkonen 2019, 66; 2021, 40; Pohjola, Kempainen, Niskala & Peronius 2019b). Puitteet olivat suotuisat myös rakenteellisen sosiaalityön kannalta, mistä esimerkiksi yhdyskuntatyön ja yhteisösosiaalityön vireä kehitys 1970–1980-luvuilla on hyvä osoitus (Koskinen 2003; Roivainen 2008).

Hyvinvointivaltion menestystarina on taittunut ennen vuosituhannen vaihdettua kohdatessa taloudellisten suhdanteiden aiheuttamat haasteet ja saadessa kilpailijakseen uusliberalistisen ideologian. Vaikka yhteiskunnallinen toimintaympäristö luo

edelleen hyvät puitteet sosiaalityön toiminnalle, sosiaalityön rooli osana hyvinvointivaltion palvelujärjestelmää ei ole ristiriidaton. Sosiaalityön yhteiskunnalta saama mandaatti rakentuu aina suhteessa yhteiskunnallisiin rakenteisiin, kuten vallitsevaan ideologiaan, yhteiskunta- ja talouspolitiikkaan sekä muihin instituutionaalisiin toimiin (Jokinen 2018, 138–140). Huolimatta siitä, että yhteiskunta turvaa asiakkaille oikeuden saada sosiaalityön palveluita, sävyttää suhdetta uusliberalistinen yksilönvastuuta korostava yhteiskuntapolitiikka (mt.).

Uusliberalistisen yksilökeskeisyyttä korostavan ajattelutavan seurauksena sosiaalisia ongelmia lähestytään yksilöstä johtuvina, sen sijaan, että niitä tarkasteltaisiin sosiaalisina ja rakenteellisina. Tämä näkyy pyrkimyksinä vastikkeelliseen sosiaaliturvaan, asiakkaisiin kohdistuvana aktivointipolitiikkana ja huono-osaisten kontrollointina. (Ks. Kokkonen 2019, 59; Raunio 2009, 210; Sirkka 2014, 120–122, 125.) Asiakkaiden sitouttaminen, osallistaminen ja vastuuttaminen sosiaalityön asiakasprosessissa on jo siinä määrin korostunutta, että se on ristiriidassa sosiaalisesti oikeudenmukaisen yhteiskunnan tavoitteen kanssa (Hokkanen 2014, 56).

Rakenteellisen sosiaalityön työorientaation kehittäminen linjattiin jo vuonna 2005 Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemassa Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015-toimenpideohjelmassa. Ohjelmassa hahmoteltiin yhteiskuntapoliittisia toimenpiteitä, joiden tavoitteena on vahvistaa rakenteellisen sosiaalityön yhteiskunnallisia toimintaedellytyksiä. Yhtä lailla kohteena olivat odotukset, jotka kohdistuvat sosiaalityöntekijöiden rooliin rakenteellisessa työskentelyssä (Karjalainen & Sarvimäki 2005). Lainsäädännöllisesti rakenteellisen sosiaalityön velvoite kirjattiin uuteen sosiaalihuoltolakiin. Kunnan tehtävä on rakenteellisen sosiaalityön keinoin välittää tietoa sosiaalisesta hyvinvoinnista ja sosiaalisista ongelmista sekä hyödyntää sosiaalihuollon asiantuntijuutta hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä (1301/2014, 7§).

Sosiaalityön sisällä vallitsee yhteisymmärrys sosiaalityön tehtävästä muutostyönä. Käsitukset kuitenkin jakautuvat sen suhteen, mitkä ovat työn tavoitteet, millä tasolla työskentely tapahtuu sekä millaisilla ehdoilla työtä toteutetaan (Pohjola 2014, 17–19). Tällä hetkellä sosiaalityön orientaatio painottuu yksilökohtaiseen sosiaalityöhön ollen jatkumoa 1990-luvun laman aikana alkaneelle orientaatiolle. Yksilökohtaisen sosiaalityön orientaatiossa muutostyön tavoitteet kohdistuvat yksilöasiakkaiden elämäntilanteiden kohentamiseen (mm. Pohjola 2014; Raunio 2009; Sirkka 2014). Oikeudenmukaisen ja ihmisarvoa kunnioittavan yhteiskunnan rakentaminen edellyttäisi sosiaalityöltä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen suuntautuvaa työtä (Hokkanen 2013, 77). Useat sosiaalityön tutkijat ovat esittäneet, että sosiaalityön tulisi arvioida uudelleen orientaatiotaan sekä kirkastaa näkemystään ydintehtävästään ja sen mukaisen tavoitteiden saavuttamisesta (mm. Pohjola 2014, 17; Pohjola ym. 2019a, 13).

Suomalaisen sosiaalityön teoreettisessa keskustelussa kiinnostus rakenteellista sosiaalityötä kohtaan on herännyt uudelleen 2010-luvulla muutaman vuosikymmenen hiljaiselon jälkeen. Siitä huolimatta, että sosiaalityön yhteiskunnallisesta tehtävästä ja

rakenteellisesta sosiaalityöstä on käyty viime aikoina monipuolista teoreettista keskustelua, sosiaalityön tutkimus painottuu edelleen vahvasti yksilökohtaisen sosiaalityön tutkimukseen. Tilanteesta johtuen rakenteelliseen sosiaalityöhön ei ole muodostunut vahvaa empiiristä perinnettä (Tiitinen 2019, 17).

Edellä tarkastelemani näkökulmat vahvistavat käsitystäni rakenteellisen sosiaalityön tutkimuksen ajankohtaisesta tarpeesta. Tutkimuksellinen kiinnostukseni sosiaalityön kokonaisvaltaista orientaatiota kohtaan heräsi varhain kandidaatin opintojen vaiheissa. Sosiaalityön maisterintutkielma on jatkoa kandidaatin tutkielmalleni, jonka tavoitteena oli löytää teoreettisia lähestymistapoja rakenteellisen sosiaalityön empiiriseen tutkimiseen. Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten rakenteellinen sosiaalityö toteutuu sekä mitkä tekijät mahdollistavat ja estävät rakenteellisen sosiaalityön toteutumista.

Tutkimusraportin luvussa kaksi hahmotan rakenteellisen sosiaalityön teoriapohjaa. Kolmannessa luvussa tarkastelen tutkimuksen tieteenfilosofista ja metodologista perustaa kriittisen realismin näkökulmasta. Luvussa neljä esitän tutkimustehtävän, avaan kyselylomakkeen teoreettista asetelmaa ja operationalisointia, tutkimusaineistoa ja analyysimenetelmiä sekä tarkastelen tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyteen liittyviä näkökohtia. Tutkimuksen empiirinen osuus etenee vaiheittain siten, että luvussa viisi kuvaan määrällisen aineiston ja kvantitatiivisten menetelmien avulla saatuja tutkimustuloksia. Luvussa kuusi siirryn laadulliseen aineistoon ja sisällönanalyysin tuloksiin. Tutkimusraportin yhteenveto- ja johtopäätösluvussa jäsenän empiirisiä tuloksia kokonaisuutena tarkastellen niiden suhdetta aikaisempiin tutkimuksiin ja rakenteellisesta sosiaalityöstä käytyyn teoreettiseen keskusteluun. Lisäksi arvioin tutkimusprosessia sekä pohdin rakenteellisen sosiaalityön tulevaisuuden näkymiä ja kehittämistarpeita.

2 RAKENTEELLISEN SOSIAALITYÖN TEOREETTISIA LÄHTÖKOHTIA

2.1 Sosiaalityö hyvinvointivaltion muuttuvassa kontekstissa

Rakenteellisen sosiaalityön ymmärtäminen vaatii sen jäsentämistä yhteiskunnallisessa kontekstissaan osana hyvinvointivaltion rakenteellista murrosta ja sosiaalityön yhteiskunnallista tehtävää. Taustoitan tutkimukseni teoriaperustaa lähtemällä liikkeelle sosiaalityön yhteiskunnallisen ja institutionaalisen toimintaympäristön muutoksista edeten sosiaalityön yhteiskunnallisen tehtävän teoreettisiin ja yhteiskuntapoliittisiin jäsenyyksiin. Sen jälkeen siirryn rakenteellisen sosiaalityön käsitteellistämiseen ja teen katsauksen rakenteellisesta sosiaalityöstä tehtyyn tutkimukseen.

Sosiaalityö elää historiansa suurinta muutosta yhteiskunnassamme meneillään olevan perustavanlaatuisen ja laaja-alaisen murroksen vuoksi, joka koskettaa niin yhteiskunnallisia rakenteita, valtasuhteita, arvoja, ideologioita kuin kulttuurien ja elämäntapojen uudelleen jäsentymistä (Pohjola, Kemppainen, Niskala & Peronius 2019a, 12–13). Jari Heinosen (2014) mukaan olemme siirtyneet hierarkkisesta, suhteellisen selvärajaisesta ja ennustettavasta yhteiskunnasta aiempaa epäselvempään tilanteeseen eivätkä yhteiskunnalliset muutokset ole samalla tavalla ennustettavissa kuin aikaisemmin. Pohjoismainen universaali hyvinvointimalli on kohdannut useita matalasuhdanteita, valtion velkaantumisen ja massatyöttömyyden aiheuttamia sosiaalisia seurauksia. Yhteiskunnalliset ja taloudelliset muutokset ovat heijastuneet köyhyyteen, yhteiskunnalliseen osallisuuteen ja valtaan liittyvinä sosiaalisina ongelmina. Pitkittynyt ja pysyvä työttömyys on lisännyt huono-osaisuutta ja heikentänyt työn ulkopuolelle jääneiden osallisuutta sosiaalisiin verkostoihin ja yhteiskuntaan. Samaan aikaan perherakenteissa tapahtuneet muutokset ovat kaventaneet sosiaalista tukiverkostoa.

Nämä kolme yhteiskunnallista ilmiötä, valta-, osallisuus-, ja köyhyyskysymys, vaikuttavat asiakaskansalaisten elinolosuhteisiin ja ovat samalla rakenteellisen sosiaalityön ydinaluetta ja tehtäväkenttää. (Mt., 49–52.)

Yhteiskunnalliset muutokset eivät vaikuta ainoastaan kansalaisten elinolosuhteisiin, vaan ne muokkaavat myös sosiaalityön toimintaympäristöä ja toimintamahdollisuuksia. Uusliberalistiseen talous- ja sosiaalipolitiikkaan on liittynyt rahamarkkinoiden vapauttaminen, työmarkkinoiden muutokset sekä julkisen sektorin ja sosiaalipolitiikan uudistukset (mm. Heinonen 2014, 44, 47; Pohjola ym. 2019b, 28–29; Sirkka 2014, 120–122, 125). Uusliberalistisen yhteiskuntapolitiikan seurauksena sosiaalista vastuuta on siirretty yksilöille, yhteisöille ja kansalaisjärjestöille (Juhila 2006, 71).

Uusliberalistisen ideologian myötä julkishallinnollinen järjestelmä on saanut seuralaisekseen uuden julkishallinnan mallin (NPM, New Public Management) (mm. Kokkonen 2021, 40; Juhila 2006, 71), jonka myötä julkisen sektorin toimintaa on alettu ohjaamaan liike-elämän periaatteilla. Sosiaalityöntekijöiden, kuten muidenkin alojen työntekijöiden työn tuloksellisuutta ja tehokuutta on pyritty lisäämään valvonnalla, mittamaalla ja ohjeistamalla. Lisääntyneen valvonnan ja toiminnan ohjaamisen seurauksena sosiaalityön autonomia ja ammatillinen harkintavalta ovat kaventuneet (Kokkonen 2021, 40; Perttula 2021, 86).

Yhteiskunnallisesta muutoksesta ja hyvinvointivaltion uudelleenmäärittelystä on seurannut palvelujärjestelmän kehittämistarve. Sosiaali- ja terveystalouden osalta se tarkoittaa palvelurakenteen ja hallinnon uudistamista. Palveluiden järjestämismallista riippumatta tavoitteeksi on asetettu sosiaali- ja terveystalouden integraatio, joka tulee muuttamaan sosiaalityön toimintaympäristöä, organisoitumista ja asemoitumista osana palvelukokonaisuutta (Pohjola ym. 2019b, 29). Sosiaalityön tutkijat (Pohjola ym. 2019a, 13, 29) esittävät, että palvelurakenteen uudistuksessa sosiaalityöltä vaaditaan aikaisempaa vahvempaa sosiaalisen näkökulman esiin nostamista, jotta sosiaalihuolto voi kehittyä tasaveroiseksi toimijaksi terveydenhuollon rinnalle.

Sosiaalityön hyvinvointivaltiollisessa kontekstissa tapahtuneet muutokset uhkaavat heikentää sosiaalityön yhteiskunnallista asemaa ja toiminnan edellytyksiä. Samalla muutokset haastavat rakenteellisen sosiaalityön ajantasaista kehittämistä.

2.2 Sosiaalityön yhteiskunnallisen tehtävän lähestymistapoja

Sosiaalityön asiantuntijuus ja toiminnan ehdot ovat sidoksissa yhteiskunnan ajalliseen kontekstiin ja siinä vallitseviin yhteiskuntapoliittisiin, hallinnollisiin ja taloudellisiin diskursseihin (mm. Heinonen 2014; Kokkonen 2019; Pohjola 2014, 2019; Svenlin, Matties & Turtiainen 2021). Sosiaalityön yhteiskunnallinen tehtävä, asiakkaan asema sekä

sosiaalityöntekijän ja asiakkaan suhde muotoutuvat kunkin ajan tuloksena, joihin yhteiskunnallinen tilanne ja muutokset heijastuvat. Tämä tulee hyvin esille sosiaalityön tutkijoiden (mm. Payne 2005; Toikko 2005; Juhila 2008) tulkinnoissa.

Malcolm Payne (2005) esittää sosiaalityön kehityksestä kolme lähestymistapaa, joissa teoreettiset ja yhteiskuntapoliittiset peruserot käyvät hyvin ilmi. Ensimmäinen Paynen esittämä lähestymistapa on refleksiivis-terapeuttinen, joka tavoittelee yksilön, ryhmän tai yhteisön hyvinvointia vahvistamalla toimijoilla itsellään olevia mahdollisuuksia inhimilliseen kasvuun ja itsensä toteuttamiseen. Lähestymistavassa korostuu sosiaalityöntekijän ymmärtävä suhtautuminen asiakkaan todellisuutta kohtaan. Työntekijän ja asiakkaan vastavuoroinen reflektiivisyys auttaa asiakasta saavuttamaan valtaa omassa elämässään. Sosiaalityöntekijän tehtävänä on vahvistaa asiakkaan tietoisuutta, joka auttaa asiakasta muuttamaan epäsuotuisaa elämäntilannettaan. (Mt., 8-12.)

Toinen Paynen (2005) esittämä lähestymistapa on emansipatorinen, yhteiskuntakriittinen lähestymistapa, jossa yksilöiden ongelmia tarkastellaan yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuutta synnyttävien rakenteiden ja instituutioiden kautta. Yhteiskuntakriittinen lähestymistapa pyrkii muuttamaan yhteiskunnallisia ja sosiaalisia olosuhteita kaikkein heikoimmassa asemassa olevia ihmisryhmiä hyödyttämällä tavalla. Emansipatorisen lähestymistavan ajatuksena on, että ilman yhteiskunnallisiin muutoksiin pyrkivää työskentelyä huono-osaiset eivät voi valtaistua elämässään niin, että heidän epäsuotuisa tilanteensa paranee. (Mt., 8-12.)

Kolmas Paynen (2005) lähestymistapa on individualistis-reformistinen, palvelujärjestelmäkeskeinen, eli säilyttävä lähestymistapa, jossa sosiaalityö nähdään osana hyvinvointipalveluita. Tässä lähestymistavassa sosiaalityötä koskevat samat tehokkuusvaatimukset kuin muitakin palveluita. Sosiaalityön tehtävänä on tarjota asiakkaille palveluita ja etuisuuksia helpottamaan asiakkaiden ongelmia ja sopeuttamaan heitä yhteiskuntaan. Sosiaalityön tavoitteeksi muodostuu sosiaalisen järjestyksen ylläpitäminen turvaamalla kansalaisasiakkaiden elämän jatkuvuus haastavissa elämäntilanteissa. Lähestymistavan edustajien mukaan sosiaalityön realistisena tavoitteena ei voida pitää pyrkimystä muuttaa yhteiskuntaa tasa-arvoisemmaksi eikä yksilötason tai sosiaalisen muutoksen edistäminen ole realistista. Näin sosiaalityön tavoitteeksi riittää pienet muutokset, jotka auttavat ylläpitämään yksilön ja yhteiskunnan eheyttä. (Mt., 8-12.)

Paynen lähestymistapojen olennaiset erot liittyvät siihen, millä tasoilla sosiaalityön toiminta tapahtuu. Refleksiivis-terapeuttisessa lähestymistavassa sosiaalityö toimii yksilön tasolla, kun taas yhteiskuntakriittisessä lähestymistavassa toiminta kohdistuu yhteiskunnallisiin ja sosiaalisiin rakenteisiin. Individualistis-reformistisessa lähestymistavassa toiminta on yksilön tasolla, joskin toiminta tarkastellaan palvelujärjestelmälähtöisesti.

Timo Toikko (2005) jakaa sosiaalityön orientaatioiden painotukset kolmeen historialliseen perinteeseen. Ensimmäinen, hallinnollisten toimenpiteiden perinne pohjautuu sosiaalipolitiikkaan ja se on vahvasti palvelujärjestelmä- ja toimenpidekeskeistä. Henkilökohtaisiin ja sosiaalisiin ongelmiin vastataan lainsäädännöllisin toimenpitein sosiaalityön tehtävän muodostuessa lähinnä aineellisen toimeentulon ja perusturvallisuuden takaamisesta. Toisessa, henkilökohtaisen vuorovaikutuksen perinteen mukaisessa orientaatiossa painotus on yksilökohtaisessa työskentelyssä, jossa vuorovaikutuksen avulla vahvistetaan asiakkaiden elämönhallintaa. Kolmannen, yhteisösosiaalityön perinteeseen nojaavan arvopohjan mukaan sosiaalityön yksilöasiakkaiden ongelmien ajatellaan olevan rakenteellisista ja yhteiskunnallista olosuhteista johtuvia. Yhteisöllisen muutostyön perinteeseen painottuva sosiaalityö pyrkii muuttamaan sosiaalisia ongelmia tuottavia rakenteita yksilöiden sopeuttamisen sijasta. Yhteisöllisen muutostyön perinteessä ajatellaan, että rakenteellisia ongelmia ei ole mahdollista ratkaista yksilökohtaisen työn avulla. Rakenteellisen sosiaalityön juurten nähdään olevan yhteisöllisen muutostyön perinteessä, joka nojaa vahvasti kansalais- ja settlementiliikkeiden työtavoille. (Mt., 223–227.)

Kirsi Juhila (2008) lähestyy aikuissosiaalityön toiminnan ehtoja ja sisältöjä yhteiskunnallisten, hallinnollisten ja poliittisten diskurssien avulla. Ajattelen, että diskurssit soveltuvat laajemminkin sosiaalityön yhteiskunnallisen tehtävän tarkasteluun (mt., 48–62). Juhila erottaa kaksi diskurssia, joista toinen on yksityistä vastuuta korostava diskurssi. Yksityisen vastuun diskurssi pohjautuu uusliberalistiseen yhteiskuntaideologiaan. Asiakkaiden elämäntilanteita ja sosiaalisia ongelmia tarkastellaan yksilölähteisesti sen sijaan, että ne nähtäisiin sosiaalisina ja rakenteellisina. Yksityisen vastuun diskurssissa sosiaalityön tehtävänä on asiakkaiden aktivoiminen ja vastuuttaminen. (Mt., 48–58.)

Toisen diskurssin Juhila nimeää eriarvoistumisdiskurssiksi, jonka mukaan sosiaaliset ongelmat nähdään yhteiskunnallisina ja rakenteellisina. Rakenteellisuus ymmärretään laajoina yhteiskunnallisina muutosprosesseina. Eriarvoistumisdiskurssin mukaisessa sosiaalityön orientaatiossa toiminta kohdistuu yksittäisten asiakkaiden sijasta koko yhteiskuntaan ja sen eriarvoistumista tuottaviin rakenteisiin ja politiikkaan. Yhteiskunnallisen vaikuttamisen lisäksi sosiaalityö pyrkii välttämään ongelmien yksilöllistämistä yhteisösosiaalityön ja sosiaalisen asianajon keinoin. (Juhila 2008, 60–63, 79.)

Yhteenvedona totean, että sosiaalityön perinteessä rakenteellinen sosiaalityö on nähty osana emansipatorista ja yhteiskuntakriittistä lähestymistapaa (mm. Payne 2005) sekä yhteisöllistä muutosperinnettä (Toikko 2005). Rakenteellista sosiaalityötä voidaan lähestyä myös eriarvoistumisdiskurssin (Juhila 2008) näkökulmasta. Yhteistä lähestymistavoille on, että ne pyrkivät tarkastelemaan yksilöiden ongelmia yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuutta synnyttävien rakenteiden kautta sen sijaan, että ne pyrkisivät ratkaisemaan rakenteellisia ongelmia yksilöitä sopeuttamalla.

2.3 Rakenteellisen sosiaalityön teoreettisia jäsennyksiä

Teoreettisesti rakenteellista sosiaalityötä voidaan lähestyä rakenne- ja toimijuusteorioiden sekä moraalista ulottuvuutta käsittelevien sosiaalityön teorioiden avulla (Pohjola 2014, 22–23). Perinteisesti rakenteellinen sosiaalityö on nähty osana progressiivista ja kriittistä sosiaalityön orientaatiota, jossa huomiota kiinnitetään yksilöiden ja rakenteiden väliseen vuorovaikutukseen sekä niiden epätasa-arvoisuutta aiheuttaviin mekanismeihin (mt., 22; Matthies & Närhi 2014, 90).

Rakenteellisen sosiaalityön moraalista ulottuvuutta voidaan tarkastella rakenteellisten, kriittisten, radikaalien, feminististen sekä sorron vastaisten sosiaalityön teorioiden kautta. Radikaalien ja rakenteellisten teorioiden kannattajat ajattelevat sosiaalisten ongelmien johtuvan hyvinvoinnin ja vallan epätasa-arvoisesta jakautumisesta yhteiskunnassa. (Pohjola 2014, 22–23.) Kriittisen ja radikaalin tradition mukaisen sosiaalityön tavoitteena on aikaansaada muutosta yhteiskunnallisissa epäoikeudenmukaisuutta ja epätasa-arvoa synnyttävissä rakenteissa. Huomioita kiinnitetään laajoihin sosioekonomisiin ja poliittisiin rakenteisiin sekä kapitalismin eriarvoisuutta tuottaviin mekanismeihin. (Matthies ym. 2014, 87–116.)

Jan Fook (2005) lähestyy rakenteellisen sosiaalityön kohteena olevia yhteiskunnan eriarvoistumista synnyttäviä mekanismeja kriittisen reflektion avulla. Fook näkee useita yhtymäkohtia kriittisen lähestymistavan ja radikaalin sosiaalityön välillä. Fookin mukaan radikaalille sosiaalityölle on luonteenomaista, että yksilöiden ongelmia lähestytään rakenteellisista selityksistä käsin. Radikaalille sosiaalityölle tunnusomaista on jatkuva yhteiskuntakriittisyys, joka kohdistuu yhteiskunnallisia käytäntöjä ja sortavia rakenteita kohtaan. Koska sosiaalityö toimii osana julkishallinnollista palvelujärjestelmää, sosiaalityö käy jatkuvaa kriittistä reflektiota myös omasta toiminnastaan sekä toimintaa ohjaavista valtarakenteista. (Mt., 17.)

Anneli Pohjola (2011; 2014) jäsentää rakenteellista sosiaalityötä jakamalla sen neljään osa-alueeseen sen mukaan, miten ne ilmentävät rakenteellisen sosiaalityön toiminnan funktioita ja tehtäväalueita. Pohjolan mukaan osa-alueet ovat tietotyö, strategiatyö, inklusiotyö ja oikeudenmukaisuustyö. (Pohjola 2011, 118–220; 2014, 31.) *Tietotyössä* keskeistä on tiedon tuottaminen ja välittäminen rakenteellisen sosiaalityön tueksi. Tietotyö voidaan jakaa edelleen kolmeen elementtiin tiedontuotannon tehtävien mukaan. Ensimmäinen liittyy sosiaalialyyttikon tehtävään, jonka tarkoituksena on tuottaa tietoa kuntalaisten tai kansalaisten elinolosuhteista ja hyvinvoinnista sekä yhteiskunnallisten palveluiden tarpeesta ja tilanteesta. Toiseksi tietotyön tehtäväksi ymmärretään sosiaalisten epäkohtien osoittaminen. Kolmanneksi tietotyön tehtäväksi jäsentyy sosiaalinen raportointi, jonka tarkoituksena on tiedon jakaminen kansalaisille ja päätöksentekijöille. (Pohjola 2011, 220.)

Strategiatyöllä Pohjola ymmärtää hyvinvointipalveluiden ja sosiaalisen yhteiskuntapolitiikan edistämisen, jossa hyödynnetään ennakoivaa, visioivaa, uudistavaa ja

kehittävää työskentelyä. Visioivaa suunnittelu- ja strategiatyötä tehdään yhteistyössä muiden hallintokuntien sekä kansalaisjärjestöjen ja kansalaisten kanssa. Ennaltaehkäisevä työ kohdistuu yhteiskunnallisten ja alueellisten muutosten sosiaalisten vaikutusten ennakointiin ja arviointiin. Kehittävän työn ja reformityön tavoitteena on vaihtoehtoisten toimintatapojen etsiminen sekä vallitsevien rakenteellisten käytäntöjen uudistaminen. Yhteistyö eri hallintokuntien ja kansalaisjärjestöjen kanssa on olennaista myös kehittävässä työssä. (Pohjola 2011, 214–220.)

Tietotyön ja strategiatyön lisäksi rakeenteellinen sosiaalityö jakautuu Pohjolan (2011) mukaan inklusiotyöhön ja oikeudenmukaisuustyöhön. *Inklusiotyön* tavoitteena on kansalaisten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistaminen. Inklusiotyöllä Pohjola tarkoittaa yhteisö- ja osallisuustyötä sekä verkostoituvaa työtä, joita toteutetaan kumppanuudessa ja yhteistoiminnassa asiakkaiden ja kansalaisten kanssa. Yhteisötyötä tehdään esimerkiksi yhdyskuntatyönä, jonka tavoitteena on alueellinen ja kansallinen vaikuttaminen. Osallisuustyön tavoitteena on valtaistaa kansalaisryhmiä ja vahvistaa heidän osallisuuttaan luomalla vaikuttamisen paikkoja kansalaisyhteiskunnassa. Osallisuustyötä toteutetaan kunnallisessa hyvinvointipolitiikassa esimerkiksi hyödyntämällä kansalaisraateja ja kokemusasiantuntijuutta sekä osallistamalla kuntalaisia yhteiseen suunnitteluun ja kehittämiseen. Inklusiotyöhön sisältyy myös huono-osaisten ihmisryhmien asianajo ja valtaistaminen, vaikeivat nämä ryhmät itse aktiivisesti pystyisikään osallistumaan vaikuttamistyöhön. (Mt., 214–220.) Inklusiotyön yhtenä osa-alueena voidaan pitää ekososiaalista sosiaalityötä, jonka tavoitteena on vaikuttaa sosiaalisten kysymysten lisäksi yhteiskunnan ekologisiin rakenteisiin ja ympäristötekijöihin (mt.; myös Matthies ym. 2014). Suomessa ekososiaalista sosiaalityötä ovat tuoneet vahvasti esille Jyväskylän yliopiston sosiaalityön professorit Aila-Leena Matthies (mm. 2014) ja Kati Närhi (mm. 2004; 2014).

Rakenteellisen sosiaalityön *oikeudenmukaisuustyöllä* Pohjola tarkoittaa sosiaalisten oikeuksien edistämistä. Työ voidaan jakaa eettiseen työhön ja hyvinvointivastuuseen. Rakenteellisen sosiaalityön eettistä työskentelyä kohdistetaan kansalaisten perus- ja sosiaalisten oikeuksien toteutumisen valvontaan sekä yhteiskunnallisen arvo- ja moraalikeskustelun herättelyyn ja ylläpitämiseen. (Pohjola 2011, 214–220.) Kaikkia rakenteellisen sosiaalityön osa-alueita, tietotyötä, strategiatyötä, inklusiotyötä ja oikeudenmukaisuustyötä läpäisee *sosiaalityön sosiaalipoliittisesti orientoitunut työote sekä johtamistyö*. Johtamisen tehtävänä on ennen kaikkea toimintamahdollisuuksien turvaaminen (Pohjola 2011, 118–220; Pohjola 2014, 31).

Pohjolan (2011; 2014) lisäksi useat sosiaalityön tutkijat (Kokkonen 2019; Matthies & Närhi 2014; Vornanen, Hämäläinen & Törrönen 2016) näkevät sosiaalityön poliittisen vaikuttamisen osana rakenteellisen sosiaalityön perinnettä ja yhteiskuntapoliittista tehtävää. Sosiaalityön poliittinen ulottuvuus ymmärretään yhteisten yhteiskun-

nallisten asioiden hoitona sekä valtana, jonka avulla vaikutetaan oikeuksien, mahdollisuuksien ja resurssien jakautumiseen sekä luodaan oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoa ja hyvinvointia yhteiskunnassa (mm. Pohjola 2011, 281; Vornanen ym. 2016, 202–206).

Riitta Vornanen, Juha Hämäläinen ja Maritta Törrönen (2016) lähestyvät sosiaalityön yhteiskuntapoliittista tehtävää sosiaalityön käytäntöpolitiikan käsitteen avulla. Käsite on johdettu englanninkielisestä *policy practice* -käsitteestä. Vornanen ym. mukaan suomenkielinen käytäntöpolitiikan käsite ei välttämättä ole paras vastine alkuperäiskieliselle käsitteelle. (mt.) Käsitteen käyttöön liittyvät haasteet ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, miksi käytäntöpolitiikka ei ole käsitteenä vakiintunut sosiaalityön parissa (ks. Blomberg, Kroll & Linnavirta 2019). Kielikäännöksestä huolimatta rakenteellisella sosiaalityöllä ja käytäntöpolitiikalla on useita yhtymäkohtia ja samanlaisia toiminnallisia elementtejä (Vornanen ym. 2016; Kokkonen 2019; Blomberg ym. 2019). Yhteistä niiden orientaatioille on sosiaalisten ongelmien näkeminen yhteiskunnallisesti rakentuneita. Laajasti määriteltynä rakenteellisella sosiaalityöllä ja käytäntöpolitiikalla tarkoitetaan sosiaalityön ammatillista toimintaa, jonka tavoitteena on arvioida nykyisiä käytäntöjä sekä muotoilla uudenlaista politiikkaa ja toimeenpanoja paikallisella, alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. (Vornanen ym. 2016, 210–211).

Kirsi Juhila (2018) puhuu rajattomasta sosiaalityöstä. Hänen mukaansa rakenteellista sosiaalityötä on lainsäädännöllisten lähtökohtien vuoksi lähestytty turhan kuntalähtöisesti. Juhilan mukaan rakenteellinen sosiaalityö ei pelkisty ainoastaan julkisen järjestelmän sisällä tapahtuvaksi tiedontuottamiseksi, arvioinniksi ja vaikuttamiseksi, vaan sitä toteutetaan myös lukuisilla muilla julkisilla ja kansalaisyhteiskunnan foorumeilla. Palvelujärjestelmäkeskeisen kehittämisen sijaan toimintaa ohjaa kansalaislähtöinen toiminta ja ehdot, jotka nojautuvat sosiaalityön arvoihin ja eettisiin periaatteisiin. (Mt., 248–250.)

Bob Mullaly (2007, 245) tekee jaon rakenteellisen sosiaalityön ja yksilökohtaisen sosiaalityön välillä, sillä hän ei näe yksilö- ja perhekohtaista sosiaalityötä rakenteellisena muutostyönä. Juhila (2018) esittää, ettei sosiaalityössä tulisi tehdä eroa asiakastyön ja rakenteellisen työn välillä, sillä rakenteelliset tekijät ovat aina läsnä myös asiakaskohtaisessa työssä. Jotta asiakasta on mahdollista auttaa, hänen elämäntilanteeseensa tulee tunnistaa yhteiskunnallista eriarvoistumista ja osallisuutta estäviä tekijöitä (Mt., 245.) Myös Anneli Pohjolan (2011, 218) ja Elina Pekkarisen (2014, 215) mukaan rakenteellista sosiaalityötä voidaan tehdä yksilötasoisessa työskentelyssä ottamalla huomioon rakenteellisten tekijöiden vaikutukset yksilöiden elinolosuhteisiin.

Rakenteellista sosiaalityötä tutkittaessa on olennaista hahmottaa, mitä rakenteilla lopulta ymmärretään. Mullaly (2007) näkee yhteiskunnalliset rakenteet kolmessa tasossa muodostuvina. Perusrakenteet muodostuvat näkymättömistä ideologioista, arvoista ja uskomusjärjestelmistä, joiden varaan kaikki muut tasot rakentuvat. Toinen

taso muodostuu sosiaalisista instituutioista, kuten sosiaalipolitiikasta ja hyvinvointipalveluista, mukaan lukien sosiaalityö osana palvelujärjestelmää. Kolmannen tason muodostavat sosiaaliset suhteet. Sosiaalisen muutoksen aikaansaaminen vaatii Mullan mukaan rakenteellisen sosiaalityön kohdistamista kaikkiin kolmeen sosiaalisen rakenteen tasoon. (Mt., 245.)

Lopuksi totean, että rakenteellisen sosiaalityön muutoksen kohteena ei ole yksilö, vaan hänen suhteensa toimintaympäristöön ja siinä vallitseviin olosuhteisiin. Näin määriteltynä rakenteellisen sosiaalityön toiminnan kohteeksi hahmottuu eri toiminnan tasoilla olevat yksilöiden ja yhteiskunnan muuttuvien suhteiden välitysmekanismit, joissa epäoikeudenmukaisuus syntyy, uusintuu ja purkautuu (ks. Hokkanen 2013, 55; Niemelä 2016, 97; Pohjola 2011, 208; Pohjola ym. 2019b, 24).

2.4 Rakenteelliseen sosiaalityöhön liittyviä tutkimuksia

Tutkiessani rakenteellisen sosiaalityön toteutumista sekä sen toteutumisen mahdollisuuksia ja esteitä, näen rakenteellisen sosiaalityön tutkimuksen lisäksi tärkeänä hahmottaa yleisesti sitä, millaisena sosiaalityöntekijöiden toimintamahdollisuudet jäsenyvät kunnallisen sosiaalityön kontekstissa. Vaikka rakenteellisestä sosiaalityöstä on viime aikoina käyty monipuolista tieteellistä keskustelua, siitä ei ole juurikaan tehty empiiristä tutkimusta. Kati Närhen (2004) ekososiaalityöhön ja Laura Tiitisen (2019) mediavaikuttamiseen kohdistuvien rakenteellisen sosiaalityön väitöskirjatutkimusten lisäksi rakenteellista sosiaalityötä sivuava väitöskirja on ilmestynyt muun muassa Anita Sipilältä (2011). Laajemmin sosiaalityön toimintamahdollisuuksia osana julkista sosiaalityötä on tutkinut muun muassa Maija Mänttari-van der Kuip väitöskirjassaan (2015b) ja muissa tutkimuksissaan (2013; 2015a). Lisäksi rakenteellista sosiaalityötä ovat tutkineet muun muassa Helena Blomberg ja Christian Kroll (2017) sekä Maarit Kairala, Sanna Lähtinen ja Laura Tiitinen (2012). Viime vuosien aikana on ollut havaittavissa, että uuden sukupolven valmistumassa olevat sosiaalityöntekijät ovat enenevässä määrin kiinnostuneet rakenteellisen sosiaalityön tutkimuksesta ja aiheetta käsitteleviä maisteritutkielmia on ilmestynyt tasaiseen tahtiin (mm. Muotka 2013; Poikselkä 2019, Simola 2018).

Ensimmäisen rakenteelliseen sosiaalityöhön liittyvän väitöskirjan julkaisi vuosikymmenen vaiheessa Kati Närhi (2004). Närhi tarkastelee tutkimuksessaan ekososiaalista sosiaalityötä professionaalisen asiantuntijuuden näkökulmasta tutkien muun muassa aluesosiaalityöntekijöiden roolia ja toimintatapoja paikallistason vaikuttajina. Tulosten perusteella sosiaalityöntekijät ymmärtävät paikallisen vaikuttamisen monitasoisena toimijuutena ja toimintana erilaisissa alueellisissa ja kunnallisissa verkostoissa. Sosiaalityöntekijöiden toimintamahdollisuudet paikallisen tason vaikuttajina

näyttävät riippuvan useista eri tekijöistä. Keskeistä on, millaisen roolin sosiaalityö kykenee itselleen ottamaan. Tulosten perusteella sosiaalityöntekijöiden ei tarvitse olla toiminnan keskiössä, vaan olennaista on löytää ne osallistumisen paikat, joissa sosiaalityön on mahdollista vaikuttaa muihin toimijoihin päämääränsä saavuttamiseksi. (Mt., 83–89.)

Laura Tiitinen (2019) on väitöskirjatutkimuksessaan tutkinut sosiaalialan ammattilaisten mediavaikuttamista sekä työntekijöiden kokemuksia sananvapaudesta. Tiitisen mukaan sosiaalialan mediavaikuttamisen toimintakenttä rakentuu julkisen viestinnän ja rakenteellisen sosiaalityön välityksessä. Mediavaikuttamisen kentällä toimiessaan sosiaalialan työntekijät pyrkivät vahvistamaan asemaansa saadakseen aikaan muutosta professiolleen, edustamilleen palveluille ja organisaatiolle sekä palveluiden käyttäjille. Mediavaikuttamisen tavoitteena on sosiaalialan palveluiden maineen ja ymmärryksen vahvistaminen, tietoisuuden lisääminen asiakkaiden oikeuksista sekä vaikuttaminen yhteiskunnalliseen kulttuuri- ja asenneilmapiiriin. (Mt., 111–114.)

Tutkimustulosten mukaan sosiaalialan viestintä- ja mediavaikuttamisen kulttuuri näyttäytyy jäsentymättömänä, epävarmana ja epäloogisena. Riippumatta siitä, työskentelevätkö sosiaalialan työntekijät julkisen sektorin asiakas-, esimies- tai johtotehtävissä, he kokevat, että julkista viestintää, etenkin kriittistä ja epäkohtia paljastavaa vaikuttamista kohtaan esiintyy vaihtelua. Tiitisen mukaan kokemukset osoittavat, että toteuttaessaan mediavaikuttamista sosiaalialan työntekijä ottaa tietoisesti riskin, sillä hän saattaa kriittisen julkisen viestinnän seurauksena menettää muun muassa henkilökohtaisen maineensa, asemansa työyhteisössä tai uralla etenemisen mahdollisuuksiaan. Huolimatta vallitsevasta sosiaalialan mediavaikuttamisen tilasta, Tiitinen näkee, että mediavaikuttamisen avulla sosiaalialan toimijoiden olisi mahdollista kohottaa rakenteellisen sosiaalityön vaikuttamismahdollisuuksia uudelle tasolle. Mediavaikuttamisen kentällä työntekijöiden on mahdollista irrottautua julkisesta palvelujärjestelmäkeskeisestä toimijasta ja rakenteellisen sosiaalityön olemattomista rakenteista vahvaksi yhteiskunnalliseksi vaikuttajaksi. (Tiitinen 2019, 111–114.)

Anita Sipilä (2011) on tutkinut väitöstutkimuksessaan sosiaalityön asiantuntijuutta, muun muassa sosiaalityöntekijöiden yhteiskunnallisen vaikuttamisen mahdollisuuksia. Tutkimustulokset osoittavat, että sosiaalityöntekijät kokevat vaikuttamismahdollisuutensa hyväksi asiakastyön sekä oman toimintayksilön tasolla. Sen sijaan heillä on vain vähäiset mahdollisuudet vaikuttaa sosiaalityön kunnallisten rakenteiden kehittämiseen. Kaikkein heikoimmaksi sosiaalityöntekijät arvioivat mahdollisuutensa vaikuttaa kunnalliseen ja seutukunnalliseen sosiaalipolitiikkaan. Sipilä esittää, ettei rakenteellisen vaikuttamisen niukkuuteen ole syynä sosiaalityön professionaalisen osaamisen puute, vaan syyt johtuvat resursseista. Sosiaalityöntekijöiden joutuessa valitsemaan rakenteellisen sosiaalityön ja asiakastyön väliltä, sosiaalityöntekijät koh-

distavat resurssinsa asiakkaiden akuuttiin auttamiseen. Sipilä toteaa, että rakenteellisen sosiaalityön puuttuvan orientaation ratkaiseminen vaatisi yksittäisiä sosiaalityöntekijöitä ja työyhteisöjä laajempaa rakenteellista ratkaisua. (Mt., 144–145.)

Maija Mänttari-van der Kuip (2015a; 2015b; 2013) on tutkinut muun muassa sosiaalityöntekijöihin kohdistuvan organisatorisen tilivelvollisuuden yhteyttä sosiaalityöntekijöiden toimintamahdollisuuksiin. Organisatorisella tilivelvollisuudella Mänttari-van der Kuip (2013, 6; 2015a, 2) tarkoittaa organisaation työntekijään kohdistamaa valvontaa ja arviointia sekä työhön kohdistuvia tehokkuus- ja taloudellisuusvaatimuksia. Laaja tutkimusaineisto (N=795) on kerätty vuosina 2011–2012 julkisen sektorin aikuissosiaalityössä ja/tai lastensuojelussa työskenteleviltä sosiaalityöntekijöiltä.

Mänttari-van der Kuipin (2015a; 2013) mukaan sosiaalityöntekijöiden toimintamahdollisuudet ovat vahvasti yhteydessä yhteiskunnassa tapahtuviin muutoksiin, kuten uuteen julkisjohtamisen malliin (New Public Management). Työntekijät kokevat tilivelvollisuuden lisääntyneen, mikä näkyy aikaisempaa vahvempana työn valvontana, kontrollina ja arviointina. Resurssiniukkuus sekä koventuneet tehokkuus- ja säästöpainet ovat heikentäneet työn toteuttamisen mahdollisuuksia sosiaalityössä. Tutkimustulosten mukaan työntekijöillä ei ole aikaa eikä tilaa toteuttaa yhteiskunnallista vaikuttamistyötä. Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen liittyvien haasteiden lisäksi työntekijät kokevat, ettei heillä ole mahdollisuutta vastata asiakkaiden tilanteisiin riittävän ajoissa eikä kohdata asiakkaita kokonaisvaltaisella tavalla. Työntekijöiden mahdollisuudet tehdä työtä hyvin ja ammattieettisten periaatteiden mukaisella tavalla on heikentynyt. (Mt., 9–17.)

Henri Muotka (2013) jäsentää maisterintutkielmassaan rakenteellisen sosiaalityön asiantuntijuutta, toiminnan tasoja sekä toiminnan muotoja hahmottamansa rakenteellisen sosiaalityön mallin avulla. Malli on synteesi aikaisemmista rakenteellisen sosiaalityön malleista, teoreettisesta keskustelusta sekä tutkimuksessa toteutetun käsitteanalyysin tuloksista. Tutkimusaineisto koostuu vuosina 1980–2010 julkaistuista kansallisista ja kansainvälisistä tutkimusartikkeleista. Muotkan esittämässä jäsenyydessä sosiaalityöntekijä kuvataan vahvana professionaaliseen asiantuntijarooliin nojaavana yhteiskunnallisesti valveutuneena toimijana. Rakenteellista sosiaalityötä toteutetaan kumppanuudessa kansalaistoimijoiden ja poikkihallinnollisten yhteistyöverkostojen kanssa. (Mt., 69–72.)

Satu Poikselkä (2019) on tutkinut maisterintutkielmassaan, miten rakenteellinen sosiaalityö ymmärretään julkisessa sosiaalihuollossa sekä mitkä tekijät estävät ja mahdollistavat rakenteellisen sosiaalityön toteutumista. Tutkimustulokset osoittavat, että rakenteellinen sosiaalityö käsitteenä on melko jäsentymätön kunnallisella sektorilla työskenteleville sosiaalityöntekijöille. Erityisesti asiakastyössä työskentelevien sosiaalityöntekijöiden toiminta rakenteellisen sosiaalityön osa-alueilla on vähäistä. Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen vaikuttaviksi tekijöiksi osoittautuivat työntekijän

osaaminen ja motivaatio sekä organisaatiokulttuuri ja johdon asenneilmapiiri. Tulosten perusteella sosiaalityöntekijöillä ei ole mahdollisuutta toteuttaa yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen suuntautuvaa työtä johtuen riittämättömistä resursseista. (Mt., 55–61.)

Jenni Simola (2018) on tutkinut sosiaalityöntekijöiden suhtautumista yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen maisterintutkielmassaan. Tutkimustulosten perusteella sosiaalityöntekijät pitävät yhteiskunnallista vaikuttamista tärkeänä, mutta he kokevat, ettei heillä ole mahdollisuutta toteuttaa sitä osana työtään. Sosiaalityön toimintakulttuuri näyttäytyy tutkimuksessa järjestelmäkeskeisenä eikä yhteiskunnallista vaikuttamista mielletä sosiaalityöntekijän tehtäviin kuuluvaksi. Työntekijät kokevat epävarmuutta, millaista vaikuttamistyötä julkisessa organisaatiossa työskentelevän sosiaalityöntekijän on mahdollista toteuttaa. (Mt., 55–86.)

Edellä esittämässäni katsauksessa tutkimuksen kohteena ovat olleet sosiaalityöntekijöiden toteuttama rakenteellinen sosiaalityö tai laajemmin sosiaalityön asiantuntijuus ja toimintamahdollisuudet. Seuraavaksi tarkastelen rakenteellisen sosiaalityön tutkimuksia, joissa tutkimuksen kohderyhmänä ovat sosiaalityön akateemiset opettajat. Helena Blomberg ja Christian Kroll (2017) ovat tutkineet suomalaisten sosiaalityön akateemisten opettajien osallistumista sosiaalityön käytäntöpolitiikkaan osana laajempaa kansainvälistä tutkimusta (Gal & Weiss-Gal 2017). Tutkijat näkevät käytäntöpolitiikan osana sosiaalityön ammatillista toimintaa. Sen tavoitteena on arvioida sosiaalityön nykyisiä käytäntöjä sekä muotoilla uudenlaista politiikkaa ja toimeenpanoja paikallisella, alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Tutkimuksessa tarkastellaan, missä määrin ja millä tavoin sosiaalityön akateemiset opettajat osallistuvat käytäntöpolitiikkaan sekä millaiseksi he kokevat mahdollisuutensa vaikuttaa. Huolimatta siitä, että sosiaalityön opettajat pitävät yhteiskunnallista vaikuttamista tärkeänä ja kokevat yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa tarvittavan osaamisensa vahvaksi, opettajat eivät osallistu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen kovinkaan vahvasti. (Blomberg ym. 2017, 59–76; ks. myös Blomberg, Kroll & Linnavirta 2019, 109–139.)

Kyseisessä tutkimuksessa yhteiskunnallisen vaikuttamisen osa-alueita jäsennettiin Anneli Pohjolan (2011) rakenteellisen sosiaalityön jaottelun pohjalta. Tutkimustulokset osoittavat, että sosiaalityön opettajat toteuttavat yhteiskunnallista vaikuttamista lähinnä tietotyön ja strategiatyön osa-alueilla inkluusiotyön ja oikeudenmukaisuustyön jäädessä taka-alalle. Tietotyötä toteutetaan välittämällä tutkimustietoa julkisuuteen ja päättäjille sekä kirjoittamalla mielipidekirjoituksia, tutkimuksia ja artikkeleita sekä antamalla haastatteluita medialle. Strategiatyötä toteutetaan osallistumalla esimerkiksi järjestöjen toimintaan, kommentoimalla lainsäädännön valmistelua sekä keskustelemalla suoraan päättäjien kanssa. Yleisellä tasolla opettajat pyrkivät nostamaan esille sosiaalisia ongelmia yhteiskunnallisessa keskustelussa sekä arvioivat hyvinvointipolitiikkaa. (Blomberg ym. 2017, 59–76; Blomberg ym. 2019, 109–139.)

Arvioidessaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen mahdollisuuksiaan opettajat kokevat, ettei sosiaalityöllä tiedeyhteisönä ole vahvaa yhteiskunnallista roolia. Opettajat

eivät juurikaan usko siihen, että päättäjät hyödyntäisivät sosiaalityön tutkimusta poliittisen päätöksentekonsa tukena. Käsitykset yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen saatavasta professionaalista tuesta vaihtelevat. Opettajat kokevat saavansa kollegoiltaan enemmän tukea kuin esimieheltään. Yliopiston johdolta saatava tuki koetaan vähäiseksi. Niin ikään opettajat arvioivat tiedeyhteisönsä sitoutumisen heikoksi sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseen ja yhteiskunnallisten valtasuhteiden muuttamiseen liittyen. (Blomberg ym. 2017, 59–76; Blomberg ym. 2019, 109–139.)

Maarit Kairala, Sanna Lähteinen ja Laura Tiitinen (2012) ovat tutkineet rakenteellisen sosiaalityön osaamista sosiaalityön opetuksen käytäntöyhteydessä. Käytäntöyhteydellä tutkijat tarkoittavat laajaa, monitoimijaista opetus-, tutkimus-, ja kehittämistyötä, jota toteutetaan yksittäisiä käytännönopetusjaksoja laaja-alaisemmin koko koulutuksen ajan. Tutkimuksessa selvitetään, millaista käytäntöyhteydessä toteutuva opetus on rakenteellisen sosiaalityön osaamisen ja sen vahvistamisen näkökulmasta. Tutkimusaineisto on kerätty haastatteleamalla yliopistojen sosiaalityön käytännönopetuksesta vastaavia opettajia. Suomalaisista yliopistoista edustettuina oli seitsemän sosiaalityön koulutusta tarjoavaa koulutusyksikköä. (Mt., 36–39.)

Tutkimuksen tulokset osoittavat rakenteellisen sosiaalityön käsitteen jäsentymättömyyden. Osa opettajista ymmärtää rakenteellisen sosiaalityön laajoihin poliittisiin olosuhteisiin vaikuttamisena, kun taas osa yksittäisten asiakkaiden elinolosuhteisiin vaikuttamisena. Rakenteelliseen sosiaalityöhön liittyvät haasteet näyttävät samankaltaisille yliopiston opetuksessa kuin käytännön työssä. Huolimatta siitä, että sosiaalityön opettajat näkevät rakenteellisen sosiaalityön tärkeänä osana työtä ja koulutusta, opetuksen painotus on selvästi yksilökohtaisessa työssä. Tutkijoiden mukaan sisällöllisistä priorisoinneista johtuen rakenteellisen sosiaalityön opetus ei ole päässyt kehittymään tasavertaiseksi yksilökohtaisen sosiaalityön rinnalla. Koska rakenteellinen sosiaalityö ei näy vahvasti osana opetussuunnitelmaa, sen opettaminen riippuu opettajien omasta orientaatiosta. Tutkijat esittävät, että mikäli yliopistoissa halutaan jatkossa tuottaa nykyistä vahvempaa rakenteellisen sosiaalityön osaamista, sen paikkaa osana koulutuskokonaisuutta olisi syytä pohtia. (Kairala 2012 ym. 40–51.)

Rakenteellista sosiaalityötä käsittelevissä tutkimuksissa keskiöön nousee rakenteellisen sosiaalityön jäsentymättömyys niin käsitteenä kuin osana kokonaisvaltaista sosiaalityön orientaatiota. Yleisesti sosiaalityöntekijät ja sosiaalityön akateemiset opettajat pitävät rakenteellista sosiaalityötä tärkeänä, mutta kokevat, ettei sitä ole juurikaan mahdollista toteuttaa osana työtä. Rakenteellisen sosiaalityön osaamisen osalta tutkimustulokset ovat ristiriitaisia. Toisaalta rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen liittyvät haasteet nähdään lähinnä toimintamahdollisuuksiin liittyvinä eikä niinkään asiantuntijuuteen kytkeytyneinä. Toisaalta tutkimuksissa tulee esille, että sosiaalityön profession sisältä puuttuu yhteinen ymmärrys rakenteellisen sosiaalityön sisällöistä ja tavoitteista.

3 TUTKIMUKSEN TIETEENFILOSOFINEN JA METODOLOGINEN PERUSTA

3.1 Kriittinen realismi

Rakenteellisen sosiaalityön toiminta kohdistuu toimijoiden ja rakenteiden väliseen vuorovaikutukseen. Pekka Kuusela (2006b) toteaa, että tutkittaessa toimijoiden ja rakenteiden välisiä suhteita ei niihin ole mahdollista löytää perusteltuja vastauksia, ellei ensin etsitä vastauksia siihen, miten sosiaalinen todellisuus on olemassa ja millainen rooli toimijoilla on sen rakentumisessa (mt., 19, 96). Tähän ajatukseen nojaten, olen lähtenyt rakentamaan tutkimuksen tieteenfilosofista ja metodologista perustaa kriittisen realismin varaan. Pyrin hahmottamaan, miten rakenteellisen sosiaalityön yhteiskunnallinen toimintaympäristö rakentuu, miten sosiaalityön toiminta, toiminnan mahdollisuudet ja esteet jäsentyvät osana toimintaympäristöään sekä millainen rooli sosiaalityön toimijoilla on tässä kokonaisuudessa. Kriittinen realismi on lähtökohta sille, miten sosiaalityön yhteiskunnallista muutostyötä voidaan tutkia ja selittää.

Kriittinen realismi ei ole yksi yhtenäinen tieteenfilosofia, vaan sen sisällä on useita eri suuntauksia. Kriittisen realismin keskeisinä kehittäjinä pidetään brittiläistä filosofi Roy Bhaskaria (s. 1944–2014) sekä hänen opettajaansa Rom Harréa (s. 1927–2019). Sekä Bhaskarin että Harrén ajattelua voidaan pitää merkittävänä perustana sosiaalitieteen ja yhteiskuntateorian metodologian rakentamisessa (Kuusela 2006a, 77). Myöhemmin kriittisen realismin tieteenfilosofista ja yhteiskuntateoreettista perustaa ovat kehittäneet useat henkilöt. Sosiaalitieteiden näkökulmasta sosiologi Margaret S. Archeria (s. 1943) voidaan pitää yhtenä merkittävänä kriittisen realismin edustajana. Archer (1995) on kehittänyt realistisen yhteiskuntateorian yhteiskunnan toiminnasta ja uusintamisesta.

Suomessa kriittistä realismia sosiaalityön tutkimuksessa hyödynsi ensimmäisenä Mikko Mäntysaari lisensiaatintyössään ja väitöstutkimuksessaan (1991). Viime aikoina kiinnostus kriittistä realismia kohtaan on vilkastunut. Sitä on hyödynnetty yhä enemmän sosiaalityön väitöstutkimuksissa (mm. Svenlin 2020; Mänttari-van der Kuip 2015; Tapola-Haapala 2011; Pekkarinen 2010).

Kriittisen realismin sosiaalityölle tarjoamia mahdollisuuksia ovat pohtineet muun muassa Mikko Mäntysaari (2006), Elina Pekkarinen ja Maria Tapola-Haapala (2009) sekä Pekka Kuusela (2006). Mäntysaaren (2006, 137) mukaan realismi avaa uusia mahdollisuuksia sosiaalityön tietoperustan vahvistamiseen, koska se ottaa huomioon yhteiskunnan rakenteiden, historian ja luonnon vaikutukset ihmisiin. Pekkarisen ja Tapola-Haapalan (2009, 184) mukaan kriittinen realismi tarjoaa sosiaalityölle kokonaisvaltaisen filosofisen lähestymistavan tarkastella todellisuutta, tietoa ja tietämistä. Kuuselan (2006b, 11) mukaan kriittinen realismi sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa avaa uudenlaista ymmärrystä objektiivisuudesta, selittämisestä sekä tieteellisistä teorioista.

Metatason teoriat, kuten kriittinen realismi, muodostavat sosiaalityön tutkimuksen perustan, sillä ne määrittävät käsityksen sosiaalisen todellisuuden olemassaolosta (ontologia) sekä siitä, mitä sosiaalisesta todellisuudesta voidaan tietää (epistemologia) sekä millä keinoilla tietoon on mahdollista pyrkiä (metodologia) (Mäntysaari, Pohjola & Pösö 2009, 7, 11–12; Poutanen 2005, 182). Kriittisen realismin edustajia yhdistää ontologinen käsitys todellisuuden olemassaolosta. Kriittiseen realismiin sitoutuneet ajattelevat, että todellisuus on olemassa huolimatta siitä, havaitaanko sen ilmiöitä vai ei (Niiniluoto 2006, 26; Kuusela 2006b, 13; Mäntysaari 2006, 145–147, Töttö 2005, 235). Ontologiset kysymykset luovat perustan selittää tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä, kuten millainen sosiaalinen todellisuus on ja miten se rakentuu sekä miten sosiaalista toimintaa ja rakenteita selitetään (Kuusela 2006b, 10).

Kriittiseen realismiin sitoutunut yhteiskuntatutkimus näkee sosiaalisen todellisuuden monikerroksisena ajallisessa ja paikallisessa kontekstissa muotoutuvana. (Kuusela 2011, 64). Bhaskar (1978) jakaa sosiaalisen todellisuuden kerroksellisuuden kolmeen alaan, jotka ovat ei-havaittava eli todellinen (real), aktuaalinen (actual) eli tapahtumien maailma sekä empiirinen (empirical) eli kokemusten ulottuvuus. Reaalinen ala käsittää todellisen tason, joka muodostuu rakenteista ja mekanismeista, jotka ovat olemassa riippumatta siitä havaitsemme tai ymmärrämmekö niitä. Aktuaalinen taso käsittää tapahtumat, jotka reaali maailmaan kuuluvat mekanismit laukaisevat. Aktuaalisen tason tapahtumat voidaan havaita tai ne voivat jäädä myös havaitsematta. Empiirinen taso, joka kattaa ihmisten havaintoihin ja kokemuksiin yhteydessä olevat asiat, mahdollistaa esimerkiksi tutkimusaineiston keräämisen. (Mt., 13–14, 16–17; Ks. myös. Pekkarinen ym. 2009, 187.) Sosiaalisen todellisuuden kolme ulottuvuutta, reaalinen, aktuaalinen ja empiirinen, liittävät toisiinsa sosiaalisen todellisuuden ja sen toi-

mijat (Kuusela 2006b, 10). Vaikka toimijat ja rakenteet ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään, yksilön ja yhteiskunnan tasot sisältävät omat emergentit ominaisuutensa ja kausaaliset voimansa (Kuusela 2006a, 88; Mäntysaari 2006, 152–153).

Epistemologiset kysymykset liittyvät todellisuutta koskevaan tietämiseen. Miten todellisuudesta on mahdollista saada tietoa ja tehdä erilaisia tulkintoja? Tieteen ja tietämisen mahdollisuudet eivät kriittisen realismin edustajien mukaan rajoitu empiirisen alan havaintoihin (Mäntysaari 2006, 151; Pekkarinen & Tapola-Haapala 2009, 183–184, 186, 188.) Vaikka todellisuuden eri tasoilla tapahtuvia mekanismeja ja emergenssejä ei välttämättä pystytä havaitsemaan suoraan, on niitä mahdollista pyrkiä tunnistamaan kausaalisen päättelyn avulla. Kausaalisessa päättelyssä hyödynnetään aikaisempaa tietoa kontekstista ja siinä vaikuttavista mekanismeista sekä niiden yhdessä synnyttämistä vaikutuksista. Tämän pohjalta on mahdollista käydä keskustelua havaintomaailman ulkopuolella olevasta sosiaalisesta todellisuudesta ja erilaisten mekanismien synnyttämistä ilmiöistä. (Mäntysaari 2006, 155.)

Mäntysaaren (2006) mukaan teoriat ovat realisteille erityisen tärkeitä, koska niiden avulla havaintomaailman ulkopuolella oleva todellisuus, yhteiskunnalliset rakenteet ja valtasuhteet on mahdollista tehdä näkyväksi ja tutkittaviksi. Ilman teorioihin perustuvaa käsitteellistämistä niiden tutkiminen ja selittäminen on mahdotonta. (Mt., 148–149.) Kriittisen realismin kannattajat myöntävät, että empiiriset havainnot vastaavat harvoin täysin reaali maailman todellisuutta, joka on olemassa riippumatta subjektien toiminnasta (Pekkarinen ym. 2009, 188; Kuusela 2006a, 89). Vaikka teoriat toimivat keinona tehdä näkyväksi havaintomaailman ja arkiymmärryksen tavoittamattomissa olevia sosiaalisen todellisuuden tasoja, parhaimpienkin teorioiden avulla on mahdollista saavuttaa vain osittainen totuus ympäröivästä maailmasta, sen rakenteista ja mekanismeista. Realistit myöntävätkin, että tulkinnat havaintomaailman ulkopuolisesta todellisuudesta voivat olla myös virheellisiä. (Mäntysaari 2006, 149, 158, Pekkarinen ym. 2009, 188.)

Archerin (1995) kehittämä realistinen yhteiskuntateoria käsittelee yhteiskunnan toimintaa ja sen uusintamista (Kuusela 2006a, 77). Archerin mukaan sosiaalinen todellisuus rakentuu yksilön ja yhteiskunnan muodostamassa kiertokulussa. Kulttuurin, rakenteen ja toimijat hän näkee toisiinsa kytkeytyneinä, mutta kuitenkin samalla eri tasoisina emergentejä ominaisuuksia sisältävinä sosiaalisen todellisuuden tasoina. Archerin mukaan sosiaalinen todellisuus muotoutuu ajallisessa kiertokulussa, joka alkaa rakenteista ja päättyy toiminnan seurauksena joko rakenteiden uusintamiseen tai muuttamiseen. Koska maailma on olemassa jo ennen yksilöitä, asettaa se ehtonsa ja mahdollisuutensa yksilöiden toiminnalle. Siitä huolimatta, että sosiaaliset rakenteet ehdollistavat yksilöiden toimintaa, yksilöt eivät ole täysin ulkoisten tekijöiden ohjailemia (Mt., 89–90, 93.) Archer puhuu yksilöiden sisäisestä dialogista tarkoittaen, että yksilöt antavat merkityksiä ulkoa päin tuleville asioille. Yhteiskunta, kulttuuri ja raken-

teet eli ulkoiset tekijät asettavat ehtoja yksilöiden toiminnalle, mutta yksilöillä on periaatteessa kyky käyttää omaa sisäistä reflektiota ja mahdollisuus toimia toisin. (Kuusela 2011, 65–66.) Archerin toiminnallinen käsitys yhteiskunnallisten rakenteiden uusintamisesta ja muuttamisesta korostaa yksilöiden kykyä muuttaa ympäröivää yhteiskuntaa ja sen sosiaalisia rakenteita. Sosiaalinen todellisuus voi siten muuttaa muotoaan toimijoiden päämäärien, toiminnan ja tilanteenmäärittelyiden seurauksena (Kuusela 2006, 94, 106).

Archerin ansioksi voidaan Kuuselan (2006a) mukaan lukea se, että kehittämässään yhteiskuntateoriassa hän on esittänyt tärkeitä huomioita kulttuurin merkityksestä sosiaalisen todellisuuden rakentumisessa. Archer näkee, että kulttuurilla ja rakenteilla on oma roolinsa sosiaalisen todellisuuden ajallisessa uusintamisessa. Kulttuurin hän näkee osittain itsenäisenä ja osittain rakenteisiin ja toimijoihin kytkeytyneenä. Kulttuurin ja toimijuuden suhde tarkoittaa, että sosiaalinen elämä on rakenteiden ja toiminnan tuottamaa, mutta samalla myös erillistä. Toisaalta toimijat luovat kulttuuria, mutta samalla he ovat itse osana sitä (Mt., 80, 85–87.) Archer ei näe kulttuurijärjestelmää itsenäisenä, vaan sen muotoutumiseen vaikuttaa valtaa pitävä yhteiskunnallinen ryhmä (mt., 83).

Perti Töttö (2005) tiivistää kriittisen realismin annin yhteiskuntatieteelliselle metodologialle kahteen asiaan. Ensimmäinen näkökulma liittyy sosiaalisen todellisuuden selittämiseen. Riippumatta siitä, että sosiaalisen todellisuuden kaikki tasot eivät ole suoraan havaittavissa, on havaintomaailman ulkopuolella olevat rakenteet sekä mekanismit todellisia. Tässä mielessä kriittinen realismi ei tee eroa sosiaalitieteiden ja luonnontieteiden välillä (Mt., 235–236.) Pekkarinen ja Tapola-Haapala (2009, 187) esittävät, että valtaosa luonnontieteellisistä ilmiöistä on olemassa ihmisen toiminnasta riippumatta, kun taas sosiaalitieteiden tutkimuskohteena olevat ilmiöt ovat sosiaalisesti määriteltyjä ja tuotettuja sekä siten olemassa vain ihmisten sosiaalisen toiminnan kautta. Toinen Tötön (2005) esittämä näkökulma liittyy selittävän ja ymmärtävän tutkimusotteen perinteeseen. Kriittinen realismi tarjoaa lähtökohdaksi metodologista pluralismia mahdollistaen kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimusotteen yhdistämisen (mt., 236).

Näen, että molemmat Tötön esittämät näkökulmat ovat keskeisiä tutkittaessa rakenteellisen sosiaalityön toteutumista, toteutumisen mahdollisuuksia ja esteitä. Kriittisen realismin tieteenfilosofiset sitoumukset tarjoavat keinon käsitteellistää ja tutkia rakenteellisen sosiaalityön toiminnan kohteena olevia toiminnallisia, institutionaalisia ja ideologisia rakenteita huolimatta siitä ovatko ne empiirisesti havaittavia vai reaali-alan syvärakenteisiin piiloutuneita. Toinen tärkeä näkökulma liittyy tutkimukseni metodisiin valintoihin. Kriittinen realismi mahdollistaa kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä soveltavan tutkimusotteen.

3.2 Rakenteellinen sosiaalityö sosiaalisen toiminnan kontekstissa

Vaikka kriittinen realismi metatasoisena teoriana tarjoaa välineitä tutkia sosiaalisten rakenteiden ja yksilöiden välisiä suhteita, metatasoisena teoriana se ei kuitenkaan yksin riitä rakenteellisen sosiaalityön ja sosiaalisen toiminnan tasojen välisten suhteiden konkreettiseen tutkimiseen. Jotta saan kiinnitettyä kriittisen realismin tieteenfilosofisen perustan rakenteellisen sosiaalityön yhteyteen, sovellan Derek Layderin (1993) ajattelua sosiaalisen toiminnan tasoista.

Jäsennän rakenteellisen sosiaalityön toiminnan kohteena olevia rakenteita sekä niiden välisiä suhteita Layderin kehittämän tutkimuskartan avulla. Tutkimuskartta sopii kuvaamaan rakenteellisen sosiaalityön monitasoista kohdetta, sosiaalisten rakenteiden välisiä suhteita sekä rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen vaikuttavia tekijöitä. Sosiaalityön tutkimuksessa Layderin tutkimuskartan sosiaalisen toiminnan tasomallia ovat soveltaneet muun muassa Sirkka Alho (2017) ja Laura Tiitinen (2019).

TAULUKKO 1 Rakenteellisen sosiaalityön toiminnan ulottuvuudet (Layder 1993, 72 mukailen)

RAKENTEELLISEN SOSIAALITYÖN TOIMINNAN TASOT	
Makrotason sosiaalinen konteksti	<ul style="list-style-type: none">- uusliberalistinen ideologia- hyvinvointivaltion murros- arvot ja valtasuhteet- sosiaaliset ja taloudelliset resurssit- sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän rakennemuutos
Välittävän tason sosiaalinen organisaatio	<ul style="list-style-type: none">- sosiaalityön yhteiskunnallinen toimintaympäristö- sosiaalityötä ohjaava hyvinvointipolitiikka ja lainsäädäntö- sosiaalityön kaksoissidoksen mukainen yhteiskunnallinen tehtävä- sosiaalityö osana palvelujärjestelmää- kansalaisyhteiskunnan organisaatiot
Tilanne-sidonnainen sosiaalinen toiminta	<ul style="list-style-type: none">- sosiaalityön käytännöt ja menetelmät- toiminta muuttuvissa verkostoissa
Sosiaalityöntekijät rakenteellisen sosiaalityön toimijoina	<ul style="list-style-type: none">- sosiaalityön asiantuntijuus- kokemus rakenteellisen sosiaalityön toteutumisesta ja toteuttamisen mahdollisuuksista ja esteistä

Layder jakaa tutkimuskartassaan sosiaalisen toiminnan neljään tasoon, jotka ovat toimijuustaso, tilannesidonnaisen sosiaalisen toiminnan taso, välittävän tason sosiaaliset organisaatiot sekä makrotason sosiaaliset organisaatiot (Layder 1993, 72). Olen havainnollistanut edelliseen taulukkoon (Taulukko 1) rakenteellisen sosiaalityön toiminnan ulottuvuudet Layderin kartan avulla.

Tämän tutkimuksen *toimijataso*n muodostaa sosiaalityöntekijöiden asiantuntijuus ja heidän kokemuksensa rakenteellisen sosiaalityön toteutumisesta sekä toteuttamisen mahdollisuuksista ja esteistä. Seuraava taso, *tilannesidonnainen sosiaalinen toiminta* muodostuu sosiaalityön käytännöistä ja menetelmistä sekä sosiaalityöntekijöiden toiminnasta erilaisissa verkostoissa. Kolmas taso, *välittävän tason sosiaalinen organisaatio* koostuu sosiaalityön yhteiskunnallisesta ympäristöstä, joka sisältää hyvinvointipolitiikan ja sosiaalityötä ohjaavan lainsäädännön, sosiaalityön osana palvelujärjestelmää, sosiaalityön kaksoissidoksen mukaisen yhteiskunnallisen tehtävän ja kansalaisyhteiskunnan organisaatiot. Neljäs taso koostuu *makrotason sosiaalisesta kontekstista*, joka sisältää uusliberalistisen ideologian, hyvinvointivaltion murroksen, valtasuhteet ja arvot, sosiaaliset ja taloudelliset resurssit sekä sosiaali- ja terveystalouden rakennemuutoksen. (Vrt. Layder 1993.) Sekä kriittinen realismi että Layderin lähestymistapa ottavat huomioon sosiaalisen todellisuuden kerrostuneisuuden lisäksi sosiaalisten tasojen välisen vuorovaikutuksen sekä ajallisen ulottuvuuden eli nykyisyyden, menneisyyden ja tulevaisuuden.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimusasetelma

Tutkimuksen tehtävänä on selvittää, miten rakenteellinen sosiaalityö toteutuu sekä mitkä tekijät mahdollistavat ja estävät rakenteellisen sosiaalityön toteutumista.

Tutkimuskysymykset olen muotoillut seuraavasti:

- 1) Miten rakenteellinen sosiaalityö toteutuu sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön esimiesten toiminnassa?
- 2) Mitkä ja miten eri tekijät selittävät rakenteellisen sosiaalityön toteutumista?
- 3) Mitkä ovat merkittävimmät esteet rakenteellisen sosiaalityön toteutumiselle?

Tutkimusasetelman olen havainnollistanut seuraavaan taulukkoon (Taulukko 2). Tutkimuksen tieteenfilosofisen ja metodologisen perustan muodostaa kriittinen realismi. Rakenteellisen sosiaalityön toiminnan tasoja jäsenän Derek Layderin (1993) tutkimuskartan avulla. Tutkimusaiheen teoreettinen perusta koostuu sosiaalityön yhteiskunnallisesta tehtävästä hyvinvointivaltion muuttuvassa kontekstissa ja rakenteellisen sosiaalityön aikaisempaan tutkimukseen perustuvasta taustoituksesta. Rakenteellisen sosiaalityön osa-alueita käsitteellistän Anneli Pohjolan (2011) jäsennyksen mukaisesti: tietotyö, strategiatyö, inklusiotyö ja oikeudenmukaisuustyö.

Tutkimusmenetelmien valinnassa sovellan metodista triangulaatiota yhdistämällä kvantitatiivista ja kvalitatiivista tutkimusorientaatiota. (ks. Raunio 1999, 340; Tuomi & Sarajärvi 2018, 167; Viinamäki 2007, 180). Mixed method -lähestymistavan avulla pyrin saamaan luotettavan ja kokonaisvaltaisen kuvan rakenteellisen sosiaalityön toteutumisesta ja toteuttumisen mahdollisuuksista ja esteistä (Jokivuori & Hietala 2007, 180; Raunio 1999, 340; Viinamäki 2007, 176).

TAULUKKO 2 Tutkimusasetelma

Tutkimus-tehtävä	Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten rakenteellinen sosiaalityö toteutuu ja mitkä tekijät mahdollistavat ja estävät rakenteellisen sosiaalityön toteutumista.
Tutkimus-kysymykset	<ol style="list-style-type: none"> 1) Miten rakenteellisen sosiaalityö toteutuu sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön esimiesten toiminnassa? 2) Mitkä tekijät selittävät rakenteellisen sosiaalityön toteutumista? 3) Mitkä ovat rakenteellisen sosiaalityön toteutumisen merkittävimmät esteet?
Tutkimuksen tieteenfilosofinen ja metodologinen perusta	<p>Tutkimuksen tieteenfilosofisen ja metodologisen perustan muodostaa kriittinen realismi</p> <p>Rakenteellisen sosiaalityön toiminnan tasojen jäsentäminen Layderin (1993) sosiaalisen todellisuuden tasomallia soveltaen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Makrotason sosiaalinen konteksti 2) Välittävän tason sosiaalinen organisaatio 3) Tilannesidonnainen sosiaalisen toiminnan taso 4) Sosiaalityöntekijät rakenteellisen sosiaalityön toimijoina
Tutkimusaiheen teoriatausta	<p>Sosiaalityön tieteellinen tutkimus ja teoreettinen keskustelu sosiaalityön yhteiskunnallisesta tehtävästä ja rakenteellisen sosiaalityön lähestymistavoista hyvinvointivaltion muuttuvassa kontekstissa.</p> <p>Rakenteellisen sosiaalityön osa-alueita hahmotan Anneli Pohjolan (2011, 2014) rakenteellisen sosiaalityön jäsenyyksen mukaisesti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Tietotyö 2) Strategiatyö 3) Inklusiotyö 4) Oikeudenmukaisuustyö
Tutkimusaineisto	Tutkimuksen kyselyaineisto (N=131) muodostuu kunnan/kuntayhtymän palveluksessa olevien sosiaalityöntekijöiden tai sosiaalityön esimiesten vastauksista. Vastaajien tehtäväkuvaan kuuluu perhesosiaalityön, lastensuojelun ja/tai aikuissosiaalityön tehtävät. Vastaajilta ei edellytetty sosiaalityön muodollista pätevyyttä, vaan kriteerinä oli työskentely sosiaalityöntekijän tai sosiaalityön esimiehen tehtävissä. Tutkimusaineisto on kerätty 30.3–31.5.2020.
Tutkimusmenetelmät	Metodinen triangulaatio: Kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimusmetodin yhdistäminen aineistonkeruussa ja analysoinnissa

Kriittisen realismin tieteenfilosofisiin ja metodologisiin lähtökohtiin perustuen ajatellen, että eri tutkimusperinteisiin nojaavat menetelmät ovat yhdistettävissä. Ajatustani

tukee Pertti Tötön (2005; 2006) ja Pertti Alasuutarin (1994) näkemykset. Tötön mukaan kriittisen realismin avulla on mahdollista ylittää kiista kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimusotteen välillä, mikä johtuu kriittisen realismin suhteesta selittämiseen. (Töttö 2006, 73). Näin ollen tutkimusmetodien erot ovat lähinnä teknisiä eivätkä ne liity tutkimusperinteiden tieteenfilosofisiin taustoihin (Töttö 2005, 341, 343).

Alasuutari (1994) näkee, että kvantitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimusotteen yhdistäminen on mahdollista, kunhan tutkija tiedostaa menetelmien yhtäläisyydet ja eroavaisuudet tutkimusprosessin eri vaiheissa sekä ottaa huomioon tulosten kokoamiseen liittyvät tekijät (mt., 42–45, 190–191). Alasuutarin mukaan tutkimuksen taustateoria auttaa jäsentämään eri menetelmillä saadut tulokset kokonaisuudeksi. Teoria toimii kehyksenä, jonka avulla tutkimushavaintojen merkitys on mahdollista tehdä ymmärrettäväksi (Mt., 45.)

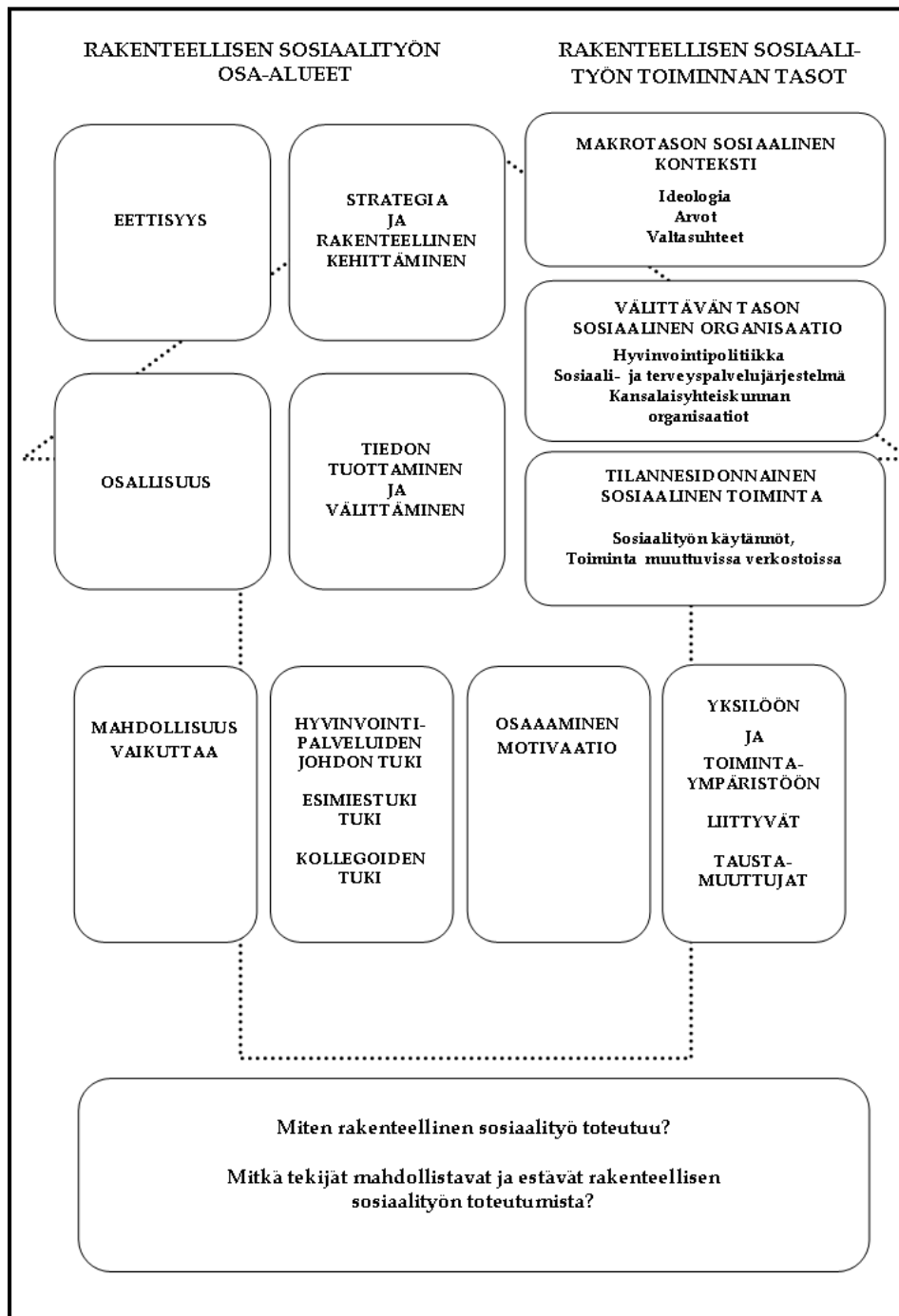
Sosiaali- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa mixed method -lähestymistavan soveltaminen ei ole kovin yleistä, sillä tutkimusperinne nojaa vahvasti laadulliseen tutkimukseen (Mäntysaari 2006). Sosiaalityön tutkimuksessa monimenetelmällistä tutkimusorientaatiota ovat soveltaneet monipuolisesti muun muassa Sirpa Kannasoja (2013) ja Kaisa Haapakoski (2015).

4.2 Kyselylomakkeen muodostaminen

Tutkimusaineiston keräsin laatimallani kyselylomakkeella. Kyselylomakkeen suunnittelun perustan muodostavat tutkimusraportissa kuvaamani tutkimusasetelma, teoreettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet (Heikkilä 2014, 45). Sovellan teoreettista triangulaatiota (ks. Raunio 1999, 340) tutkimuskohteen hahmottamisessa. Lähestyn rakenteellisen sosiaalityön toteutumista sekä toteutumisen mahdollisuuksia ja esteitä kolmen teoreettisen kehyksen avulla. Kehykset muodostavat teoreettisen asetelman, joka toimii kyselylomakkeen operationalisoinnin perustana. Havainnollistan sitä seuraavassa kuviossa (Kuvio 1).

Ensimmäinen teoreettinen kehys on Derek Layderin (1993) tutkimuskartassaan havainnollistama sosiaalisen todellisuuden tasomalli, jonka avulla hahmotan rakenteellisen sosiaalityön tilannesidonnaisessa sosiaalisessa toiminnassa, välittävän tason sosiaalisessa organisaatiossa sekä makrotason sosiaalisessa kontekstissa tapahtuvana toimintana (ks. luku 3.2). Toinen kehys on rakenteellisen sosiaalityön käsitteellistys, joka pohjautuu Anneli Pohjolan (2011) jäsenyykseen ja jota täydennän rakenteellisesta sosiaalityöstä käytyjen teoreettisten keskusteluiden aineksilla (ks. luku 2.3). Kolmas kehys koostuu Policy Practice Engagement (PPE) -mallista, jota John Gal ja Idit Weiss-Gal (2013; 2015; 2017) ovat kehittäneet tutkiessaan sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön akateemisten opettajien yhteiskunnallista vaikuttamista (mt., 2017, 1). Suomessa

PPE-mallia¹ ovat soveltaneet Helena Blomberg ja Cristian Kroll (2017) tutkiessaan sosiaalityön opettajien yhteiskunnallista vaikuttamista. Blomberg ym. (2017) sovelsivat mallia selvittäessään, mitkä tekijät ovat yhteydessä sosiaalityön opettajien yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Käytän mallia soveltuvin osin etsiessäni tekijöitä, jotka selittävät sosiaalityöntekijöiden toimintaa rakenteellisessa sosiaalityössä.

KUVIO 1 Teoreettinen asetelma kyselylomakkeen operationalisoinnin jäsentäjänä

¹ Suomennos: Osallistuminen käytäntöpolitiikkaan -malli (Blomberg, Kroll & Linnavirta 2019)

PPE-malli koostuu yksilön sisäisistä ja ulkoisista tekijöistä, jotka Gal ym. (2013; 2015; 2017) jakavat kolmeen osa-alueeseen: mahdollisuus (opportunity), organisaatiokulttuuri (facilitation) ja motivaatio (motivation). Mahdollisuudella Gal ym. tarkoittavat poliittisen järjestelmän ja instituutioiden luomia toimintamahdollisuuksia sekä sosiaalityön toimijoiden mahdollisuutta vaikuttaa näihin rakenteisiin. Organisaatiokulttuuri kattaa työntekijän työorganisaation ominaispiirteet ja toimintakulttuurin sisältäen organisaation arvoja, normeja ja odotuksia. Motivaation osa-alue sisältää tekijöitä, jotka liittyvät yleiseen motivaatioon palveluilla kansalaisten, yhteisöjen ja yhteiskunnan etuja sekä yksilöllisiä ominaisuuksia ja resursseja, kuten osaamisen ja sosiokulttuurisen kontekstin. (Gal ym. 2013, 4–13; ks. myös Blomberg ym. 2019, 114–117.) Blomberg ym. (2017) hyödynsivät tutkimuksessaan motivaation osa-alueesta lähinnä osaamiseen liittyviä tekijöitä (Blomberg ym. 2019, 115–117).

Aikaisempien tutkimusten perusteella tiedetään, että sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön opettajien osallistuminen yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen on riippuvaista yksilöllisten ominaisuuksien, kuten osaamisen lisäksi työskentelyorganisaation kannustuksesta ja työhön osoittamista resursseista (Gal & Weiss- Gal 2013; 2015; 2017, Blomberg & Kroll 2017). Sovellan PPE-mallia ajattelemalla, että mahdollisuudet vaikuttaa, työskentelyorganisaation tuki ja osaaminen ovat yhteydessä siihen, että sosiaalityöntekijät toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä.

Tutkimuksen kohteena olevan rakenteellisen sosiaalityön konkretisointi mitattavaan muotoon monitasoisena sosiaalisena toimintana on edellyttänyt teoreettisessa asetelmassa hahmottamiini käsitteiden operationalisoimista empiirisiksi käsitteiksi (Alkula ym. 1995, 75; Raunio 1999, 128; Vehkalahti 2008, 17–24). Operationalisoinnin tavoitteena on ollut kyselylomakkeen käsitteiden vieminen mahdollisimman lähelle tutkimukseen osallistuneiden sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön esimiesten kokemusmaailmaa (Alkula ym. 1995, 125).

Loogisuuden vuoksi olen ryhmitellyt kyselylomakkeen samaa aihepiiriä koskevat kysymykset niitä yhdistävän teeman alle. Kyselylomake (LIITE 1) jakautuu neljään pääteemaan: 1) *Taustakysymykset* (sukupuoli, koulutus, työkokemus, työtehtävä, palvelualue, virka- tai työsuhteen laatu, työskentelykunta) 2) *Rakenteellisen sosiaalityön toteuttaminen*, 3) *Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen mahdollisuudet* ja 4) *Osaaminen*.

Kyselylomakkeen toinen teema *Rakenteellisen sosiaalityön toteuttaminen*, jakautuu teoreettisessa asetelmassa havainnollistamiini rakenteellisen sosiaalityön osa-alueiden mukaisesti neljään alateemaan: 1) *Tiedon tuottaminen ja välittäminen*, 2) *Strategia ja rakenteellinen kehittäminen*, 3) *Osallisuus* ja 4) *Eettisyys*. Nämä rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen alateemat olen jäsentänyt edelleen pienempiin osiin, jotta niitä on mahdollista kyselylomakkeen avulla mitata (Vehkalahti 2019, 17–24).

Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen teeman olen operationalisoinut jäsentämällä rakenteellisen sosiaalityön toiminnan ja sosiaalisten rakenteiden välisiä suhteita sosiaalisen toiminnan tasomallin ja rakenteellisen sosiaalityön jäsenyyksen avulla.

Rakenteellisen sosiaalityön toteutumista mittaavat osiot kattavat mahdollisimman monipuolisesti rakenteellisen sosiaalityön toiminnan areenat ja käytännöt tilannesidonnaisten, välittävän sekä makrotason sosiaalisen toiminnan ulottuvuuksilla. Rakenteellisen sosiaalityön osa-alueita ja sosiaalisen todellisuuden tasoja läpileikkaavien kysymyspatteristojen sisältämät muuttujat etenevät loogisesti asiakastasolta paikallistason kautta yhteiskunnalliselle tasolle tai vaihtoehtoisesti yksikön sisäisestä toiminnasta alueellisen työn kautta laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin.

Kyselylomakkeen kolmannen teeman, *Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen mahdollisuudet* ja neljännen teeman, *Osaaminen* operationalisoinnissa olen käyttänyt teoreettisessa asetelmassa kuvaamaani kokonaisuutta, joka koostuu organisaatiokulttuuriin ja johtamiseen, vaikuttamismahdollisuuksiin sekä osaamiseen ja motivaatioon liittyvistä tekijöistä. Operationalisoinnissa olen soveltanut PPE-mallin teoreettista lähestymistapaa pyrkien löytämään tekijöitä, jotka selittävät rakenteellisen sosiaalityön toteutumista.

Kolmas teema Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen mahdollisuudet jakautuu kolmeen alateemaan: 1) *Mahdollisuus vaikuttaa*, 2) *esimiestuki* ja 3) *kollegoiden tuki*. Mahdollisuus vaikuttaa sisältää kysymyksiä siitä, miten työntekijä kokee voivansa vaikuttaa rakenteellisiin tekijöihin, kuten työkäytäntöihin, palvelujärjestelmään tai hyvinvointipolitiikkaan. Rakenteelliseen sosiaalityöhön saatavan tuen olen jakanut hyvinvointipalveluiden johdon ja lähiesimiehen tukeen. Näihin kysymyspatteristoihin olen sisällyttänyt myös muuttujat, jotka mittaavat tutkimukseen osallistujien kokemuksia rakenteelliseen sosiaalityöhön käytettävissä olevista resursseista. Neljäs teema, *Osaaminen* sisältää kysymyksiä rakenteellisen sosiaalityön osaamisesta ja motivaatioon liittyvistä tekijöistä. Kolmannen ja neljännen teeman kysymyspatteristot läpileikkaavat rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen osa-alueita ja toiminnan tasoja siten, että muuttujat etenevät loogisessa järjestyksessä yksilökohtaisemmasta laajempaan kontekstiin. Kyselylomakkeen viimeinen kysymys on avokysymys ja sillä kerätään tietoa rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen merkittävimmistä esteistä.

Kyselylomake koostuu 26 kysymyksestä, jotka ovat viimeistä avokysymystä lukuun ottamatta strukturoituja monivalintakysymyksiä, dikotomisia tai sekamuotoisia kysymyksiä (Heikkilä 2014, 49–50). Rakenteellisen sosiaalityön toteutumista ja rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen mahdollisuuksia mittavien muuttujien kohdalla vastaajat ovat voineet valita tilannettaan tai kokemustaan parhaiten kuvaavan vaihtoehdon Likertin järjestysasteikolta (Heikkilä 2014, 51; Vehkalahti 2019, 35). Sekamuotoisia kysymyksiä olen käyttänyt ainoastaan taustakysymysten osalta niissä kysymyksissä, joiden kohdalla en ollut täysin varma, olenko huomioinut kaikki tutkimuksen kannalta tarpeelliset vastausvaihtoehdot.

Ennen aineiston keräämistä testasin kyselylomakkeen viidellä valikoidulla sosiaalityöntekijällä, joista neljä työskentelee sosiaalityön asiakastyössä ja yksi sosiaalityön esimiehenä. Pyysin testihenkilöitä arvioimaan kysymysten ja ohjeiden selkeyttä,

sekä vastausvaihtoehtojen sisällöllistä toimivuutta. Saadun palautteen perusteella tein kyselylomakkeeseen muutamia korjauksia.

Kyselylomake sisälsi tutkimukseen osallistujille suunnatun saatekirjeen, linkin laatimaani tietosuojailmoitukseen sekä suostumuksen tieteelliseen tutkimukseen osallistumisesta. Saatekirjeen tavoitteena oli saada vastaajia osallistumaan tutkimukseen sekä kertoa tutkimuksen kohderyhmästä, tavoitteista, tietojen käyttötavasta sekä tietojen käsittelyn ja esittämistavan luottamuksellisuudesta (vrt. Heikkilä 2014, 59).

4.3 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto (N=131) on kerätty 30.3–31.5.2020 viiden tutkimusluvan myöntäneen kunnan ja yhden kuntayhtymän sosiaalityöntekijöiltä ja sosiaalityön esimiehiltä. Tutkimuskunnat edustavat monipuolisesti eri kokoisia kuntia eri puolilta Suomea. Varmistaakseni aineiston riittävän koon, täydensin aineistoa rinnakkaisella aineistonkeruulla (Heikkilä 2014, 67). Keräsin aineistoa tutkimuskuntien lisäksi Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry:n (Talentia) ja Facebookissa toimivan suljetun Sosiaalityön uraverkosto -ryhmän² kautta. Tutkimuskuntien lisäksi aineistoa kertyi 23:n eri kunnan tai kuntayhtymän työntekijältä. Tutkimuksen pääaineisto kattaa 74,8 % (n=98) aineistosta ja täydentävä 25,2 % (n=32). Tutkimusaineiston tarkempi kuvaus on seuraavassa taulukossa (Taulukko 3).

Kyselyyn vastanneista 86,3 %:lla (n=113) on vähintään yhteiskuntatieteiden tai valtiotieteiden maisterin tutkinto. Loput vastaajista (13,7 %, n=18) on sosiaalityön tehtävissä työskenteleviä sosiaalityön tutkinto-opiskelijoita tai sosionomeja (AMK tai YAMK). Tutkimukseen osallistujista suurin osa, 77,9 % (n=102) työskentelee asiakastyön tehtävissä ja loput 22,1 % (n=29) esimiestyön tehtävissä.

Vastaajista suurin osa, 37,4 % (n=49), työskentelee lastensuojelussa. Aikuissosiaalityössä työskentelevien osuus on 32,1 % (n=42) ja lapsiperheiden sosiaalityössä 12,2 % (n=12). Tutkimukseen osallistujista 9,2 % (n=12) työskentelee alkuarvioinnissa tai sosiaalipäivystyksessä samoin kuin yhdenmetyssä sosiaalityössä 9,2 % (n=12).

Sosiaalityön työkokemusta oli alle kolme vuotta 14,5 %:lla (n=19), 3–5 vuotta 15,3 %:lla (n=20), 6–10 vuotta 12,2 %:lla (n=16), 11–15 vuotta 19,8 %:lla (n=26), 16–20 vuotta 15,3 %:lla (n=20) ja 22,9 % (n=30) yli kaksikymmentä vuotta tutkimukseen osallistuneista. Reilulle kahdellekymmenelle prosentille (24,4 %, n=32) vastaajista ei ollut kertynyt sosiaalityön lisäksi muuta sosiaalialan työkokemusta. Sen sijaan 52,2 %:lle (n=68) sitä oli kertynyt alle 6 vuotta, 13,7 %:lle (n=18) 6–10 vuotta ja 9,9 %:lle (n=13) vastaajista yli 10 vuotta.

² Sosiaalityön uraverkosto on Facebookissa toimiva suljettu ryhmä, johon sosiaalityön opiskelijat, sosiaalityöntekijät sekä sosiaalityön opettajat ja tutkijat voivat omalla nimellään liittyä.

TAULUKKO 3 Vastaajien taustatiedot (N=131)

	n	%
Koulutus		
Sosiaalityöntekijä YTM, YTL, YTT	113	86,3
Sosiaalityön opiskelija, sosionomi AMK, YAMK	18	13,7
Työtehtävä		
Asiakastyö	102	77,9
Esimiestyö	29	22,1
Palvelualue		
Perhesosiaalityö	16	12,2
Aikuissosiaalityö	42	32,1
Lastensuojelu	49	37,4
Alkuarviointi ja sosiaalipäivystys	12	9,2
Yhdennetty sosiaalityö	12	9,2
Työkokemus sosiaalityöstä		
alle 3 vuotta	19	14,5
3–5 vuotta	20	15,3
6–10 vuotta	16	12,2
11–15 vuotta	26	19,8
16–20 vuotta	20	15,3
yli 20 vuotta	30	22,9
Muu sosiaalialan työkokemus		
Ei lainkaan	32	24,4
Alle 6 vuotta	68	52,2
6–10 vuotta	18	13,7
yli 10 vuotta	13	9,9
Työskentelykunnan tai kuntayhtymän asukasluku		
10 000–63 000	10	7,6
63000–83 000	27	20,6
83 000–150 000	24	18,3
yli 150 000	68	51,9
puuttuva tieto	2	1,5

Noin puolet (51,9 %, n=68) kyselyyn vastanneista työskentelee suuressa yli 150 000 asukkaan kunnassa tai kuntayhtymässä. Vastaajista 18,3 % (n=24) työskentelee kunnissa tai kuntayhtymissä, joiden väkiluku on 83 000–150 000. Väkiluvultaan 10 000–63 000 asukkaan kunnissa tai kuntayhtymissä työskentelee 20,6 % (n=27) vastaajista. Pienissä, väkiluvultaan 10 000–37 000 asukkaan kunnissa tai kuntayhtymissä työskentelee vajaa kymmenen prosenttia (7,6 %, n=10) vastaajista.

4.4 Analyysimenetelmät ja analyysin eteneminen

Aineiston analysoinnissa yhdistän määrällisiä ja laadullisia tutkimusmenetelmiä. Määrällisen aineiston osalta sovellan sekä kuvailevia että selittäviä menetelmiä. Käytän ristiintaulukointia, korrelaatioita, pääkomponenttianalyysiä, ryhmittelyanalyysiä,

logistista regressioanalyysiä sekä teen keskiarvovertailuja Mann-Whitney U-testin ja Kruskalin Wallisin testin avulla. Päädyin käyttämään parametrittomia analyysimenetelmiä aineiston koon (N=131) ja selitettävien muuttujien jakauman vuoksi. Laadullisen aineiston analyysimenetelmänä käytän sisällönanalyysiä. Tässä luvussa esittelen aineiston analysoinnissa käyttämäni kvantitatiiviset menetelmät. Sisällönanalyysiin liittyvät menetelmälliset ratkaisuni kuvailen laadullisia tutkimustuloksia käsittelevässä luvussa (luku 6).

Pääkomponenttianalyysi

Pääkomponenttianalyysi on aineistolähtöinen analyysimenetelmä, jonka avulla tiivistetään ainestoa ja pyritään löytämään suuresta muuttujajoukosta yhdistäviä piirteitä (Jokivuori & Hietala 2007, 90; Nummenmaa 2009, 409). Pääkomponenttianalyysin oletuksena on, että muuttujien välillä tulee olla aitoja korrelaatioita. Muilta osin sen oletukset ovat lievemmat kuin samaan analyysiperheeseen kuuluvan faktorianalyysin. Muuttujilta ei edellytetä normaalijakaumaa eikä muuttujien välinen yhteisvaihtelu eli multikollinearisuus ole ongelma. (Metsämuuronen 2009, 652–653.) Käytin pääkomponenttianalyysiä rakenteellisen sosiaalityön toimintaa mittaavien muuttujien sisältämän informaation tiivistämiseen sekä rakenteellisen sosiaalityön toiminnan ulottuvuuksien löytämiseen.

Toteutin pääkomponenttianalyysin pakotetulla menetelmällä kiinnittämällä muodostuvien pääkomponenttien määrän halutun kaltaiseksi (Jokivuori ym. 2007, 94). Kokeilin 3–8 pääkomponentin ratkaisuja, joista kuuden pääkomponentin ratkaisu oli sisällöllisesti tulkinnallisista. Rotaatiomenetelmänä käytin suorakulmaista Varimax-rotaatiota. Rotaatiomenetelmien tarkoituksena on kiertää alkuperäisen pääkomponenttiratkaisun muodostamia pääkomponenttiakseleita siten, että yksittäiset muuttujat latautuvat mahdollisimman hyvin yksittäisille pääkomponenteille (Jokivuori ym. 2007, 94). Varimax-menetelmän avulla rakenteellisen sosiaalityön toteutumista mittaavat muuttujat jakautuvat selkeästi sosiaalisen toiminnan eri tasoille.

Arvioin muodostuneen pääkomponenttiratkaisun hyvyttä sisällöllisten ominaisuuksien lisäksi tarkastelemalla pääkomponenttien ominaisarvoja, muuttujien latausarvoja ja muuttujakohtaisia kommunaliteettejä. (Metsämuuronen 2009, 655–656). Pääkomponentin ominaisarvo kertoo pääkomponentin kyvystä selittää muuttujien vaihtelua. Mitä suurempi ominaisarvo on, sitä merkityksellisempi pääkomponentti kokonaisuuden kannalta on. Ominaisarvon raja-arvona on yleisesti pidetty arvoa yksi. (Nummenmaa 2009, 403.) Muodostamassani mallissa arvot vaihtelevat välillä 1,49–17,67. Ratkaisun kokonaisuusaste on 68,6 %, joka voidaan Pertti Jokivuoren ja Risto Hietalan (2007, 98) mukaan pitää ihmistieteissä varsin hyvänä.

Muuttujan latausarvo kertoo, kuinka paljon pääkomponenttien avulla kyetään selittämään kyseisen muuttujan vaihtelusta (Heikkilä 2014, 1). Pääkomponenttilatausten arvoille ei ole olemassa ehdotonta rajaa. Tapani Alkula (1995, 273) kollegoineen

suhtautuu alle 0,50 arvoihin kriittisesti toteamalla, ettei sen alle jäävät arvot anna kovinkaan paljon perusteita pääkomponenttien tulkinnalle. Jokivuori ym. (2009) eivät pidä 0,50 raja-arvoa ehdottomana. Tässä tutkimuksessa latausarvot vaihtelevat välillä 0,41–0,88.

Muuttujakohtaiset kommunaliteetti-arvot, jotka vaihtelevat välillä 0–1, kertovat, kuinka suuren osuuden pääkomponentit pystyvät selittämään havaittujen muuttujien vaihtelusta (Jokivuori ym. 2007, 97). Yleisenä raja-arvona pidetään 0,3, joka tarkoittaa, että malli kykenee selittämään 30 % kyseisen muuttujan vaihtelusta (Metsämuuronen 2009, 655). Tässä tutkimuksessa arvot asettuvat välillä 0,52–0,87 tarkoittaen, että neljäkymmentäkaksi pääkomponenttianalyysiin mukaan otettua rakenteellisen sosiaalityön toteutumista mittaavaa muuttujaa tulivat hyvin selitetyiksi.

Pääkomponenttiratkaisun tilastollista merkitsevyyttä arvioidaan Kaiser-Meuer-Olkin-testin ja siitä saatavan p-arvon avulla. Testiarvon tulee olla vähintään 0,6, jotta ratkaisua voidaan pitää tilastollisesti merkitsevänä (Metsämuuronen 2009, 656). Tässä tutkimuksessa testiarvo on 0,89 ($p < 0,001$), joka osoittaa pääkomponenttianalyysin sopivan aineistoon.

Ryhmittelyanalyysi

Ryhmittelyanalyysi on eksploratiivinen menetelmä, jonka avulla aineiston havaintoyksiköistä muodostetaan ryhmiä, jotka ovat sisäisesti mahdollisimman samankaltaisia, mutta toisiinsa nähden mahdollisimman erilaisia (Jokivuori ym. 2007, 10; Metsämuuronen 2009, 875). Ryhmien luokittelu syntyy tutkijan tulkinnan kautta ja siksi ryhmittelyanalyysi lähestyy menetelmänä laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysiä (mt.). Käytin ryhmittelyanalyysiä selvittääkseni, millaisiin toimijatyyppeihin tutkimukseen osallistuneet sosiaalityöntekijät ja sosiaalityön esimiehet jakautuvat rakenteellisen sosiaalityön toteuttajina. Toteutin analyysin K-keskiarvoklusteroinnin (Nummenmaa 2009, 432) avulla testaamalla useaan kertaan pakotettuja ratkaisuja 3–5 ryhmittelyyn välillä. Päädyin analyysissä neljän ryhmän ratkaisuun, koska se oli sisällöllisesti tulkinnallisista.

Logistinen regressioanalyysi

Logistinen regressioanalyysi on monimuuttujamenetelmä, jonka avulla pyritään löytämään useiden selittäjien joukosta parhaiten tutkittavaa ilmiötä selittävät tekijät (Metsämuuronen 2009, 743). Tutkin logistisen regressioanalyysin avulla, mitkä ja miten eri tekijät selittävät rakenteellisen sosiaalityön toteutumista.

Logistinen regressioanalyysi on lineaarisen regressioanalyysin epäparametrinen vastine. Menetelmän oletukset ovat lineaarista regressioanalyysiä lievemmat, joten selittävien muuttujien ei tarvitse noudattaa normaalijakaumaa eikä tutkittavien ryhmien varianssien tarvitse olla samansuuruisia (Jokivuori ym. 2007, 58–59). Selitettävän ja selittävän muuttujan väliset riippuvuudet voivat olla lineaarisia, eksponentiaalisia tai logaritmisia (Nummenmaa 2009, 331–332).

Logistisessa regressioanalyysissä selitettävä muuttuja on kaksiluokkainen. Logistisen regressioanalyysin perusideana on ennustaa todennäköisyyttä. Todennäköisyyden ilmaantumisesta arvioidaan riskiluvun eli odds ratio -arvon (OR) avulla. Analyysissä jokaiselle selittävälle muuttujalle lasketaan oma riskilukunsa, joka ilmaisee, kuinka suuri todennäköisyyttä kasvattava tai vähentävä vaikutus kyseisellä muuttujalla on siihen, että havainto luokituu kaksiluokkaisen selitettävän muuttujan korkeampiin luokkaan (Jokivuori ym. 2007, 70–71; Metsämuuronen 2009, 761). Tutkimustuloksia kuvatessani käytän käsitteitä OR-arvo eli odds ratio sekä todennäköisyys, koska on luontevampaa puhua rakenteellisen sosiaalityön toteutumisen todennäköisyydestä kuin riskistä toteuttaa tai olla toteuttamatta rakenteellista sosiaalityötä.

Selittävien muuttujien mitta-asteikon osalta logistinen regressioanalyysi on hyvin joustava, joten muuttujat voivat olla luokitteluasteikollisia tai jatkuvia (Jokivuori ym. 2007, 56). Muuttujien välisten korrelaatioiden tulee olla riittävän suuria, jotta logistisen regressioanalyysin avulla syntyy hyviä tutkittavaa ilmiötä selittäviä malleja (Metsämuuronen 2009, 745). Toisaalta liian suuret selittävien muuttujien väliset korrelaatiot voivat aiheuttaa multikollineaarisuutta, jota pitää välttää. Multikollineaarisuus tarkoittaa, että kaksi toistensa kanssa voimakkaasti korreloivaa muuttujaa tulevat molemmat malliin, vaikka ainoastaan toinen muuttujista tuo malliin selitystä. Tällaisessa tilanteessa toinen mukaan tullut muuttuja on turha eikä se lisää mallin selityssastetta (Nummenmaa 2009, 32.)

Logistinen regressioanalyysi on mahdollista toteuttaa useilla eri menetelmillä. Parhaiden mallien löytämiseksi käytin sekä pakotettua että lisäämällä askeltavaa menetelmää (Metsämuuronen 2009, 749). Pakotetun menetelmän avulla testasin teoriaa ja lisäämällä askeltavan menetelmän avulla puolestaan pyrin löytämään mahdollisimman paljon rakenteellisen sosiaalityön toteutumista selittäviä tekijöitä. Lisäämällä askeltavassa menetelmässä yhdistetään lisäävää ja poistavaa valintaa (mt.). Selittävien muuttujien joukosta valitaan muuttuja, jolla on tilastollisesti paras selitysvaiva. Toiseksi muuttujaksi valitaan se, jolla on ensimmäisen valitun muuttujan lisäksi tilastollisesti eniten selitysvaivaa. Analyysiä jatketaan niin kauan, kunnes lisättyjen muuttujien avulla ei enää pystytä lisäämään mallin selityssastetta. Lisäämällä askeltavassa menetelmässä jokaista muuttujaa testataan poistamalla se selittävien muuttujien joukosta. Jos mallin selityssaste heikkenee olennaisesti ja huomataan, että muuttuja on olennainen ilmiötä selittävä tekijä, se otetaan takaisin malliin. Lisäävässä ja askeltavassa menettelyssä multikollineaarisuus ei ole ongelma, sillä malliin tulee mukaan vain ne muuttujat, jotka lisäävät mallin selityssastetta (Mt., 749–750.)

Pakotetussa menetelmässä tutkija määrittelee analyysiin mukaan otettavat muuttujat ja katsoo, mitkä muuttujien painokertoimet ja selityssosuudet ovat. (Metsämuuronen 2009, 749–750). Menetelmiä käyttäessäni otin huomioon, että selitysvaivataan tilastollisesti merkitsevät muuttujat ja siten myös tilastollisessa mielessä parhaat mallit eivät välttämättä ole teoreettisesti ilmiötä parhaiten selittäviä ratkaisuja.

Logistisen mallin hyvyttä arvioidaan mallin sopivuuden, ennustetarkkuuden, selittäjien merkityksellisyyden ja selitysasteen perusteella (ks. Nummenmaa 2009, 337, 343). Mallin sopivuutta arvioidaan X^2 -testisuureen avulla. Analyysissä muodostetaan ensin alkumalli, joka sisältää pelkän vakiotermin. Tämän jälkeen valitusta menetelmästä riippuen muodostetaan malli, joka sisältää joko kaikki tai osan selittävästä muuttujista. Mallin sopivuutta arvioidaan vertaamalla niin sanotun tyhjän alkumallin sekä selittäjämuuttujista koostuvan mallin ennustamien havaintojen luokituksia toisiinsa. Jotta mallin voidaan ajatella sopivan aineistoon, ennustettujen jakaumien tulee poiketa toisistaan, muutoin muuttujien lisääminen malliin ei muuttaisi mallia millään tavalla ja pelkkä vakio pystyisi selittämään kaksiluokkaisen muuttujan vaihtelun. X^2 -testisuureeseen liittyvät pienet p-arvot kertovat mallin sopivan aineistoon (Mt., 337; Jokivuori ym. 2007, 65–66.) Mallin sopivuutta voidaan tarkastella myös Hosmerin ja Lemeshown testin avulla, jolloin X^2 -testisuureen suuret arvot kertovat mallin sopivuudesta (Metsämuuronen 2011, 761). Arvioin muodostuneita malleja molempien testien avulla.

Koska logistisen regressioanalyysin avulla pyritään selittämään havaintojen jakautumista luokkiin, mallin hyvyttä arvioidaan myös sen perusteella, kuinka hyvin se kykenee luokittelemaan havaintoja oikeisiin luokkiin. Havaintojen ennustetarkkuus voidaan laskea joko yhdessä selitettävän muuttujan kaikille luokille tai erikseen selitettävän muuttujan molemmille luokille. Näin laskemalla saadaan selville, kuinka monta prosenttia havainnosta malli luokittelee oikeisiin luokkiin. (Nummenmaa 2007, 338.) Muodostamani logistiset mallit luokittelevat havaintoja 69,3–90,2 % tarkkuudella.

Yksittäisten selittäjien merkitystä mallissa arvioidaan Waldin testisuureen avulla. Jos testisuureen arvo on tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,05$), muuttuja lisää mallin kykyä jakaa havainnot oikeisiin luokkiin. (Jokivuori ym. 2007, 71.) Mallin selitysastetta voidaan arvioida Cox & Snell R^2 - ja Nagelkerke R^2 -arvojen avulla. Molempien arvot vaihtelevat 0:n ja 1:n välillä. Mitä suurempi arvo on, sitä suuremman osuuden malliin valitut muuttujat selittävät selitettävän muuttujan vaihtelusta (mt., 67–68). Arvot eivät suoraan ilmaise logistisen mallin selitysastetta, mutta hyödyntämällä molempia arvoja saadaan selitysasteesta hyvä likiarvo (mt.; Nummenmaa 2007, 338). Tässä tutkimuksessa rakenteellisen sosiaalityön toteutumista selittävien mallien selitysasteet vaihtelevat 18,0–71,1 % välillä. Tällaisia arvoja voidaan Jokivuoren ym. (2007, 46) mukaan pitää yhteiskuntatieteissä varsin hyvinä.

Muut menetelmät

U-testi ja Kruskal-Wallis-analyysi ovat T-testin ja varianssianalyysin epäparametrisia vastineita, jotka soveltuvat käytettäväksi, kun muuttujan normaalijakauman oletukset eivät täyty (Nummenmaa 2007, 261). U-testiä käytin kahden ryhmän ryhmitäisten keskiarvojen vertailemiseen. Kruskal-Wallis-analyysin avulla vertasin use-

amman kuin kahden ryhmän keskiarvoja toisiinsa. U-testiä käytin verratessani sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön esimiesten toimintaa rakenteellisen sosiaalityön osalueilla. Kruskal-Wallis-analyysiä käytin tutkiessani ryhmittelyanalyysin avulla muodostettujen rakenteellisen sosiaalityön toimijatyyppien ryhmittäisiä keskiarvoja. χ^2 -riippumattomuustestin avulla tutkin kategoristen muuttujien välisiä riippuvuuksia ja ryhmittäisiä eroja muuttujien eri luokissa (Nummenmaa 2009, 283, 299). Spearmanin järjestyskorrelaatiokertoimen avulla selvitin järjestysasteikollisten muuttujien yhteyttä kategorisiin muuttujiin.

Analyysin eteneminen

Olen jakanut aineiston analyysin kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa analysoin määrällistä aineistoa kvantitatiivisten menetelmien avulla. Toisessa osassa analysoin kyselylomakkeen avovastauksista koostuvan aineiston laadullisilla menetelmillä. Kolmannessa osassa kokoan tutkimuksen empiiriset tulokset yhteen jäsentämällä niitä kokonaisuutena. Seuraavassa taulukossa (Taulukko 4) havainnollistan analyysin vaiheittaisen etenemisen sekä eri vaiheissa käyttämäni analyysimenetelmät ja analyysikysymykset.

Kvantitatiivisen analyysin ensimmäisessä vaiheessa tiivistän aineistoa pääkomponenttianalyysillä sekä muodostan analyysin keskeiset muuttujat. Analyysin toisessa vaiheessa vastaan keskiarvovertailujen, ryhmittelyanalyysin ja Kruskal-Wallis-analyysin avulla kysymyksiin, miten rakenteellinen sosiaalityö toteutuu sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön esimiesten toiminnassa sekä millaisia rakenteellisen sosiaalityön toimijatyyppejä tutkimukseen osallistuneet ovat ja miten he rakenteellista sosiaalityötä toteuttavat. Analyysin kolmannessa vaiheessa vastaan logistisen regressioanalyysin avulla, mitkä ja miten eri tekijät selittävät rakenteellisen sosiaalityön toteutumista. Kvantitatiivisen analyysin tutkimustulokset kuvaan luvussa viisi (luku 5).

AINEISTO JA ANALYYSIKYSYMYKSET	KÄYTETYT MENETELMÄT
Kvantitatiivisen aineiston analyysi (luku 5)	
Kyselylomakkeen määrällinen aineisto (N=131)	
1) Aineiston tiivistäminen ja keskeisten muuttujien muodostaminen (luku 4.5)	<ul style="list-style-type: none"> - Pääkomponenttianalyysi - Summamuuttujien muodostaminen - Muuttujamuunnokset
2) Miten rakenteellinen sosiaalityö toteutuu sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön esimiesten toiminnassa?	<ul style="list-style-type: none"> - U- testi (ryhmävertailut) - X²-riippumattomuustesti
Millaisiin rakenteellisen sosiaalityön toimijatyyppeihin sosiaalityöntekijät ja sosiaalityön esimiehet jakautuvat ja miten he rakenteellista sosiaalityötä toteuttavat?	<ul style="list-style-type: none"> - Ryhmittelyanalyysi - Kruskal-Wallis analyysi (ryhmävertailut) - X²-riippumattomuustesti
3) Mitkä ja miten eri tekijät selittävät rakenteellisen sosiaalityön toteutumista?	<ul style="list-style-type: none"> - Logistinen regressioanalyysi - U-testi (ryhmävertailut) - Spearmanin korrelaatio - X²-riippumattomuustesti
Kvalitatiivisen aineiston analyysi (luku 6)	
Kyselylomakkeen laadullinen aineisto (n=125)	
4) Mitkä ovat merkittävimmät esteet rakenteellisen sosiaalityön toteutumiselle?	<ul style="list-style-type: none"> - Sisällönanalyysi
Empiiristen tulosten yhteenveto (luku 7.1)	
5) Miten rakenteellinen sosiaalityö toteutuu? Mitkä tekijät mahdollistavat ja estävät rakenteellisen sosiaalityön toteutumista?	

Analyysin toisessa osassa siirryn määrällisestä aineistosta laadulliseen. Laadullisen aineiston analysoin sisällönanalyysin avulla ja vastaan kysymykseen, mitkä ovat merkittävimmät esteet rakenteellisen sosiaalityön toteutumiselle. Laadullisen analyysin tulokset kuvaan luvussa kuusi (luku 6). Tutkimuksen yhteenveto ja johtopäätösluvussa (luku 7) kokoan empiiriset tulokset yhteen tarkastelemalla niitä kokonaisuutena tutkimustehtävän ja tutkimuksen teoreettisten lähtökohtien näkökulmista.

4.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kvantitatiivisen menetelmän luotettavuutta arvioidaan validiteetin ja reliabiliteetin avulla. Validiteetti voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen validiteettiin. Sisäinen validiteetti liittyy tutkittavan ilmiön sisällöllisiin kysymyksiin eli siihen, kuinka hyvin kyselylomake mittaa sitä asiaa, mitä sen on tarkoitus mitata (Vehkalahti 2014, 41). Ulkoinen validiteetti liittyy siihen, ovatko tutkimustulokset yleistettävissä ja jos ovat, niin mihin joukkoon (Metsämuuronen 2011, 65).

Reliabiliteetti kertoo mittauksen tarkkuudesta (Vehkalahti 2014, 14, 41). Arvioin tutkimuksessa käyttämäni summamuuttujien sisäistä yhdenmukaisuutta Cronbachin alfan avulla (Jokivuori ym. 2007, 103, 182; Nummenmaa 2009, 356). Pertti Jokivuoren ja Risto Hietalan (2007, 103–104) mukaan alfa-arvon tyypillisenä rajana on pidetty arvoa 0,6, mutta tutkijan harkinnan mukaan myös 0,5 arvot voivat olla riittäviä. Tässä tutkimuksessa käyttämäni summamuuttujien alfa-arvot vaihtelivat välillä 0,50–0,94.

Tulosten tilastollista merkitsevyyttä arvioidaan tilastollisten testien ja niistä saatavien p-arvojen avulla. Pieni p-arvo kertoo esimerkiksi siitä, että ryhmien väliset erot ovat todennäköisiä ja sattuman vaikutus tuloksiin on pieni (Nummenmaa 2009, 149). Tutkimustulosten tilastolliset merkitsevyydet olen kuvannut esittämiäni tutkimustulosten yhteydessä. Logistisen regressioanalyysin yhteydessä selittävien muuttujien tilastollisten merkitsevyyksien lisäksi olen raportoinut odds ratio -arvojen luottamusvälin, joka on laskettu 95 prosentin luottamusvälin perusteella. Kapea luottamusväli kertoo satunnaisvaihtelun olevan pientä (Jokivuori ym. 2007, 72).

Laadullisessa tutkimuksessa validiteetti ja reliabiliteetti eivät kvantitatiivisen tutkimuksen tavoin sovellu tutkimuksen luotettavuuden arviointiin (Eskola & Suoranta 1999, 212; Ruusuvoori, Nikander & Hyvärinen 2010, 26–27). Laadullisessa tutkimuksessa reliabiliteetti koostuu analyysin systemaattisuudesta ja luotettavuudesta. Vastaavasti validiteetti perustuu kerätyn aineiston ja siitä tehtyjen tulkintojen käytettävyydelle eli sille, miten aineisto pystyy vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin (Mt.) Kvantitatiivisesta analyysistä poiketen laadullisessa analyysissä tulosten yleisettävyys ei tapahdu suoraan aineistosta, vaan aineistosta tehtyjen tulkintojen kautta (Eskola ym. 1999, 66).

Tutkimuksen eettiset kysymykset olen ottanut huomioon läpi tutkimusprosessin. Tiedostan, että ne ovat läsnä kaikissa tekemissäni valinnoissa ja ovat siksi sidoksissa myös tutkimuksen laatuun ja luotettavuuteen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 149–150; Pohjola 2007, 12). Anneli Pohjolan (2007) mukaan tutkimuksen eettisyys suppeasti ymmärrettynä tarkoittaa tiedon intressin, tiedon hankkimisen sekä tiedon tulkitsemisen eettisyyttä. Laajemmin tulkittuna tutkimuksen eettisyydellä ymmärretään tuotetun tiedon julkistamiseen, tiedon käyttämiseen ja tiedeyhteisön kollegiaalisuuteen liittyviä

tekijöitä. (Mt., 11.) Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven (2018, 151–153) mukaan eettisyys laajasti tulkittuna sisältää tutkimuksen metodologiset sitoumukset ja siten tutkimusprosessiin sisältyvien valintojen ajatellaan olevan moraalisia.

Tiedostan, että tutkimuksen aihevalinta sekä kriittiseen realismiin pohjautuvat tieteenfilosofiset sitoumukset sisältävät eettisiä valintoja. Olen tutkimuksessani lähtenyt etsimään vastauksia siihen, olisiko sosiaalityön yhteiskunnallista tehtävää mahdollista toteuttaa nykyistä laaja-alaisemmin sosiaalityön käytännöissä ja tutkimuksessa. Vaikka aihe on minulle henkilökohtaisesti tärkeä, tiedostan, että tutkimuksen aiheenvalintaan liittyvät arvolähtökohtani sekä subjektiiviset käsitykseni eivät saa vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin (vrt. Alasuutari 1994, 23).

Tutkimuksen eettisten periaatteiden mukaisesti informoin tutkittavia tutkimuksen tarkoituksesta, osallistumisen vapaaehtoisuudesta, keräämäni aineiston käytöstä, tutkittavien anonymiteetin turvaamisesta sekä aineiston säilyttämisestä (Tuomi ym. 2018, 15; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012). Tutkimukseen osallistuvilla oli mahdollisuus tutustua tutkimuksen tietosuojailmoitukseen ennen kuin he antoivat suostumuksensa tutkimukseen osallistumisesta. Aineistoa analysoidessa olen kiinnittänyt erityistä huomioita tutkittavien anonymiteetin suojaamiseen. Samalla tavalla menettelin tutkimukseen osallistuneiden kuntien suhteen. Kvantitatiivisten tulosten yhteydessä en esittele liian pieniä ryhmiä tai laadullisten tulosten yhteydessä liian tarkkoja sitaattiotteita tai tunnistetietoja, jotka voisivat vaarantaa tutkittavien anonymiteetin.

4.6 Kvantitatiivisen analyysin muuttujamuunnokset

Rakenteellisen sosiaalityön toteutumista mittaavat summamuuttujat

Rakenteellisen sosiaalityön toteutumista mittaavina muuttujina käytän pääkomponenttianalyysin avulla luotuja summamuuttujia. Summamuuttujat on muodostettu kyselylomakkeen neljästäkymmenestä kahdesta muuttujasta, jotka sijoittuvat kyselylomakkeella teemojen Tiedon tuottaminen ja välittäminen, Strategia ja kehittäminen, Osallisuus ja Eettisyys alle. Pakotetun menetelmän avulla sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön esimiesten vastaukset rakenteellisen sosiaalityön toteutumista mittaavien muuttujien osalta jakautuivat neljän osa-alueen sijaan kuuteen osa-alueeseen. Kuuden pääkomponentin ratkaisu oli sisällöllisesti tulkinnallisista. Tulkinnassa hyödynsin tutkimuksen teoreettista asetelmaa, joka koostuu rakenteellisen sosiaalityön tehtäväalueista ja sosiaalisen toiminnan tasoista. Muodostuneet osa-alueet ilmentävät rakenteellisen sosiaalityön toiminnanmuotoja sosiaalisen toiminnan eri tasoilla.

Muodostin keskiarvomenetelmällä pääkomponenttirakenteen mukaisesti kuusi rakenteellisen sosiaalityön toteutumista mittaavaa summamuuttujaa (ks. Metsämuuronen 2011, 561). Summamuuttujat ovat: 1) Palveluiden ja toimintakäytäntöjen

kehittäminen, 2) Tiedon tuottaminen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttaminen, 3) Sosiaalisen puolesta puhuminen, 4) Asiakasosallisuuden vahvistaminen, 5) Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistaminen sekä 6) Mediavaikuttaminen ja julkaisujen tuottaminen. Summamuuttujien skaala vaihtelee välillä 1–6 (1=ei lainkaan, 2=harvoin, 6=usein). Mitä suurempi arvo on, sitä useammin työntekijä toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä summamuuttujan mittaamalla osa-alueella. Summamuuttujien jakauma ei noudata normaalijakaumaa (Kolmogorov-Smirnovin testi $p < 0,001$, Shapiro Wilkin testi $p < 0,001$).

Sosiaalityöntekijöiden aineiston ja sosiaalityön esimiesten aineiston pääkomponenttirakenne ei ole yhteneväinen. Muodostin kuitenkin yhteisen pääkomponenttirakenteen sosiaalityöntekijöille ja sosiaalityön esimiehille, jotta summamuuttujat ovat sisällöllisesti yhteneväisiä. Tämä on mahdollistanut sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön esimiesten vastausten vertailemisen. Rakenteellisen sosiaalityön ulottuvuuksien reliabiliteetit sosiaalityöntekijöiden aineistossa ovat 0,50–0,93 ja esimiesten aineistossa 0,59–0,89. Olen havainnollistanut seuraavaan taulukkoon (Taulukko 5) rakenteellista sosiaalityön toteutumista mittaavat muuttujat, niiden keskiarvot, kommunaliteetit ja pääkomponenttilataukset. Lisäksi olen kuvannut muodostuneet rakenteellisen sosiaalityön osa-alueet sekä niiden ominaisarvot, reliabiliteetit ja selitysosuudet.

Summamuuttuja *Palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittäminen* ($\alpha=0,94$) mittaa rakenteellisen sosiaalityön toteutumista nimensä mukaisesti palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämisen osa-alueella. Toimintana se kiinnittyy tilannesidonnaisen sosiaalisen toiminnan tasolle, joka koostuu sosiaalityön käytännöistä ja menetelmistä sekä toiminnasta erilaisissa verkostoissa. Summamuuttujan arvo on laskettu vastaajille, jotka vastasivat vähintään kahdeksaan summamuuttujan sisältämään kysymykseen ($N=131$). Vastaajat toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä palveluiden ja toimintakäytäntöjen osa-alueella melko harvoin (ka.=3,3).

Summamuuttuja *Tiedon tuottaminen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttaminen* ($\alpha=0,92$) mittaa rakenteellisen sosiaalityön toimintaa, jota toteutetaan tiedon tuottamisena, tiedon välittämisenä sekä hyvinvointistrategiaan ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamisena. Toiminnan tasona se kiinnittyy vahvasti sosiaalityön välittävän tason sosiaaliseen organisaatioon, joka koostuu sosiaalityön yhteiskunnallisesta toimintaympäristöstä, palvelujärjestelmästä ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioista. Summamuuttujan arvo on laskettu vastaajille, jotka vastasivat vähintään kuuteen summamuuttujan sisältämään kysymykseen ($n=129$). Tutkimukseen osallistuneet toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä tiedon tuottamisen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamisen osa-alueella harvoin (ka.=2,1).

TAULUKKO 5 Rakenteellisen sosiaalityön toteutumista mittaavat summamuuttujat (ka.; kh.)
(jatkuu)

Rakenteellisen sosiaalityön toteutuminen -mittarit kysymykset	ka. (kh.)	kom- munali- teetti	pääkomponenttilataukset						
			P1	P2	P3	P4	P5	P6	
PALVELUIDEN JA TOIMINTAKÄYTÄNTÖJEN KEHITTÄMINEN ($\alpha=0,94$)	3,3 (1,3)								
Tuottaa tietoa hyvinvointipalveluiden johdolle alueen sosiaalipalveluiden toimivuudesta	3,5 (1,8)	,60	,53						
Esitellyt yhteistyöverkostoissa alueen asukkaiden sosiaaliseen hyvinvointiin ja sosiaalisiin ongelmiin liittyvää tietoa	3,0 (1,7)	,60	,48						
Tehnyt ehdotuksia työyksikön toimintakäytäntöjen kehittämiseksi, jotta ne vastaisivat paremmin asiakkaiden tarpeita	4,5 (1,5)	,70	,76						
Tehnyt ehdotuksia moniammatillisten verkostojen toimintakäytäntöjen kehittämiseksi, jotta ne tukisivat paremmin asiakkaiden tarpeita	4,0 (1,6)	,70	,78						
Tehnyt ehdotuksia hyvinvointipalveluiden kehittämiseksi, jotta ne vastaisivat paremmin alueen asukkaiden tarpeita	3,3 (1,7)	,71	,69						
Kehittänyt työyksikköön uusia toimintamalleja, jotta ne vastaisivat paremmin asiakkaiden tarpeisiin	4,1 (1,7)	,71	,77						
Kehittänyt uusia moniammatillisia toimintamalleja, jotta ne vastaisivat paremmin asiakkaiden tarpeisiin	3,4 (1,7)	,71	,77						
Kehittänyt alueellista palvelu- ja tukivalikoimaa yhteistyössä järjestöjen ja/ tai muiden kansalaistoimijoiden kanssa	2,2 (1,5)	,71	,56						
Osallistunut organisaatiosi edustajana ajankohtaisen muutoksen tai ilmiön sosiaalisten vaikutusten arviointiin	2,1 (1,5)	,60	,51						
Hyödyntää asiakkaiden antamaa palautetta palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä	3,7 (1,5)	,62	,64						
Käynnistänyt muiden toimijoiden kanssa asiakkaiden tarpeita vastaavia ryhmämuotoisia toimintoja	2,4 (1,6)	,64	,51						
Tuo esille eri väestöryhmien ääntä palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä	3,2 (1,7)	,70	,53						
Tehnyt ehdotuksia, jotka vahvistaisivat eri väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia	2,3 (1,4)	,64	,49						
Pyrkinyt yhteistyössä verkostojen kanssa vahvistamaan eri väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia	2,9 (1,6)	,67	,67						
TIEDON TUOTTAMINEN JA HYVINVOINTI- POLITIikkaan VAIKUTTAMINEN ($\alpha=0,92$)	2,1 (1,0)								
Tuottaa tietoa hyvinvointipalveluiden johdolle alueen asukkaiden elinolosuhteista ja palvelutarpeista	3,1 (1,8)	,68	,58						
Tuottaa tietoa hyvinvointistrategioiden ja -suunnitelmien laatimista varten	2,6 (1,8)	,68	,57						
Välittänyt tietoa paikallisille kansalaisjärjestöille alueen hyvinvointipalveluiden kehittämistarpeista	2,1 (1,3)	,57	,59						
Välittänyt tietoa muille toimialoille asukkaiden palvelutarpeista asuinalueen palveluiden kehittämiseksi	2,6 (1,5)	,60	,44						
Osallistunut hyvinvointistrategioiden ja -suunnitelmien valmisteluun	2,0 (1,4)	,70	,66						
Osallistunut hyvinvointisuunnitelmien valmisteluun yhteistyössä kehittäjäasiakkaiden ja/ tai kokemusasiantuntijoiden kanssa	1,6 (1,1)	,68	,54						
Esittänyt vaihtoehtoisia ratkaisuja työskentelykuntasi hyvinvointipoliittisiin linjauksiin	1,7 (1,2)	,60	,62						
Esittänyt vaihtoehtoisia ratkaisuja valtakunnallisiin hyvinvointipoliittisiin linjauksiin	1,4 (0,8)	,70	,74						
Vaikuttanut lainsäädännön valmisteluun	1,5 (1,1)	,64	,69						
Hyödyntää asiakasryhmäkohtaisia neuvostoja/ kansalaisraateja työskentelykunnan hyvinvointipalveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä	1,7 (1,2)	,75	,74						
Kehittää alueellista palvelu- ja tukivalikoimaa yhteistyössä paikallisten järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa	2,0 (1,4)	,77	,58						
Vaikuttanut hyvinvointipolitiikkaan yhteistyössä järjestöjen tai muiden kansalaistoimijoiden kanssa	1,7 (1,2)	,71	,67						

TAULUKKO 5 (jatkuu)

Rakenteellisen sosiaalityön toteutumisen -mittarin kysymykset	ka. (kh.)	kom- munali- teetti	pääkomponenttilataukset						
			P1	P2	P3	P4	P5	P6	
SOSIAALISEN OIKEUDENMUKAISUUDEN VAHVISTAMINEN ($\alpha=0,90$)	4,2 (1,2)								
Keskustelee työyhteisössä asukkaiden elinolosuhteista ja niihin vaikuttavista tekijöistä	4,2 (1,6)	,71			,68				
Keskustelet työyhteisössäsi sosiaalityön eettisistä periaatteista ja arvoista	4,8 (1,4)	,79			,88				
Keskustelet työyhteisössäsi asiakkaiden perus- ja sosiaalisisiin oikeuksiin liittyvistä asioista	4,8 (1,4)	,87			,88				
Keskustelet työyhteisössäsi eri väestöryhmien tasa-arvon toteutumiseen liittyvistä asioista	4,3 (1,6)	,84			,86				
Pyrkii vahvistamaan hyvinvointipalveluiden sisäistä keskustelua sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta	3,7 (1,7)	,68			,57				
Pyrkinyt yhteistyössä verkostojen kanssa purkamaan vähemmistöihin kohdistuvia ennakkoluuloja	2,9 (1,6)	,53			,41				
SOSIAALISEN PUOLESTA PUHUMINEN ($\alpha=0,80$)	2,7 (1,2)								
Välittänyt tietoa kuntalaisille alueen hyvinvointipalveluiden toimivuudesta	2,5 (1,5)	,54			,63				
Ilmoittanut sosiaalihuollon toteutumisessa havaitsemastasi epäkohdasta kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle viranomaiselle	2,6 (1,7)	,53			,54				
Tehnyt ehdotuksia eri toimialojen edustajille sosiaalisten vaikutusten huomioon ottamisesta päätöksenteossa	2,4 (1,5)	,69			,51				
Neuvoo kuntalaisia antamaan palautetta hyvinvointipalveluiden toimivuudesta	3,7 (1,6)	,64			,57				
Julkisessa keskustelussa pyrkinyt lisäämään suuren yleisön tietoa yksilöiden elinolosuhteisiin vaikuttavista yhteiskunnallisista tekijöistä	2,1 (1,5)	,58			,56				
ASIAKASOSALLISUUDEN VAHVISTAMINEN ($\alpha=0,52$)	2,8 (1,0)								
Kehittää yhteistyössä kokemusasiantuntijoiden ja/ tai kehittäjäasiakkaiden kanssa palveluita ja niihin liittyviä prosesseja	2,0 (1,4)	,53					,53		
Ohjaa asiakkaitaan vertaistuen toimintaan	4,2 (1,5)	,54					,69		
Jalkautuu matalan kynnyksen kohtaamispaikoille, esim. asukastuville	2,3 (1,5)	,52					,67		
MEDIAVAIKUTTAMINEN JA JULKAISUJEN TUOTTAMINEN ($\alpha=0,80$)	1,6 (1,0)								
Julkaissut sosiaalityöhön liittyviä puheenvuoroja eri medioissa	1,7 (1,1)	,74						,80	
Julkaissut sosiaalityöhön liittyviä tieteellisiä artikkeleita	1,30 (0,9)	,59						,75	
Tehnyt sosiaalityöhön liittyvää tutkimusta osana työtehtäviäsi	1,6 (1,1)	,64						,75	

ka.=keskiarvo, kh.=keskihajonta. Mittarin skaala 1-6, 1=ei lainkaan 2=harvoin, 6=usein: mitä suurempi arvo, sitä useammin vastaaja toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä muuttujan mittaamalla osa-alueella.

P1 Palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittäminen: ominaisarvo 17,67, selitysosuus, 18,5 %

P2 Tiedon tuottaminen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttaminen; ominaisarvo 3,30, selitysosuus 15,8 %

P3 Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistaminen; ominaisarvo 2,38, selitysosuus, 10,2 %

P4 Sosiaalisen puolesta puhuminen ominaisarvo 1,90, selitysosuus 7,9 %

P5 Asiakasosallisuuden vahvistaminen ominaisarvo 1,71, selitysosuus, 6,9 %

P6 Mediavaikuttaminen ja julkaisujen tuottaminen ominaisarvo 1,49, selitysosuus 6,5 %

Summamuuttuja *Sosiaalinen oikeudenmukaisuuden vahvistaminen* ($\alpha=0,90$) mittaa rakenteellisen sosiaalityön toimintaa, jonka tavoitteena on herätellä keskustelua sosiaalityölle tärkeistä arvoista ja sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta. Toimintana se

asettuu tämän tutkimuksen kontekstissa vahvimmin tilannesidonnaisen sosiaalisen toiminnan tasolle painottuen työyhteisön ja hyvinvointipalveluiden organisaation sisäiseen keskusteluun. Summamuuttujan arvo on laskettu vastaajille, jotka vastasivat vähintään neljään summamuuttujan sisältämään kysymykseen (N=131). Vastaajat toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamisen osa-alueella melko usein (ka.=4,2).

Summamuuttuja *Sosiaalisen puolesta puhuminen* ($\alpha=0,80$) mittaa rakenteellisen sosiaalityön toimintaa, jota toteutetaan sosiaalisen asianajon ja sosiaalisen esille nostamisen avulla. Toiminnan tasona se kiinnittyy välittävän tason sosiaaliseen organisaatioon. Summamuuttujan arvo on laskettu vastaajille, jotka vastasivat vähintään neljään summamuuttujan sisältämään kysymykseen (n=130). Tutkimukseen osallistuneet toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä sosiaalisen puolesta puhumisen osa-alueella melko harvoin (ka.=2,7).

Summamuuttuja *Asiakasosallisuuden vahvistaminen* ($\alpha=0,52$) mittaa rakenteellisen sosiaalityön toimintaa, joka koostuu asiakkaita valtaistavista työmuodoista sekä yhteistoiminnasta kansalaistoimijoiden, kuten kokemusasiantuntijoiden ja kehittäjäasiakkaiden kanssa. Rakenteellisen sosiaalityön toimintana se asettuu toimijatasolle sekä tilannesidonnaisen sosiaalisen toiminnan tasolle. Summamuuttujan arvo on laskettu vastaajille, jotka vastasivat kaikkiin summamuuttujan kysymyksiin (N=131). Summamuuttujan keskiarvo kertoo, että vastaajat toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä asiakasosallisuuden osa-alueella melko harvoin (ka.=2,83).

Summamuuttuja *Mediavaikuttaminen ja julkaisujen tuottaminen* ($\alpha=0,80$) mittaa toimintaa, joka sisältää sosiaalityöhön liittyvien puheenvuorojen sekä tieteellisten julkaisujen tuottamista. Toiminnan tasolla tämä ulottuvuus kiinnittyy välittävän tason ja makrotason sosiaaliseen toimintaan. Summamuuttujan arvo on laskettu vastaajille, jotka vastasivat kaikkiin kolmeen summamuuttujan kysymykseen (N=131). Summamuuttujan keskiarvo osoittaa, että vastaajat toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä mediavaikuttamisen ja julkaisujen tuottamisen osa-alueella hyvin harvoin, tuskin koskaan (ka.=1,6).

Kaksiluokkaiset rakenteellisen sosiaalityön toteutumista mittavat muuttajat

Logistista regressioanalyysiä varten luokittelin rakenteellisen sosiaalityön toteutumista mittaavat kuusi summamuuttujaa kaksiluokkaisiksi keskipistejaon menetelmällä. Keskipistejaon menetelmässä mittari puolitetaan keskeltä, joten kuusiluokkaisen rakenteellisen sosiaalityön toteutumista mittaavien summamuuttujien kohdalla se tarkoittaa, että olen jakanut mittarit kohdasta 3,5 (Jokivuori & Hietala 2007, 186, 188–189). Jokivuori & Hietala (2007, 188–189) suosittavat monien muiden tutkijoiden tapaan keskipistejaon menetelmää, koska sen avulla saadaan muodostettua ryhmiä, jotka eivät ole vain aineistoon rajoittuvia tilastollisia ryhmiä, vaan ne ilmentävät laajemmin tutkittavan ilmiön todellista toteutumista.

Muodostamani kaksiluokkaisten muuttujien arvo 0 tarkoittaa vähäisempää rakenteellisen sosiaalityön toteutumista ja arvo 1 vahvempaa rakenteellisen sosiaalityön toteutumista. Muodostuneiden muuttujien avulla saadaan esiin ne vastaajat, jotka toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä vähäisemmin sekä ne vastaajat, jotka toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä vahvemmin. Käytän kaksiluokkaisia muuttujia logistisessa regressioanalyysissä selittäjämuuttujina.

Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen mahdollisuudet -mittarin summamuuttujat

Sosiaalityöntekijöitä ja sosiaalityön esimiehiä pyydettiin arvioimaan, millaisiksi he kokevat mahdollisuutensa vaikuttaa rakenteellisiin tekijöihin, miten he kokevat saavansa tukea hyvinvointipalveluiden johdolta, esimieheltään ja kollegoiltaan rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen sekä millaiseksi he arvioivat rakenteellisessa sosiaalityössä tarvittavan osaamisensa. Nämä kysymykset sijoittuvat kyselylomakkeella rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen mahdollisuudet teeman alle. Muodostin muuttujista osiokohtaisia summamuuttujia keskiarvomenetelmällä (ks. Metsämuuronen 2011). Summamuuttujien muodostamisessa hyödynsin PPE -mallin teoreettista asetelmaa (ks. luku 4.2). Nimesin summamuuttujat niitä kuvaavien sisällöllisten ominaisuuksien mukaisesti: *Hyvinvointipalveluiden johdon tuki*, *Esimiestuki*, *Kollegoiden tuki*, *Mahdollisuus vaikuttaa ja Osaaminen*. Summamuuttujien jakaumat eivät noudata normaalijakaumaa (Kolmogorov-Smirnovin testi $p < 0,001$, Shapiro Wilkin testi $p < 0,001$).

Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen saatavaa tukea mitataan summamuuttujilla *Hyvinvointipalveluiden johdon tuki* ($\alpha=0,94$), *Esimiestuki* ($\alpha=0,96$) ja *Kollegoiden tuki* ($\alpha=0,94$). Summamuuttujat on muodostettu muuttujista, jotka mittaavat nimenomaan rakenteelliseen sosiaalityön saatavaa tukea, eikä esimerkiksi yleistä organisaatiolta ja kollegoilta saatavaa tukea. Mittarin skaala vaihtelee välillä 1-6 (1=ei lainkaan, 2=vähän, 6=paljon). Mitä suurempia arvo on, sitä enemmän vastaaja kokee saavansa tukea. Summamuuttujien keskiarvojen perusteella vastaajat kokevat saavansa hyvinvointipalveluiden johdolta vähän tukea (ka.=2,3), esimieheltään (ka.=3,4) ja kollegoiltaan keskimääräisesti (ka.=3,4). (Taulukko 6). Summamuuttujien arvot on laskettu niille vastaajille, jotka vastasivat vähintään neljään hyvinvointipalveluiden johdon tukea mittaavaan summamuuttujan kysymykseen ($n=125$) ja esimiestuen osalta vastaajille, jotka vastasivat vähintään seitsemään summamuuttujan kysymykseen ($n=126$). Kollegoiden tuen osalta summamuuttujan arvo on laskettu vastaajille, jotka vastasivat vähintään kuuteen summamuuttujan kysymyksestä ($n=126$).

TAULUKKO 6 Hyvinvointipalveluiden johdon tuki, esimiestuki ja kollegoiden tuki (ka.; kh.)

Rakenteelliseen sosiaalityöhön saatava tuki -mittarin kysymykset		
	ka.	kh.
HYVINVOINTIPALVELUIDEN JOHDON TUKI ($\alpha=0,94$)	2,3	(1,3)
Hyvinvointipalveluiden johto tukee...		
...tuottamaan ja välittämään tietoa kuntanne asukkaiden elinolo suhteista sekä palvelun tarpeista	2,4	(1,4)
...tuottamaan ja välittämään tietoa palveluiden vaikuttavuudesta	2,7	(1,5)
...tuottamaan tietoa eri toimialojen päätöksenteon sosiaalisista vaikutuksista	2,2	(1,4)
...osallistumaan hyvinvointipalveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen	2,4	(1,5)
...vaikuttamaan kunnalliseen hyvinvointipolitiikkaan	2,0	(1,3)
...käyttämään työaika rakenteellisen sosiaalityön tehtäviin	2,0	(1,3)
ESIMIESTUKI ($\alpha=0,96$)	3,4	(1,4)
Esimies tukee...		
...kehittämään yksikön toimintakäytäntöjä, jotta ne vastaisivat paremmin alueen asukkaiden palvelutarpeita	4,1	(1,6)
...kehittämään monialaisten verkostojen toimintakäytäntöjä, jotta ne tukisivat paremmin asiakkaiden tuen tarpeita	3,8	(1,6)
...toimintaan, jolla pyritään vahvistamaan asiakkaiden osallisuutta palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä	3,4	(1,7)
...toteuttamaan suunnitelmallista yhteistyötä alueen kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa	3,0	(1,7)
...tuottamaan ja välittämään tietoa alueen asukkaiden elinolosuhteista ja palveluiden tarpeista	3,0	(1,8)
...tuottamaan ja välittämään tietoa palveluiden vaikuttavuudesta	3,2	(1,8)
...tekemään tarvittaessa ilmoituksen sosiaalihuollossa ilmenneestä epäkohdasta	3,2	(1,8)
...hyödyntämään sosiaalityön asiantuntijuutta hyvinvointipalveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä	3,1	(1,8)
...toimimaan sosiaalityön eettisten periaatteiden ja arvojen mukaisesti	4,6	(1,6)
...vaikuttamaan kunnan hyvinvointipolitiikkaan	2,5	(1,6)
...käyttämään työaika rakenteellisen sosiaalityön tehtäviin	2,6	(1,7)
KOLLEGOIDEN TUKI ($\alpha=0,94$)	3,5	(1,4)
Kollegat tukevat...		
...kehittämään yksikön toimintakäytäntöjä, jotta ne vastaisivat paremmin alueen asukkaiden palvelutarpeita	4,3	(1,5)
...kehittämään monialaisten verkostojen toimintakäytäntöjä, jotta ne tukisivat paremmin asiakkaiden tuen tarpeita	3,9	(1,6)
...toimintaan, jolla pyritään vahvistamaan asiakkaiden osallisuutta palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä	3,6	(1,7)
...toteuttamaan suunnitelmallista yhteistyötä alueen kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa	3,2	(1,6)
...tuottamaan ja välittämään tietoa asuinalueen elinolosuhteista ja palveluiden tarpeesta	3,1	(1,6)
...tuottamaan ja välittämään tietoa palveluiden vaikuttavuudesta	3,4	(1,6)
...tekemään tarvittaessa ilmoituksen sosiaalihuollossa ilmenneestä epäkohdista	3,7	(1,8)
...hyödyntämään sosiaalityön asiantuntijuutta hyvinvointipalveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä	3,3	(1,6)
...vaikuttamaan kunnan hyvinvointipolitiikkaan	2,6	(1,5)
...toimimaan sosiaalityön eettisten periaatteiden ja arvojen mukaisesti	5,0	(1,4)

ka.=keskiarvo, kh.=keskihajonta. Skaala: 1–6: (1=ei lainkaan, 2=vähän, 6=paljon), mitä suurempi keskiarvo, sitä enemmän vastaaja kokee saavansa tukea rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen.

Summamuuttujalla mahdollisuus vaikuttaa ($\alpha=0,92$) mitataan *Mahdollisuutta vaikuttaa* eri tasoihin rakenteellisiin tekijöihin. Summamuuttujan arvo on laskettu niille vastaajille, jotka vastasivat vähintään kuuteen summamuuttujan kysymyksistä. ($n=127$). Mittarin skaala vaihtelee välillä 1-6 (1=ei lainkaan, 2=vähän, 6=paljon). Mitä suurempi arvo on, sitä vahvemaksi vastaaja kokee mahdollisuutensa vaikuttaa. Summamuuttujan keskiarvo kertoo, että vastaajat kokevat mahdollisuutensa vaikuttaa rakenteellisiin tekijöihin vähäiseksi (ka.=2,7) (Taulukko 7).

TAULUKKO 7 Mahdollisuus vaikuttaa (ka.; kh.)

Mahdollisuus vaikuttaa rakenteellisiin tekijöihin -mittarin kysymykset		
	ka.	kh.
MAHDOLLISUUS VAIKUTTAA ($\alpha=0,92$)	2,7	(1,1)
Mahdollisuus...		
...vaikuttaa oman työn suunnitteluun ja kehittämiseen	4,1	(1,5)
...käyttää työaikaan rakenteelliseen sosiaalityöhön	2,4	(1,4)
...vaikuttaa hyvinvointipalveluiden kehittämiseen	2,3	(1,4)
...vaikuttaa työyksikön toimintakäytäntöjen kehittämiseen	4,0	(1,6)
...vaikuttaa monialaisten verkostojen toimintakäytäntöjen kehittämiseen	3,0	(1,5)
...vaikuttaa hyvinvointistrategioiden ja -suunnitelmien valmisteluun	1,9	(1,2)
...vaikuttaa hyvinvointipolitiikkaan paikallisella tasolla	1,9	1,2)
...vaikuttaa hyvinvointipolitiikkaan valtakunnallisella tasolla	1,6	(1,0)

ka.=keskiarvo, kh.=keskihajonta. Skaala: 1-6: (1=ei lainkaan, 2=vähän, 6=paljon), mitä suurempi arvo, sitä enemmän vastaaja kokee voivan vaikuttaa rakenteellisiin tekijöihin

Rakenteellisen sosiaalityön osaamista mitataan summamuuttujalla *Osaaminen* ($\alpha=0,90$). Summamuuttuja on muodostettu muuttujista, joiden avulla vastaajilta selvitettiin rakenteellisessa sosiaalityössä tarvittavan osaamisen eri ulottuvuuksia. Osaamista mitattiin esimerkiksi palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämisessä, epäkohtien esille nostamisessa, hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamisessa sekä mediassa vaikuttamisessa. Summamuuttujan sisältämien muuttujien tarkempi kuvaus käy ilmi seuraavasta taulukosta (Taulukko 8). Summamuuttujan arvo on laskettu vastaajille, jotka vastasivat vähintään kuuteen summamuuttujan kysymyksistä ($n=127$). Mittarin skaala vaihtelee välillä 1-5 (1=puutteellinen, 5=hyvä). Summamuuttujan keskiarvo kertoo, että vastaajat kokevat osaamisensa keskinkertaiseksi (ka.=3,1).

TAULUKKO 8 Rakenteellisen sosiaalityön osaaminen (ka.; kh.)

Rakenteellisen sosiaalityön osaaminen -mittarin kysymykset		
	ka.	kh.
RAKENTEELLISEN SOSIAALITYÖN OSAAMINEN ($\alpha=0,90$)	3,1	(1,0)
Osaaminen tiedon tuottamisessa ja välittämisessä	3,5	(1,3)
Osaaminen hyvinvointipalveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä	3,1	(1,4)
Osaaminen yhteiskunnallisten epäkohtien esille nostamisessa	3,8	(1,3)
Osaaminen mediassa vaikuttamisessa	2,3	(1,3)
Osaaminen hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamisessa	2,3	(1,2)
Osaaminen kansalaisten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistamisessa	2,9	(1,3)
Osaaminen yhteistyön tekemisessä kansalaisjärjestöjen ja muiden alueellisten toimijoiden kanssa	3,3	(1,4)
Osaaminen perus- ja sosiaalisten oikeuksien edistämässä	3,6	(1,4)

ka.=keskiarvo, kh.=keskihajonta. Skaala 1-5 (1=puutteellinen, 5=hyvä), mitä suurempi keskiarvo, sitä paremmaksi vastaaja kokee rakenteellisessa sosiaalityössä tarvittavan osaamisensa.

Summamuuttujat mahdollisuus vaikuttaa, hyvinvointipalveluiden johdon tuki ja esimiehen tuki korreloivat voimakkaasti keskenään. Näistä eniten korreloivat mahdollisuus vaikuttaa ja esimiestuki (0,771**) sekä esimiestuki ja kollegoiden tuki (0,738**). Muut summamuuttujien väliset korrelaatiot ovat: mahdollisuus vaikuttaa ja hyvinvointipalveluiden johdon tuki (0,681**), hyvinvointipalveluiden johdon tuki ja esimiestuki (0,677**), hyvinvointipalveluiden johdon tuki ja kollegoiden tuki (0,623**) sekä mahdollisuuden vaikuttaa ja kollegoiden tuki (0,589**). Osaamiseen liittyvä muuttuja ei korreloinut voimakkaasti muiden muuttujien kanssa. (0,261–0,375**). Multikollineaarisuuden välttämiseksi kokeilin muuttujien yhdistämistä, sisällöllisesti mielekästä ratkaisua ei löytynyt. Otin asian huomioon regressioanalyysin yhteydessä.

Taustamuuttujat

Summamuuttujien lisäksi käytän analyyseissä kategorisia muuttujia, jotka olen jakanut yksilöön ja organisatoriseen toimintaympäristöön liittyviksi muuttujiksi. Muuttujat olen havainnollistanut seuraavaan taulukkoon (Taulukko 9).

TAULUKKO 9 Taustamuuttajat

Yksilöön liittyvät muuttajat:

Sosiaalityön työkokemus	1=alle 6 vuotta, 2=6-15 vuotta, 3=yli 16 vuotta
Muu sosiaalialan työkokemus	1=ei lainkaan, 1=alle 6 vuotta, 3=6-15 vuotta, 4=yli 16 vuotta

Organisatoriseen toimintaympäristöön liittyvät muuttajat:

Työtehtävä	1=asiakastyön tehtävissä, 2=esimiestehtävissä
Palvelualue	1=perhesosiaalityö, 2=aikuissosiaalityö, 3=lastensuojelu, 4=alkuarviointi ja sosiaalipäivystys, 5=yhdennetty sosiaalityö
Työskentelyaika nykyisessä kunnassa tai kuntayhtymässä	1=alle 6 vuotta, 2=6-15 vuotta, 3=yli 16 vuotta
Työskentelykunnan tai kuntayhtymän koko	1= pieni kunta tai kuntayhtymä (10000-83000), 2=keskikokoinen kunta tai kuntayhtymä (83 000-150 000), 3=suuri kunta tai kuntayhtymä (yli 150 000)

Yksilöön liittyvät muuttajat ovat sosiaalityön työkokemus ja muu sosiaalialan työkokemus. Organisatoriseen toimintaympäristöön liittyvinä muuttujina käytän työtehtävää, palvelualueita, työskentelyaikaa nykyisessä kunnassa tai kuntayhtymässä sekä työskentelykunnan tai kuntayhtymän koko.

5 KVANTITATIIVISEN ANALYYSIN EMPIIRISET TULOKSET

5.1 Sosiaalityöntekijät ja sosiaalityön esimiehet rakenteellisen sosiaalityön toteuttajina

Aloitan tulosluvun tarkastelemalla, miten tutkimukseen osallistuneet sosiaalityöntekijät ja sosiaalityön esimiehet toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä sekä millaiseksi he arvioivat mahdollisuutensa vaikuttaa. Lisäksi tarkastelen, miten he kokevat saavansa tukea rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen hyvinvointipalveluiden johdolta, esimieheltään ja kollegoiltaan sekä millaiseksi he arvioivat rakenteellisessa sosiaalityössä tarvittavan osaamisensa.

Tutkimustulokset osoittavat, että työtehtävistä riippumatta sosiaalityöntekijät toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä sen eri osa-alueilla pääosin melko harvoin tai ainoastaan jossain määrin. Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön esimiesten väliset erot rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisessa ovat tulosten mukaan selvät (U-testin p-arvo $< 0,001$) lukuun ottamatta mediavaikuttamisen ja julkaisujen tuottamisen osuutta. Tulokset käyvät ilmi seuraavasta taulukosta (Taulukko 10).

Suurimmat erot esimiestehtävissä ja asiakastyön tehtävissä toimivien sosiaalityöntekijöiden välillä on havaittavissa palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämisen sekä tiedon tuottamisen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamisen osa-alueilla. Esimiehet kehittävät palveluita ja toimintakäytäntöjä melko usein (ka.=4,6), kun asiakastyössä toimivat vain jossain määrin (ka.=3,0). Esimiehet tuottavat ja välittävät tietoa sekä vaikuttavat hyvinvointistrategian valmisteluun ja hyvinvointipolitiikkaan jossain määrin (ka.=3,4), kun asiakastyössä työskentelevät eivät juuri lainkaan (ka.=1,7). Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden osa-alueella, jossa rakenteellista sosiaalityötä toteutetaan herättelemällä keskustelua sosiaalityölle tärkeistä arvioista, esimiehet toteuttavat sitä melko usein (ka.=5,1) ja asiakastyössä työskentelevät jossain määrin (ka.=3,9).

TAULUKKO 10 Rakenteellisen sosiaalityön toteutuminen työtehtävittäin (ka.; kh.)

SUMMAMUUTTUJA	Asiakastyön tehtävissä n=102	Esimies- tehtävissä n=29
Palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittäminen*** X ² (1)=35,037, p < 0,001	3,0 (1,1)	4,6 (0,7)
Tiedon tuottaminen ja hyvinvointipolitiikkaan*** vaikuttaminen X ² (1)=31,995, p < 0,001	1,7 (0,7)	3,4 (1,0)
Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistaminen*** X ² (1)=20,796, p < 0,001	3,9 (1,2)	5,1 (0,7)
Sosiaalisen puolesta puhuminen*** X ² (1)=24,095, p < 0,001	2,5 (1,1)	3,5 (1,0)
Asiakasosallisuuden vahvistaminen*** X ² (1)=1,880, p < 0,001	2,7 (0,9)	3,3 (1,2)
Mediavaikuttaminen ja julkaisujen tuottaminen #	1,5 (0,9)	2,0 (1,2)

ka.=keskiarvo, kh.=keskihajonta. ***p < 0,001; **p < 0,01; *p < 0,05; # ei tilastollisesti merkitsevä. Summamuuttujien skaala 1–6, 1=ei lainkaan, 2=harvoin, 6=usein. Mitä suurempi luku, sitä useammin vastaaja toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä kyseisellä osa-alueella.

Sosiaalisen puolesta puhumisen ja asiakasosallisuuden vahvistamisen osa-alueilla esimiesten ja asiakastyössä toimivien sosiaalityöntekijöiden väliset erot eivät ole kovin suuria. Esimiehet toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä sosiaalisen puolesta puhumisen (ka.=3,5) ja asiakasosallisuuden vahvistamisen osa-alueella (ka.=3,3) jossain määrin, kun asiakastyössä toimivat vain harvoin (ka.=2,5; ka.=2,7). Mediavaikuttamisen ja julkaisujen tuottamisen osa-alueella esimiesten ja asiakastyössä toimivien sosiaalityöntekijöiden välillä ei ole merkittävää eroa. Sekä esimiehet että asiakastyössä työskentelevät osallistuvat mediavaikuttamiseen tai tuottavat julkaisuja vain harvoin tai eivät lainkaan (ka.=2,0; ka.=1,5).

Tulosten osalta on tärkeä ottaa huomioon asiakastyössä ja esimiestyössä työskentelevien työtehtävien sisällölliset erot. Tulokset osoittavat, että esimiehillä on asemastaan ja tehtävästään johtuen paremmat mahdollisuudet toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä etenkin organisaatiolähtöisillä palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämisen sekä tiedon tuottamisen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamisen osa-alueilla kuin asiakastyössä toimivilla sosiaalityöntekijöillä. On oletettavaa, että esimiehille on osoitettu työtehtäviä näiltä osa-alueilta. Huolimatta siitä, että sosiaalityön esimiehet toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä useammin kuin asiakastyössä työskentelevät, heidän eivät toteuta sitä kovin laaja-alaisesti eikä vahvasti.

Seuraavaksi tarkastelen, millaisiksi sosiaalityöntekijät ja sosiaalityön esimiehet arvioivat mahdollisuutensa vaikuttaa rakenteellisiin tekijöihin, miten he kokevat saavansa tukea rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen hyvinvointipalveluiden johdolta, esimieheltään ja kollegoiltaan sekä millaiseksi he arvioivat rakenteellisessa sosiaalityössä tarvittavan osaamisensa. Tutkimustulokset olen havainnollistanut seuraavan taulukkoon (Taulukko 11).

TAULUKKO 11 Mahdollisuus vaikuttaa, tuki ja osaaminen työtehtävittäin (ka.; kh.)

SUMMAMUUTTUJA	Asiakastyön tehtävissä n=102	Esimies- tehtävissä n=29
Mahdollisuus vaikuttaa rakenteelliseen tekijöihin*** $X^2(1)=18,734, p < 0,001$	2,3 (0,9)	3,8 (1,0)
Hyvinvointipalveluiden johdon tuki*** $X^2(1)=17,312, p < 0,001$	2,0 (1,1)	3,2 (1,4)
Esimiestuki*** $X^2(1)=13,659, p < 0,001$	3,1 (1,4)	4,4 (1,1)
Kollegoiden tuki** $X^2(1)=7,975, p < 0,01$	3,3 (1,3)	4,2 (1,2)
Osaaminen*** $X^2(1)=11,661, p < 0,001$	2,9 (1,0)	3,6 (0,7)

ka.=keskiarvo, kh.=keskihajonta. Summamuuttujien skaala: Mahdollisuus vaikuttaa, hyvinvointipalveluiden johdon tuki, esimiestuki ja kollegoiden tuki; 1-6, 1=ei lainkaan, 2=vähän, 6=paljon. Mitä suurempi arvo, sitä enemmän vastaaja kokee voivansa vaikuttaa tai saavansa tukea. Osaaminen; 1-5, 1=puutteellinen, 5=hyvä. Mitä suurempi arvo, sitä paremmaksi vastaaja arvioi osaamisensa. *** $p < 0,001$; ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$.

Esimiehet arvioivat mahdollisuutensa vaikuttaa, hyvinvointipalveluiden johdolta, esimieheltään ja kollegoiltaan saamansa tuen sekä osaamisensa paremmiksi kuin asiakastyössä työskentelevät. Erot esimiesten ja asiakastyössä työskentelevien välillä ovat tilastollisesti merkitseviä ($p < 0,01$). Vaikka esimiesten arviot ovat myönteisempiä kuin asiakastyössä työskentelevien, eivät heidän arvioi vaikuttamismahdollisuuksiaan, saamaansa tukea ja osaamistaan kovin hyvin.

Tulosten perusteella merkittävin ero asiakastehtävissä ja esimiestehtävissä toimivien välillä on siinä, miten he kokevat voivansa vaikuttaa rakenteellisiin tekijöihin. Asiakastyössä työskentelevät kokevat voivansa vaikuttaa vain vähän (ka.=2,3). Sen sijaan esimiesasemassa työskentelevät kokevat voivansa vaikuttaa jonkin verran

(ka.=3,8). Tulokset osoittavat, että esimiehillä on asemastaan johtuen paremmat mahdollisuudet vaikuttaa ainakin hyvinvointipalveluiden kehittämiseen.

Rakenteelliseen sosiaalityöhön saamansa tuen tutkimukseen osallistujat kokevat vähäiseksi, erityisesti hyvinvointipalveluiden johdon osalta. Asiakastyössä työskentelevät kokevat saavansa tukea melko vähän kollegoiltaan (ka.=3,3) ja esimieheltään (ka.=3,1) sekä hyvinvointipalveluiden johdolta vähän (ka.=2,0). Vaikka esimiehet kokevat saavansa tukea enemmän kuin asiakastyössä työskentelevät, hekin kokevat saavansa tukea vain jonkin verran kollegoiltaan (ka.=4,2) ja esimieheltään (ka.=4,4) sekä melko vähän (ka.=3,2) hyvinvointipalveluiden johdolta. Työtehtävistä riippumatta vastaajat kokevat saavansa tukea enemmän esimiehiltään ja kollegoiltaan kuin hyvinvointipalveluiden johdolta.

Siitä huolimatta, että asiakas- ja esimiestehtävissä työskentelevien arviot rakenteellisen sosiaalityön osaamisen suhteen eroavat tilastollisesti merkitsevästi ($p < 0,001$), ei ero ole käytännön kannalta merkittävä. Sekä esimiehet (ka.=3,6) että asiakastyössä (ka.=2,9) työskentelevät kokevat rakenteellisen sosiaalityön osaamisensa vain keskinertaiseksi.

5.2 Rakenteellisen sosiaalityön toimijatyyppit ja niitä erottelevat tekijät

Sosiaalityöntekijät ovat rakenteellisen sosiaalityön toteuttajina erilaisia työtehtävittäin ja erilaisia myös toisiinsa nähden. Tarkastelen ryhmittelyanalyysin avulla, millaisiin rakenteellisen sosiaalityön toimijatyyppihin sosiaalityöntekijät ja sosiaalityön esimiehet jakautuvat ja miten he rakenteellista sosiaalityötä toteuttavat.

Sisällytin analyysiin rakenteellisen sosiaalityön toteutumista mittaavat summamuuttujat: Palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittäminen; Tiedon tuottaminen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttaminen; Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistaminen; Sosiaalisen puolesta puhuminen; Asiakasosallisuuden vahvistaminen sekä Mediavaikuttaminen ja julkaisujen tuottaminen. Ryhmittelemällä muuttujat toisiinsa nähden sisällöllisesti samanlaisiin ryhmiin, saadaan selville, millaisia rakenteellisen sosiaalityön toteuttajia tutkimukseen osallistuneet ovat.

Seuraavasta taulukosta (Taulukko 12) voidaan havaita kunkin rakenteellisen sosiaalityön toteutumista mittaavan summamuuttujan keskiarvot ryhmittäin. Muuttujien keskiarvot eroavat toisistaan, mikä tarkoittaa, että ryhmät ovat toisiinsa nähden erilaiset ja näin ollen selkeästi tulkittavissa olevia. Ryhmien väliset erot ovat tilastollisesti merkitseviä kaikkien muuttujien osalta ($p < 0,001$).

Nimesin aineistosta hahmottuneet rakenteellisen sosiaalityön toimijatyyppit niiden erityispiirteiden ja rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista kuvaavien ominaisuuksien perusteella seuraavasti: Rakenteelliseen sosiaalityöhön suuntautumattomat

toimijat, Julkaisutoimintaan suuntautuvat monitoimijat, Tiedon tuottamiseen ja vaikuttamiseen suuntautuvat monitoimijat ja Sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen suuntautuvat toimijat.

TAULUKKO 12 Rakenteellisen sosiaalityön toteutuminen toimijatyypeittäin (ka.; n=129)

	Rakenteelliseen sosiaalityöhön suuntautumattomat toimijat (40,5 %, n=53) ka.	Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseen suuntautuvat toimijat (35,9 %, n=47) ka.	Tiedon tuottamiseen ja vaikuttamiseen suuntautuvat monitoimijat (12,2 %, n=16) ka.	Julkaisutoimintaan suuntautuvat monitoimijat (9,2 %, n=12) ka.
Palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittäminen***	2,1	3,8	5,0	4,4
Tiedon tuottaminen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttaminen***	1,3	2,2	3,8	2,9
Sosiaalisen puolesta puhuminen***	1,7	3,0	3,9	4,0
Asiakasosallisuuden vahvistaminen***	2,4	2,7	4,0	3,7
Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistaminen***	3,0	4,9	5,6	4,9
Mediavaikuttaminen ja julkaisujen tuottaminen***	1,3	1,3	1,7	4,3

ka.=keskiarvo. Summamuuttujien skaala 1–6, 1=ei lainkaan, 2=vähän, 6=paljon; mitä suurempi arvo, sitä useammin vastaaja toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä kyseisellä osa-alueella ***Eri ryhmiin sijoittuneet poikkeavat toisistaan kaikkien summamuuttujien osalta tilastollisesti merkittävästi (p < 0,001)

Rakenteelliseen sosiaalityöhön suuntautumattomat toimijat (n=53, 40,5 %) eivät toteuta rakenteellista sosiaalityötä juuri lainkaan. Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseen suuntautuvat toimijat (n=47, 35,9 %) toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä

vahvimmin, melko usein (ka.=4,8) sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamisen osa-alueella. Tämän tutkimuksen kontekstissa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistaminen kiinnittyy vahvimmin hyvinvointipalveluiden sisäiseen organisaatioon ja sen tavoitteena on herätellä keskustelua sosiaalityölle tärkeistä arvoista ja sosiaalisten tekijöiden huomioon ottamisesta. Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseen suuntautuvat toimijat toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä myös jonkin verran (ka.=3,8) toimintakäytäntöjä ja palveluita kehittämisen osa-alueella. Muilla osa-alueilla he toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä vain harvoin tai eivät lainkaan.

Tiedon tuottamiseen ja vaikuttamiseen suuntautuvat monitoimijat (n=16, 12,2 %) toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä useilla eri osa-alueilla. Samalla he ovat tutkimuksen ainoa toimijatyypiryhmä, joka toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä tiedon tuottamisen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamisen osa-alueella edes jonkin verran (ka.=3,8). Tiedon tuottamiseen ja vaikuttamiseen suuntautuneet monitoimijat toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä usein sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamisen (ka.=5,6), melko usein palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämisen (ka.=5,0) sekä jonkin verran sosiaalisen puolesta puhumisen (ka.=3,9) sekä asiakasosallisuuden vahvistamisen (ka.=4,0) osa-alueilla. Sen sijaan he eivät toimi juuri lainkaan mediavaikuttamisen ja tieteellisten julkaisujen tuottamisen osa-alueella (ka.=1,7).

Julkaisutoimintaan suuntautuvat monitoimijat (n=12, 9,2 %) poikkeavat muista toimijatyypeistä aktiivisen, melko usein (ka.=4,4) tapahtuvan mediavaikuttamisen ja julkaisujen tuottamisen vuoksi. Lisäksi he toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä melko usein (ka.=4,9) sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamisen sekä palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämisen (ka.=4,4) osa-alueilla. Asiakasosallisuuden vahvistamisen (ka.=3,7) ja sosiaalisen puolesta puhumisen (ka.=4,0) osa-alueilla he toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä jonkin verran. Sen sijaan he eivät juurikaan (ka.=2,9) toteuta rakenteellista sosiaalityötä tiedon tuottamisen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamisen osa-alueella.

Ryhmittelyanalyysin avulla saatiin selville, millaisia rakenteellisen sosiaalityön toimijatyyppejä tutkimukseen osallistuneet ovat ja miten he rakenteellista sosiaalityötä toteuttavat. Seuraavaksi tarkastelen, miten eri toimijatyypiryhmiin sijoittuneet sosiaalityöntekijät ja sosiaalityön esimiehet arvioivat mahdollisuutensa vaikuttaa rakenteellisiin tekijöihin, miten he kokevat saavansa tukea rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen ja millaiseksi he arvioivat rakenteellisessa sosiaalityössä tarvittavan osaamisensa. Lisäksi tarkastelen, mitä yksilöön ja organisatoriseen toimintaympäristöön liittyviä tekijöitä eri toimijatyypiryhmiin yhdistyy. Tulokset vaikuttamismahdollisuuksien, saadun tuen ja osaamisen osalta olen havainnollistanut seuraavaan taulukkoon (Taulukko 13).

TAULUKKO 13 Mahdollisuus vaikuttaa, tuki ja osaaminen toimijatyypeittäin (ka.; kh.)

	Rakenteelliseen sosiaalityöhön suuntautumattomat toimijat (40,5 %, n=53) ka. (kh.)	Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseen suuntautuvat toimijat (35,9 %, n=47) ka. (kh.)	Tiedon tuottamiseen ja vaikuttamiseen suuntautuvat monitoimijat (12,2 %, n=16) ka. (kh.)	Julkaisu-toimintaan suuntautuvat monitoimijat (9,2 %, n=12) ka. (kh.)
Hyvinvointipalveluiden johdon tuki*** $X^2(3)=28,41, p < 0,001$	1,7 (0,8)	2,3 (0,9)	3,4 (1,4)	2,9 (1,6)
Esimiestuki*** $X^2(3)=34,93, p < 0,001$	2,5 (1,1)	3,5 (1,3)	4,8 (1,0)	4,0 (1,4)
Kollegoiden tuki*** $X^2(3)=42,02, p < 0,001$	2,7 (1,3)	3,7 (0,8)	5,1 (1,0)	3,5 (1,7)
Mahdollisuus vaikuttaa*** $X^2(3)=55,78, p < 0,001$	1,9 (0,6)	2,7 (0,9)	4,1 (0,8)	3,4 (1,0)
Osaaminen*** $X^2(3)=28,41, p < 0,001$	2,5 (1,1)	3,3 (0,7)	3,8 (0,6)	4,0 (0,5)

ka.=keskiarvo, kh.=keskihajonta. Skaala: Mahdollisuus vaikuttaa, hyvinvointipalveluiden johdon tuki, esimiestuki ja kollegoiden tuki; 1-6, 1=ei lainkaan, 2=vähän, 6=paljon. Mitä suurempi arvo, sitä enemmän vastaaja kokee voivansa vaikuttaa tai saavansa tukea. Osaaminen; 1-5, 1=puutteellinen, 5=hyvä. Mitä suurempi arvo, sitä paremmaksi vastaaja arvioi osaamisensa. Tilastolliset merkitsevyydet *** $p < 0,001$ kertovat tässä yhteydessä muuttujan erottelevan tilastollisesti merkitsevästi ainakin kaksi ryhmää toisistaan. Ryhmien välisten parivertailujen tilastolliset merkitsevyydet alaviitteessä³

³ Summamuuttujat	Ryhmä 1 - Ryhmä 2	Ryhmä 1 - Ryhmä 4	Ryhmä 1 - Ryhmä 3	Ryhmä 2 - Ryhmä 4	Ryhmä 2 - Ryhmä 3	Ryhmä 4 - Ryhmä 3
Hyvinvointipalveluiden johdon tuki	**	**	***	#	#	#
Esimiehen tuki	**	**	***	#	**	#
Kollegoiden tuki	***	#	***	#	**	*
Mahdollisuus vaikuttaa	***	***	***	#	***	#
Osaaminen	**	***	***	#	#	#

Ryhmittäisten välisten erojen tilastolliset merkitsevyydet *** $p < 0,001$; ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$; #ei tilastollisesti merkitsevä. Ryhmä 1 = Rakenteelliseen sosiaalityöhön suuntautumattomat toimijat, Ryhmä 2 = Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseen suuntautuvat toimijat, Ryhmä 3 =Tiedon tuottamiseen ja vaikuttamiseen suuntautuvat monitoimijat, Ryhmä 4 = Julkaisutoimintaan suuntautuvat monitoimijat

Rakenteelliseen sosiaalityöhön suuntautumattomien toimijoiden ryhmään (n= 53, 40,5 %) sijoittuneet vastaajat arvioivat mahdollisuutensa vaikuttaa rakenteellisiin teki-jöihin hyvin vähäisiksi. (ka.=1,9). Lisäksi he kokevat saavansa vain vähän tukea raken-teellisen sosiaalityön toteuttamiseen esimiehiltään (ka.=2,5) ja kollegoilta (ka.=2,7) sekä hyvin vähän hyvinvointipalveluiden johdolta (ka.=1,7). Rakenteellisessa sosiaa-lityössä tarvittavan osaamisensa he arvioivat keskinkertaiseksi (ka.=2,5). Lähes kaikki (98,1 %, p < 0,001) tähän ryhmään sijoittuneet vastaajat työskentelevät asiakastyön teh-tävissä. Aineiston kokonaisjakaumaan nähden myös lyhyen työkokemuksen omaa-vien osuus korostuu tässä ryhmässä. Noin puolelle (49,1 %, p < 0,01) ryhmään sijoit-tuneista on kertynyt työkokemusta alle kuusi vuotta, kun koko aineistossa alle kuuden vuoden työkokemuksen omaavien määrä on alle kolmannes (28,9 %, p < 0,01).

Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseen suuntautuvien toimijoiden (n=47, 35,9 %) ryhmään sijoittuneet arvioivat vaikuttamismahdollisuutensa melko vähäisiksi (ka.=2,7), saamansa tuen hyvinvointipalveluiden johdolta vähäiseksi (ka.=2,3) sekä esimieheltään ja kollegoiltaan melko vähäiseksi (ka.=3,5; ka.= 3,7). Rakenteellisen so-siaalityön osaamisensa he arvioivat keskinkertaiseksi (ka.= 3,3). Toimijatyyppiin sijoit-tuu paljon työntekijöitä, joille on ehtinyt kertyä sosiaalityön työkokemusta: 40,4 %:lla 6 – 15 vuotta ja 44,7 %:lla yli 15 vuotta (p < 0,01).

Tiedon tuottamiseen ja vaikuttamiseen suuntautuvat monitoimijat, jotka toteuttavat ra-kenteellista sosiaalityötä muihin toimijatyypiryhmiin sijoittuneita laaja-alaisimmin ja useammin arvioivat vaikuttamismahdollisuutensa, saamansa tuen ja osaamisensa pa-remmiksi kuin muihin toimijatyypiryhmiin sijoittuneet. He kokevat saavansa tukea kollegoilta (ka.=5,1) ja esimieheltään (ka.=4,8) melko paljon. Sen sijaan hyvinvointipal-veluiden johdon tuen he arvioivat melko vähäiseksi (ka.=3,4). Siitä huolimatta, että he arvioivat mahdollisuutensa vaikuttaa paremmiksi kuin muut toimijatyypit, eivät he-kään koe voivansa vaikuttaa kuin jonkin verran (ka.=4,1). Osaamisensa he arvioivat melko hyväksi (ka.=3,8).

Tiedon tuottamiseen ja vaikuttamiseen suuntautuvista monitoimijoita 62,5 % työskentelee esimiestehtävissä ja 37,5 % asiakastyöntehtävissä (p < 0,001). Koko aineis-ton jakaumaan nähden esimiesasemassa työskentelevien osuus korostuu, sillä koko aineistossa esimiestehtävissä työskenteleviä on 18,3 %. Lisäksi tähän ryhmään sijoittuu paljon työntekijöitä, joilla on yli 15 vuoden sosiaalityön työkokemus (56,3 %, p < 0,01). Ryhmään sijoittuu koko aineiston jakaumaan nähden huomattavan paljon yhden-nettyä sosiaalityötä tekeviä sosiaalityöntekijöitä ja sosiaalityön esimiehiä (31,3 %). Koko aineistossa yhdennettyä sosiaalityötä tekevien osuus on vain 8,6 %. Tulos on merkit-tävä, vaikka se ei olekaan tilastollisesti merkitsevä (p = 0,3).

Julkaisutoimintaan suuntautuvien monitoimijoiden ryhmään sijoittuneet kokevat saavansa rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen tukea hyvinvointipalveluiden joh-dolta vähän (ka.=2,3) sekä esimiehiltään (ka.=4,0) ja kollegoiltaan (ka.=3,5) melko vä-hän. Myös vaikuttamismahdollisuutensa he kokevat melko vähäiseksi (ka=3,4). Tähän

toimijatyypiryhmään sijoittuneet arvioivat rakenteelliseen sosiaalityöhön liittyvän osaamisensa melko hyväksi (ka.=4,0), mikä on korkein osaamisen saama arvio toimijatyypeittäin. Toimijatyypiryhmään sijoittuu aineiston kokonaisjakaumaan nähden suhteellisen paljon esimiestehtävissä työskenteleviä ja työntekijöitä, joille on ehtinyt kertyä sosiaalityön työkokemusta useita vuosia. Ryhmään sijoittuneista 40,4 %:lle on kertynyt sosiaalityön työkokemusta 6–15 vuotta ja 44,7 %:lle yli 15 vuotta, $p < 0,01$).

Tiivistäen totean, että ryhmittelyanalyysin tulokset täydentävät kuvaa rakenteellisen sosiaalityön toteutumisen nykytilasta, joka kokonaisuudessaan näyttää varsin vaatimattomalta. Tulokset osoittavat, että vain pieni osa tutkimukseen osallistuneista toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä laaja-alaisesti sen eri osa-alueilla. Laaja-alaisimmin rakenteellista sosiaalityötä toteuttavat tiedon tuottamiseen ja vaikuttamiseen suuntautuvat monitoimijat sekä julkaisutoimintaan suuntautuvat monitoimijat. Yhdessä he ovat vain noin 20 % tutkimukseen osallistuneista. Näihin toimijatyypiryhmiin sijoittuu sekä asiakastyössä (42,9 %) että esimiestehtävissä (57,1 %) työskenteleviä sosiaalityöntekijöitä ($p < 0,001$). Tulos on merkittävä ja osoittaa, että myös osa asiakastyössä työskentelevistä toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä laaja-alaisella orientaatiolla.

Tutkimuskysymykseen, miten rakenteellinen sosiaalityö toteutuu, antaa ryhmittelyanalyysin merkittävin tulos tylyn vastauksen. Tutkimukseen osallistuneista 40,5 % ($n=53$) sijoittuu rakenteelliseen sosiaalityön suuntautumattomien toimijoiden ryhmään, jotka eivät toteuta rakenteellista sosiaalityötä käytännössä lainkaan. Toimijatyypiryhmistä määrällisesti toiseksi suurin (35,9 %, $n=47$) ryhmä, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseen suuntautuvat toimijat, on sisällöllisesti ristiriitainen. Vaikka he pyrkivät keskustelun avulla vahvistamaan sosiaalisten tekijöiden huomioon ottamista hyvinvointipalveluiden organisaatiossa ja monialaisissa verkostoissa, eivät he kehittä toimintakäytäntöjä ja palveluita kovinkaan vahvasti.

Loogiselta vaikuttava tulos, jonka mukaan ne rakenteellisen sosiaalityön toimijatyypit, jotka toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä laaja-alaisimmin, kokevat myös voivansa vaikuttaa enemmän kuin ne työntekijät, joiden kohdalla rakenteellisen sosiaalityön orientaatio jää suppeaksi tai kokonaan toteutumatta. Vaikuttamismahdollisuksiensa lisäksi laaja-alaisimmin rakenteellista sosiaalityötä toteuttavat kokevat rakenteellisessa sosiaalityössä tarvittavan osaamisensa ja saamansa tuen paremmaksi kuin niiden toimijatyypiryhmiin sijoittuneet, joiden kohdalla rakenteellisen sosiaalityön toteuttaminen jää vähäiseksi tai ei toteudu lainkaan. Merkittävä tutkimustulos liittyy siihen, että yhdessäkään toimijatyypiryhmässä ei koettu hyvinvointipalveluiden johdon tukevan rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista juuri nimeksikään.

5.3 Rakenteellista sosiaalityön toteutumista selittävät tekijät

5.3.1 Logistisen regressioanalyysin toteuttaminen

Vastaan logistisen regressioanalyysin avulla tutkimuskysymykseen, mitkä ja miten eri tekijät selittävät rakenteellisen sosiaalityön toteutumista. Käytän tarkastelussa pääkomponenttianalyysissa muodostuneita kuutta rakenteellisen sosiaalityön osa-alueita: palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittäminen, tiedon tuottaminen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttaminen, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistaminen, sosiaalisen puolesta puhuminen, asiakasosallisuuden vahvistaminen sekä mediavaikuttaminen ja julkaisujen tuottaminen. Tutkin rakenteellisen sosiaalityön osa-alue kerrallaan, mitkä tekijät ovat yhteydessä siihen, että sosiaalityöntekijät toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä kyseisellä osa-alueella.

Logistista regressioanalyysia varten luokittelin rakenteellisen sosiaalityön toteutumista mittaavat summamuuttujat dikotomisiksi muuttujiksi keskipistejaon menetelmällä (ks. Jokivuori ym. 2007). Näin toimimalla saadaan esille ne vastaajat, jotka toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä vähäisemmin sekä ne työntekijät, jotka toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä vahvemmin. Analyysissa kaksiluokkaisen muuttujan luokkaan 0, "rakenteellisen sosiaalityön vähäisempi toteutuminen", sijoittuneet vastaajat muodostavat vertailuluokan, johon luokkaan 1, "rakenteellisen sosiaalityön vahvempi toteutuminen", sijoittuneita verrataan.

Logistisessa regressioanalyysissa selittäjämuuttujien yhteyttä selitettävään muuttujaan eli rakenteellisen sosiaalityön toteutumiseen tarkastellaan todennäköisyyksien kautta. Tätä varten jokaiselle selittäjälle muuttujalle lasketaan oma todennäköisyysluku (OR), joka kertoo kuinka suuri todennäköisyyttä kasvattava tai vähentävä vaikutus kyseisellä tekijällä on siihen, että rakenteellinen sosiaalityö toteutuu. Tutkimustuloksia luetaan siten, että todennäköisyyslukua (OR) verrataan arvoon 1. Jos luku on suurempi kuin 1, se tarkoittaa, että kyseinen tekijä kasvattaa todennäköisyyttä toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä tarkasteltavalla osa-alueella.

Käytän analyysissa selittävinä muuttujina yksilöön ja organisatoriseen toimintaympäristöön liittyviä muuttujia. Yksilöön liittyviä muuttujia ovat rakenteellisen sosiaalityön osaaminen, sosiaalityön työkokemus ja muu sosiaalialan työkokemus. Organisatoriseen toimintaympäristöön liittyvinä muuttujina käytän mahdollisuus vaikuttaa, hyvinvointipalveluiden johdon tuki, esimiestuki, kollegoiden tuki, työtehtävä, työskentelyaika nykyisessä kunnassa tai kuntayhtymässä sekä työskentelykunnan tai kuntayhtymän koko. Asetin selittävien muuttujien ensimmäisen luokan vertailutasoksi, jota vasten tarkastelin muuttujan muita luokkia. Valitsin muuttujat pakotettua ja lisäämällä askeltavaa menetelmää käyttäen.

Toteutin analyysin vaiheittain siten, että ennen varsinaiseen logistiseen regressioanalyysiin siirtymistä, tutkin yksittäisten selittäjämuuttujien yhteyttä selitettävään

muuttuun korrelaatioanalyysin ja ristiintaulukoinnin avulla. Tein näin, jotta sain kar-
sittua muuttujien määrää, ja jotta logistiseen regressioanalyysiin tuli mukaan vain ne
muuttujat, jotka olivat tutkittavan ilmiön kannalta merkityksellisiä. Tutkimustulokset
esitän seuraavissa alaluvuissa lopullisten logistisen mallien avulla rakenteellisen sosi-
aalityön osa-alue kerrallaan.

5.3.2 Palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittäminen

Rakenteellisen sosiaalityön osa-alueena palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämi-
nen koostuu tässä tutkimuksessa kehittämistoiminnasta, jota toteutetaan yhteistyössä
oman työyksikön, hyvinvointipalveluiden organisaation sekä monitoimijaisen ver-
kostojen kanssa. Vastaajista 55,7 % ei kehitä lainkaan tai ainoastaan vähän palveluita
ja toimintakäytäntöjä. Tämä ryhmä muodostaa logistisessa regressioanalyysissä ver-
tailuryhmän, johon muita vastaajia (44,3 %), jotka kehittävät palveluita ja toimintakäy-
töntöjä vähintään jonkin verran, verrataan.

Tulosten perusteella esimiesasema, pitkä työkokemus, mahdollisuus vaikuttaa,
kollegoiden tuki sekä työskentely suuressa kunnassa lisäävät todennäköisyyttä toteut-
taa rakenteellista sosiaalityötä palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämisen osa-
alueella (Taulukko 14). Tulokset osoittavat, että esimiesasema (OR=12,952) ja mahdol-
lisuus vaikuttaa (OR=3,636; skaala 1–6) ovat merkittävimmät tekijät, jotka lisäävät to-
dennäköisyyttä toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä palveluiden ja toimintakäytäntö-
jen kehittämisen osa-alueella. On oletettavaa, että esimiesten työtehtäviin sisältyy läh-
tökohtaisesti vastuuta palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämisestä. Lisäksi esi-
miehillä on roolistaan johtuen asiakastyössä toimivia sosiaalityöntekijöitä paremmat
mahdollisuudet päästä erilaisiin yhteistyöfoorumeihin. Työskentelykunnan koon
osalta tutkimustulos on mielenkiintoinen. Se herättää kysymyksen, kehittävätkö suu-
rissa kunnissa työskentelevät sosiaalityöntekijät palveluita ja toimintakäytäntöjä pie-
nissä kunnissa työskenteleviä todennäköisemmin siksi, että suurissa kunnissa on va-
kiintuneempia monitoimijaisia kehittämisrakenteita kuin pienissä kunnissa.

TAULUKKO 14 Palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämistä selittävät tekijät (N=131)

Selittävä muuttuja	Regressio-kerroin (B)	Wald	Merkitsevyys (p-arvo)	OR	95 % luottamusväli
Sosiaalityön työkokemus					
alle 6 vuotta				1	
6–15 vuotta	1,438	3,183	0,074	4,211	0,868–20,436
yli 15 vuotta	2,377	8,844	0,003	10,775	2,249–51,621
Mahdollisuus vaikuttaa					
ei lainkaan–paljon (skaala 1–6)	1,291	8,228	0,004	3,636	1,505–8,784
Kollegoiden tuki					
ei lainkaan–paljon (skaala 1–6)	0,723	7,011	0,008	2,060	1,206–3,516
Työtehtävä					
asiakastyön tehtävissä				1	
esimiestyön tehtävissä	2,561	4,031	0,045	12,952	1,063–157,819
Työskentelykunnan tai kuntayhtymän koko					
pieni kunta tai kuntayhtymä (10000–83000)				1	
keskikokoinen kunta tai kuntayhtymä (83000–150000)	2,107	5,469	0,019	8,223	1,407–48,070
suuri kunta tai kuntayhtymä (yli 150000)	1,884	5,630	0,018	6,580	1,388–31,193
Vakio	-9,893	28,648	0,000	0,000	

OR=odds ratio- eli todennäköisyysarvo. Mitä suurempi arvo, sitä suurempi todennäköisyyttä kasvattava vaikutus kyseisellä tekijällä on siihen, että työntekijä toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämisen osa-alueella. Mallin luokittelukyky: 89,4 %. Nagelkerke R²,662. Cox & Snell R²,495. Hosmer & Lemeshow: p = 0,636. Omnibus-testi: p < 0,000.

Vaikka muuttujat, hyvinvointipalveluiden johdon tuki, esimiestuki, työskentelyaika nykyisessä kunnassa tai kuntayhtymässä olivat yksittäisinä muuttujina yhteydessä palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämiseen, ne jäivät lopullisen mallin ulkopuolelle, koska ne eivät osoittautuneet tilastollisesti merkitseviksi palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämistä selittäviksi tekijöiksi. Lopullinen malli eli sosiaalityön työkokemus, mahdollisuus vaikuttaa, kollegoiden tuki, työtehtävä sekä työskentelykunnan tai kuntayhtymän koko selittävät muuttujan palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittäminen vaihtelusta noin 50–66 %.

5.3.3 Tiedon tuottaminen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttaminen

Tiedon tuottaminen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttaminen koostuu rakenteellisen sosiaalityön toimintana tiedon tuottamisesta ja välittämisestä sekä hyvinvointistrategiaan ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamisesta. Tässä tutkimuksessa vaikuttaminen kiinnittyy vahvimmin kuntatasoiseen organisaatioon. Vastaajista 86,0 % tuottaa tietoa ja pyrkii vaikuttamaan hyvinvointipolitiikkaan vain vähän tai eivät lainkaan. Tämä ryhmä muodostaa logistisessa regressioanalyysissä vertailuryhmän, johon verrataan ryhmää (14 %), joka osallistuu tiedon tuottamiseen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamiseen edes jossain määrin.

Tulokset (Taulukko 15) osoittavat, että esimiestehtävissä työskenteleminen lisää merkittävästi todennäköisyyttä toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä tiedon tuottamisen osa-alueella. On oletettavaa, että esimiehille on osoitettu tiedon tuottamiseen liittyviä työtehtäviä palvelualueensa osalta. Esimiesasemaa vieläkin merkittävimpiä tekijöitä ovat mahdollisuus vaikuttaa ja rakenteellisen sosiaalityön osaaminen. Mitä vahvempi osaaminen ja paremmat vaikuttamismahdollisuudet ovat, sitä suuremaksi kasvaa todennäköisyys osallistua tiedon tuottamiseen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamiseen. Yhdessä nämä kaikki tekijät lisäävät todennäköisyyttä, että sosiaalityöntekijä toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä tiedon tuottamiseen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamiseen osa-alueella.

TAULUKKO 15 Tiedon tuottamista ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamista selittävät tekijät (n=129)

Selittävä muuttuja	Regressio-kerroin (B)	Wald	Merkitsevyys (p-arvo)	OR	95 % luottamusväli
Osaaminen					
puutteellinen-hyvä (skaala 1-5)	2,173	5,387	0,020	8,787	1,402-55,065
Mahdollisuus vaikuttaa					
ei lainkaan-paljon (skaala 1-6)	1,886	9,219	0,002	6,594	1,952-22,282
Työtehtävä					
asiakastyön tehtävissä				1	
esimiestyön tehtävissä	1,687	3,113	0,078	5,404	0,829-35,204
Vakio	-17,061	13,190	0,000	0,000	

OR=odds ratio- eli todennäköisyysarvo. Mitä suurempi arvo, sitä suurempi todennäköisyyttä kasvattava vaikutus kyseisellä tekijällä on siihen, että työntekijä toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä tiedon tuottamisen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamisen osa-alueella. Mallin luokittelukyky: 90,2 %. Nagelkerke R²,721. Cox & Snell R²,422. Hosmer & Lemeshow: p = 0,827. Omnibus-testi: p < 0,000.

Muuttujat, hyvinvointipalveluiden johdon tuki, esimiestuki, kollegoiden tuki, sosiaalityön työkokemus, työskentelyaika nykyisessä kunnassa tai kuntayhtymässä olivat yksittäisinä muuttujina yhteydessä tiedon tuottamiseen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamiseen. Ne jäivät kuitenkin pois lopullisesta mallista, koska ne eivät osoittautuneet regressioanalyysissä tilastollisesti merkitseviksi tiedon tuottamista ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamista selittäviksi tekijöiksi. Lopullinen malli eli työtehtävä, mahdollisuus vaikuttaa ja osaaminen, selittävät muuttujan tiedon tuottaminen ja hyvinvointipolitiikkaan vaihtelusta noin 44–72 %.

5.3.4 Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistaminen

Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistaminen koostuu toiminnasta, jonka tavoitteena on herätellä keskustelua sosiaalityölle tärkeitä arvoista, kuten sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta ja tasa-arvosta. Tämän tutkimuksen kontekstissa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistaminen kiinnittyy vahvimmin hyvinvointipalveluiden organisaatioon. Vastaajista 32,1 % toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden osa-alueella vain vähän tai eivät lainkaan. Tämä ryhmä muodostaa analyysissä vertailuryhmän, johon verrataan vastaajia (67,1 %), jotka toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden osa-alueella vähintään jonkin verran.

TAULUKKO 16 Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamista selittävät tekijät (n=122)

Selittävä muuttuja	Regressio-kerroin (B)	Wald	Merkitsevyys (p-arvo)	OR	95 % luottamusväli
Osaaminen					
puutteellinen–hyvä (skaala 1–5)	0,779	8,096	0,004	2,179	1,274–3,727
Kollegoiden tuki					
ei lainkaan–paljon (skaala 1–6)	0,770	12,723	0,000	2,160	1,415–3,297
Vakio	-3,958	1,046	0,000	0,010	

OR=odds ratio- eli todennäköisyysarvo. Mitä suurempi arvo, sitä suurempi todennäköisyyttä kasvattava vaikutus kyseisellä tekijällä on siihen, että työntekijä toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamisen osa-alueella. Mallin luokittelukyky 77,9 %.

Nagelkerke R²,360 Cox & Snell R²,251. Hosmer & Lemeshow: p = 0,121. Omnibus-testi: p < 0,000.

Tutkimustulos (Taulukko 16) on mielenkiintoinen. Kun rakenteellisen sosiaalityön toteutumista selittäviksi merkittävimiksi tekijöiksi tiedontuottamisen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamisen sekä toimintakäytäntöjen ja palveluiden kehittämisen osa-alueilla osoittautuivat esimiesasema ja mahdollisuus vaikuttaa, ne eivät tutkimustulosten perusteella ole merkittäviä tekijöitä, jotka lisäävät todennäköisyyttä toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamisen osa-alueella. Sen sijaan rakenteellisen sosiaalityön osaamisen ja kollegoiden tuen kasvaessa kasvaa myös todennäköisyys, että sosiaalityöntekijät toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden osa-alueella. On ymmärrettävää, että sosiaalityöntekijät tarvitsevat kollegoidensa tukea herätellessään keskustelua sosiaalityölle tärkeistä arvoista hyvinvointipalveluiden sisällä ja poikkihallinnollisissa verkostoissa.

Muuttujat mahdollisuus vaikuttaa, hyvinvointipalveluiden johdon tuki, esimiestuki ja työtehtävä olivat yksittäisinä muuttujina yhteydessä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseen. Ne jäivät kuitenkin logistisen mallin ulkopuolelle, koska ne eivät osoittautuneet tilastollisesti merkitseviksi sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamista selittäviksi tekijöiksi. Lopullinen malli eli osaaminen ja kollegoiden tuki selittävät muuttujan, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistaminen, vaihtelusta 25,1–36,0 %.

5.3.5 Sosiaalisen puolesta puhuminen

Sosiaalisen puolesta puhuminen rakenteellisen sosiaalityön osa-alueena koostuu toiminnasta, jonka tavoitteena on lisätä suuren yleisön tietoutta yksilöiden elinolosuhteiden yhteiskunnallisista tekijöistä, hyvinvointipalveluiden toimivuudesta ja sosiaalihuollossa havaituista epäkohdista. Sitä toteutetaan sosiaalisen asianajon ja sosiaalisen näkökulman esille nostamisen avulla.

Vastaajista 74,6 % toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä sosiaalisen puolesta puhumisen osa-alueella ainoastaan vähän tai eivät lainkaan. Tämä ryhmä muodostaa analyysissä vertailuryhmän, johon verrataan ryhmää (25,4 %), joka toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä edes jossain määrin sosiaalisen puolesta puhumisen osa-alueella.

Tulokset (Taulukko 17) osoittavat, että rakenteellisen sosiaalityön osaaminen ja esimiestuki yhdessä ovat yhteydessä siihen, että sosiaalityöntekijät toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä sosiaalisen puolesta puhumisen osa-alueella. Tutkimustulos on looginen. On ymmärrettävää, että sosiaalityöntekijät tarvitsevat esimiehensä tukea tuodessaan esille sosiaalihuollossa tai laajemmin palvelujärjestelmässä havaitsemiaan epäkohtia.

TAULUKKO 17 Sosiaalisen puolesta puhumista selittävät tekijät (n=121)

Selittävä muuttuja	Regressio-kerroin (B)	Wald	Merkitsevyys (p-arvo)	OR	95 % luottamusväli
Osaaminen					
puutteellinen-hyvä (skaala 1-5)	1,316	13,611	0,000	3,728	1,253-2,580
Esimiehen tuki					
ei lainkaan-paljon (skaala 1-6)	0,587	10,127	0,001	1,798	1,253-2,580
Vakio	-7,677	24,174	0,000	0,000	

OR=odds ratio- eli todennäköisyysarvo. Mitä suurempi arvo, sitä suurempi todennäköisyyttä kasvattava vaikutus kyseisellä tekijällä on siihen, että työntekijä toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä sosiaalisen puolesta puhumisen osa-alueella. Mallin luokittelukyky: 79,3 %.

Nagelkerke R²,380. Cox & Snell R²,260. Hosmer & Lemeshow: p = 0,100. Omnibus- testi: p < 0,000.

Muuttujat mahdollisuus vaikuttaa, hyvinvointipalveluiden johdon tuki, kollegoiden tuki, työkokemus, työtehtävä ja työskentelyaika nykyisessä kunnassa tai kuntayhtymässä olivat yksittäisinä muuttujina yhteydessä sosiaalisen puolesta puhumiseen. Regressioanalyysissä ne eivät osoittautuneet merkittäviksi selittäjiksi, joten ne jäivät pois logistisesta mallista. Lopullinen malli eli muuttujat osaaminen ja esimiestuki selittävät muuttujan sosiaalisen puolesta puhuminen vaihtelusta 26,0-38,0 %.

5.3.6 Asiakasosallisuuden vahvistaminen

Asiakasosallisuuden vahvistaminen rakenteellisen sosiaalityön osa-alueena käsittää toiminnan, jossa palveluita kehitetään yhteistyössä kansalaistoimijoiden, kuten kokemusasiantuntijoiden tai kehittäjäasiakkaiden kanssa sekä jalkaudutaan matalan kynnyksen kohtauspaikoilla, kuten asukastuville. Vastaajista 76,3 % toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä asiakasosallisuuden vahvistamisen osa-alueella vain vähän tai ei lainkaan. Tämä ryhmä muodostaa analyysissä vertailuryhmän, johon verrataan vastaajia (23,7 %), jotka toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä asiakasosallisuuden osa-alueella vähintään jonkin verran. Tutkimustulokset (Taulukko 18) osoittavat, että rakenteellisen sosiaalityön osaaminen ja esimiestuki kasvattavat todennäköisyyttä, että sosiaalityöntekijät toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä asiakasosallisuuden vahvistamisen osa-alueella.

TAULUKKO 18 Asiakasosallisuuden vahvistamista selittävät tekijät (n=122)

Selittävä muuttuja	Regressio-kerroin (B)	Wald	Merkitsevyys (p-arvo)	OR	95 % luottamusväli
Osaaminen					
hyvä-puutteellinen (skaala 1-5)	1,004	10,255	0,001	2,728	1,476-5,042
Esimiestuki					
ei lainkaan-paljon (skaala 1-6)	0,462	7,241	0,007	1,587	1,134-2,221
Vakio	-6,144	21,808	0,000		

OR=odds ratio- eli todennäköisyysarvo. Mitä suurempi arvo, sitä suurempi todennäköisyyttä kasvattava vaikutus kyseisellä tekijällä on siihen, että työntekijä toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä asiakasosallisuuden vahvistamisen osa-alueella. Mallin erottelukyky: 79,6 %.

Nagelkerke R² 280. Cox & Snell R² 190. Hosmer & Lemeshow: p = 0,195. Omnibus- testi: p < 0,000.

Muuttujat vaikuttamismahdollisuus, hyvinvointipalveluiden johdon tuki, kollegoiden tuki, työtehtävä sekä työskentelyaika nykyisessä kunnassa tai kuntayhtymässä olivat yksittäisinä muuttujina yhteydessä asiakasosallisuuden vahvistamiseen. Ne eivät osoittautuneet logistisessa regressioanalyysissä merkittävimiksi selittäjiksi, joten ne jäivät pois mallista. Muodostunut malli eli osaaminen ja esimiestuki selittävät muuttujan, asiakasosallisuuden vahvistaminen, vaihtelusta 18,0-26,5 %.

5.3.7 Mediavaikuttaminen ja julkaisujen tuottaminen

Mediavaikuttamisen ja julkaisujen tuottamisen osa-alue koostuu vaikuttamisesta, jota toteutetaan mediavaikuttamisen ja tieteellisen tutkimuksen keinoin. Tutkimukseen osallistujista 93,1 % eivät toteuta rakenteellista sosiaalityötä mediavaikuttamisen ja julkaisujen tuottamisen osa-alueella lainkaan tai ainoastaan vähän. Tämä ryhmä muodostaa analyysissä vertailuryhmän, johon verrataan ryhmää (6,9 %), joka vaikuttaa mediassa ja tuottaa julkaisuja vähintään jossain määrin.

Jo korrelaatioanalyysin ja X²-riippumattomuustestin perusteella oli havaittavissa, että analyysissä mukana olevista yksilöön ja organisatoriseen toimintaympäristöön liittyvistä muuttujista ainoastaan osaaminen ja esimiesasema ovat yhteydessä mediavaikuttamiseen ja julkaisujen tuottamiseen. Logistisen regressioanalyysin tulokset (Taulukko 19) osoittavat, että vain osaaminen osoittautui merkittäväksi rakenteellisen sosiaalityön toteutumista selittäväksi tekijäksi mediavaikuttamisen ja julkaisujen tuottamisen osa-alueella. Lopullinen malli, toisin sanoen osaaminen selittää muuttujan mediavaikuttaminen ja julkaisujen tuottaminen vaihtelusta 16,5-22,1 %.

TAULUKKO 19 Mediavaikuttamista ja julkaisujen tuottamista selittävät tekijät (n=122)

Selittävä muuttuja	Regressio-kerroin (B)	Wald	Merkitsevyys (p-arvo)	OR	95 % luottamusväli
Osaaminen					
puutteellinen-hyvä (skaala 1-5)	0,947	18,654	0,000	2,578	1,678-3,963
Vakio	-2,618	14,248	0,000	0,073	

OR=odds ratio- eli todennäköisyysarvo. Mitä suurempi arvo, sitä suurempi todennäköisyyttä kasvattava vaikutus kyseisellä tekijällä on siihen, että työntekijä toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä mediavaikuttamisen ja julkaisujen tuottamisen osa-alueella. Mallin luokittelukyky 69,3 %. Nagelkerke R²,221. Cox & Snell R²,165. Hosmer & Lemeshow: p = 0,762. Omnibus-testi: p < 0,000.

Kaiken kaikkiaan logistisen regressioanalyysin tulokset osoittavat, että eri tekijät selittävät rakenteellisen sosiaalityön toteutumista sen eri osa-alueilla. Palveluiden ja toimintakäytäntöjen sekä tiedontuottamisen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamisen osa-alueilla rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen todennäköisyyttä lisää vahvimmin se, että työntekijä toimii esimiestehtävissä ja hänellä on mahdollisuus vaikuttaa. Muilla rakenteellisen sosiaalityön osa-alueilla mahdollisuus vaikuttaa ja esimiesasema eivät osoittautuneet merkittäviksi rakenteellisen sosiaalityön toteutumista selittäviksi tekijöiksi. Sen sijaan osa-alueesta riippuen esimiestuki tai kollegoiden tuki ovat yhteydessä rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen. Kaikista merkittävimmäksi yksittäiseksi tekijäksi osoittautui rakenteellisen sosiaalityön osaaminen. Se jäi pois lopullisista malleista ainoastaan palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämisen osa-alueella. Sillä osa-alueella työkokemus osoittautui merkittävämmäksi selittäväksi tekijäksi.

6 KVALITATIIVISEN ANALYYSIN EMPIIRISET TULOKSET

6.1 Sisällönanalyysin toteuttaminen

Pyysin tutkimukseen osallistuneita sosiaalityöntekijöitä ja sosiaalityön esimiehiä nimeämään kolme merkittävintä tekijää, jotka estävät heidän kokemuksensa mukaan rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista. Tutkimukseen osallistuneista (N=131) lähes kaikki (n=125) vastasivat tähän kyselylomakkeen avokysymykseen. Osa vastaajista oli avokysymyksen ohjeesta poiketen halunnut kertoa ainoastaan yhden tai kaksi merkittävimmäksi kokemaansa estettä. Vastaavasti osa tutkimukseen osallistuneista oli maininnut useamman kuin kolme kokemaansa estettä.

Analysoin aineiston sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysissa aineisto pilkotaan ensin osiin, jonka jälkeen se käsitteellistetään ja kootaan uudelleen erilaisiin loogiin kokonaisuuksiin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122). Aineiston luokittelu ja jäsentäminen mahdollistavat aineiston näkemisen selkeämmin ja analyttisemmin (Ruusu-vuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 25). Toteutin sisällönanalyysin aineistolähtöisesti. Aineistolähtöisessä menetelmässä aineistoa ei luokitella ennalta teoreettisten käsitteiden alle, vaan analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tehtävänasettelun mukaisesti (Tuomi ym. 2018, 108–109; 133.)

Liitin tutkittavien alkuperäisilmaisuihin tunnistetiedot. Säilytin koko analyysin ajan polun alkuperäisdatan ja tutkittavien tunnistetietojen välillä. Näin toimimalla pystyin hakemaan tukea tulkinnalleni kulkemalla edestakaisin tutkittavien alkuperäisilmaisujen ja analyysin eri vaiheiden välillä. Hyödynsin alkuperäistä dataa myös tutkimustulosten raportoinnin yhteydessä kuvaamalla tutkittavien kokemuksia aineistotaateissa.

Ennen varsinaista analyysiä tutustuin aineiston sisältöön lukemalla aineistoa huolella useaan kertaan. Analyysi eteni aineiston pelkistämisestä ryhmittelyyn kautta

käsitteiden luomiseen (Eskola & Suoranta 1998, 62–63; Tuomi ym. 2018, 122–127). Pelkistämisen vaiheessa karsin aineistosta tutkimustehtävän näkökulmasta epäolennaisia asioita sekä etsin analyysikysymyksen kannalta olennaisia ilmaisuja. Määrittelin tutkittavien alkuperäisilmaisuille pelkistetyt ilmaisut. Jos vastaajan yhtä estettä kuvaamasta lausumasta oli tulkittavissa useampi kuin yksi rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen este, pelkistin lausumasta useita erilaisia ilmaisuja.

Ryhmittelyn vaiheessa etsin pelkistämistäni ilmaisuista samaa ilmiötä kuvaavia rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen esteitä ryhmittelemällä niitä erilaisiin luokkiin. Analyysissa muodostui kahdeksantoista rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen estettä ilmentävää alaluokkaa, jotka nimesin niiden sisältöä kuvaavilla käsitteillä. Nimeämisen jälkeen tarkastelin, mitä laajempaa ilmiötä alaluokat ilmentävät. Pohdin, liittyvätkö rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen esteitä kuvaavat alaluokat yksilöön, ryhmään, vuorovaikutukseen, instituutionalisiin tai yhteiskunnallisiin rakenteisiin vai kulttuurillisiin merkityksiin (Ruusuvuori ym. 2010, 20). Hyödynsin myös sosiaalisen toiminnan tasomallia (Layder 1993) pohtiessani millä toiminnan tasoilla esteet ilmenevät. Pohdintojen tuloksena rakenteellisen sosiaalityön merkittävimmät esteet jäsenyivät kokonaiskuvan puuttumiseen, organisatoriseen toimintaympäristöön ja profession rajoihin liittyvinä esteinä.

Analyysin viimeisessä vaiheessa määrittelin käsitteet ja kokosin muodostuneet kahdeksantoista rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista ilmentävää alaluokkaa niitä sisällöllisesti kokoavien yläluokkien alle. Analyysin tuloksena muodostui kategorisointi, joka sisältää aineistoa kuvaavat käsitteet ja niiden sisällöt.

6.2 Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen merkittävimmät esteet

Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön esimiesten kokemat rakenteellisen sosiaalityön merkittävimmät esteet muodostavat kolme kokonaisuutta, jotka ovat: rakenteellisen sosiaalityön kokonaiskuvan puuttuminen, organisatoriseen toimintaympäristöön liittyvät esteet ja sosiaalityön profession rajoihin liittyvät esteet. Kokonaisuudet sisältöineen ilmenevät sisällönanalyysin tuloksia kuvaavasta taulukosta (Taulukko 20).

TAULUKKO 20 Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen merkittävimmät esteet

PÄÄLUOKKA	YLÄLUOKAT	ALALUOKAT
Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen merkittävimmät esteet sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön esimiesten kokemina	Rakenteellisen sosiaalityön kokonaiskuvan puuttumiseen liittyvät esteet	<ul style="list-style-type: none"> - Rakenteellisen sosiaalityön sisällöllisen keskustelun niukkuus - Rakenteellisen sosiaalityön jäsentymättömyys osana perustehtävää - Rakenteellisen sosiaalityön strategian, toimintakäytäntöjen ja johtamisen puuttuminen - Sosiaalityön tiedon tuottamista tukevien tietojärjestelmien kehittymättömyys - Kehittämishankkeiden integroimattomuus osaksi palvelujärjestelmää ja toimintakäytäntöjä
	Organisatoriseen toimintaympäristöön liittyvät esteet	<ul style="list-style-type: none"> - Sosiaalityön palvelutehtävien siiloutuminen ja hallintorajat ylittävän yhteistyön vähäisyys - Vähäiseksi koetut vaikuttamismahdollisuudet - Rakenteellisen sosiaalityön puutteellinen resursointi - Yksilökohtaiseen sosiaalityöhön painottuva johtaminen - Hyvinvointipalveluiden johdon tuen puute - Lähiesimiesten tuen puute - Kollegoiden tuen puute - Vähäinen yhteistyö kansalaistoimijoiden kanssa
	Sosiaalityön profession rajoihin liittyvät esteet	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteiskunnan arvo- ja asenneilmapiiri - Sosiaalityön asema palvelujärjestelmässä - Puutteellinen rakenteellisen sosiaalityön osaaminen - Yksilökohtaiseen sosiaalityöhön painottuva asiantuntijuus - Epävarmuus toimia professionaalisen mandaatin vaatimalla tavalla

Esittelen seuraavissa alaluvuissa sisällönanalyysin tulokset. Aloitan rakenteellisen sosiaalityön kokonaiskuvan puuttumisesta ja etenen organisatoriseen toimintaympäristöön liittyviin esteisiin. Lopuksi tarkastelen sosiaalityön profession rajoihin liittyviä esteitä.

6.2.1 Rakenteellisen sosiaalityön kokonais kuvan puuttuminen

Rakenteellisen sosiaalityön kokonais kuvan puuttuminen sisältää tutkittavien kokemia rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen esteitä, jotka ovat teemallisesti jäsenettyinä: Rakenteellisen sosiaalityön sisällöllisen keskustelun niukkuus; Rakenteellisen sosiaalityön toimintakäytäntöjen, strategian ja johtamisen puuttuminen; Rakenteellisen sosiaalityön jäsentymättömyys osana perustehtävää; Rakenteellisen sosiaalityön tiedon tuottamista ja välittämistä tukevien tietojärjestelmien kehittymättömyys; Kehittämishankkeiden integroimattomuus osaksi palvelujärjestelmää ja toimintakäytäntöjä.

Rakenteellisen sosiaalityön kokonais kuvan puuttumiseen vaikuttaa *rakenteellisen sosiaalityön sisällöllisen keskustelun niukkuus*. Vastaajien kokemusten mukaan rakenteellisesta sosiaalityöstä ei käydä juurikaan keskustelua työyhteisössä tai hyvinvointipalveluiden organisaatiossa eikä laajemmin julkisuudessa. Rakenteellisesta sosiaalityöstä käytävän keskustelun puuttuminen johtunee *rakenteellisen sosiaalityön jäsentymättömyydestä osana perustehtävää*. Osa vastaajista kuvaili tilannetta niin, ettei rakenteelliseen sosiaalityöhön ole kohdistettu lainkaan työtehtäviä.

”Rakenteellisen sosiaalityön tunnettavuus on vielä varsin heikko sosiaalityön ulkopuolella ja osin sen sisälläkin.” (Informantti 117; asiakastyön tehtävissä)

”Vaikka rakenteellinen sosiaalityö kuuluu työhön, ei työtehtäviä siihen liittyen ole. (Informantti 88; asiakastyön tehtävissä)”

”Rakenteellista sosiaalityötä ei ole mielletty osaksi työnkuvaa, vaan työntekijät joutuvat tekemään sitä ainoastaan muiden töiden ohella, jos aika ja kiinnostus riittävät.” (Informantti 39; asiakastyön tehtävissä)

Rakenteellisen sosiaalityön kokonais kuvan puuttumiseen vaikuttaa merkittävästi *rakenteellisen sosiaalityön strategian, toimintakäytäntöjen ja johtamisen puuttuminen*. Vastaajien kokemuksissa se tulee esille muun muassa tiedontuottamisen ja tiedon välittämisen kysymyksinä. Tutkimukseen osallistujat kokevat sosiaalisen raportoinnin kannalta tarpeellisten vuorovaikutusrakenteiden puuttuvan asiakastyötä tekevien sosiaalityöntekijöiden sekä hyvinvointipalveluiden ylimmän johdon ja päättäjien väliltä.

”Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiselta puuttuu strategia sekä ylimmän johdon ohjaaminen rakenteellisen sosiaalityön tekemiseen” (Informantti 95; asiakastyön tehtävissä)

”Selkeät rakenteet puuttuvat esim. tiedon välittämiseen ja vaikuttamiseen poliittisella tasolla” (Informantti 43; esimiestehtävissä)

Sosiaalityön tiedon tuottamista tukevien tietojärjestelmien kehittymättömyys heijastuu osaltaan rakenteellisen sosiaalityön strategian, toimintakäytäntöjen ja johtamisen puuttumiseen. Tutkimukseen osallistuneiden mukaan nykyiset käytännöt ja tietojärjestelmät eivät tue sosiaalityön tiedon tuottamista ja välittämistä, jota vaikuttamaan pyrkivä rakenteellinen sosiaalityö edellyttäisi.

”Meiltä puuttuu työvälineitä ja tekijöitä esim. sosiaalisen raportoinnin systemaattiseen ja kattavaan toteuttamiseen. Sosiaalityöstä tuotettu tieto ei ole jäsentynyttä ja sellaisessa muodossa, että se olisi helppo ja nopea esittää tai kiinnostaisi päättäjiä, tietoa ei voida esittää aina numeerisena, taulukoina tai graafisina kuvaajina.” (Informantti 3; esimiestehtävissä)

”Työkalujen puute, joilla voisi nopeasti kerätä tietoa ja tuottaa sitä tarkoituksenmukaiseen muotoon” (Informantti 9; asiakastyön tehtävissä)

Tutkimukseen osallistuneet sosiaalityöntekijät ja sosiaalityön esimiehet toivat esille, että rakenteellista sosiaalityötä toteutetaan erilaisissa hankkeissa. Vastaajat kuitenkin kokivat, että *hankkeissa tehtävä kehittämistyö ei integroidu osaksi palvelurakenteita ja toimintakäytäntöjä*. Tilanteeseen vaikuttanee rakenteellisen sosiaalityön kokonaisuuden puuttuminen, minkä vuoksi hankkeissa tapahtuva rakenteellinen kehittäminen ei kiinnity osaksi perustyötä.

”Vaihtuvat projektit ja lukuisat projektit, jotka lopulta unohtuvat tai niistä ei edes tiedetä perustyössä. Työn tekeminen pääsääntöisesti siten, että perinteisiin tapoihin lopulta aina palataan. Uusien ideoiden innostuksen lopahtaminen.” (Informantti 76; asiakastyön tehtävissä)

”Oman työn kehittäminen (palvelut ja toimintatavat) on juuri sitä, johon ko. työtä tekevät työntekijät tulisi ottaa mukaan, eikä ulkoistaa niitä erilaisiin kehittämishankkeisiin!” (Informantti 21; asiakastyön tehtävissä)

6.2.2 Organisatoriseen toimintaympäristöön liittyvät esteet

Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista estävien tekijöiden toisen kokonaisuuden muodostaa *organisatoriseen toimintaympäristöön liittyvät esteet*. Se sisältää tutkittavien kokemia esteitä, jotka ovat teemallisesti jäsennettyinä: Sosiaalityön palvelutehtävien siiloutuminen ja hallintorajat ylittävän yhteistyön vähäisyys; Vähäiseksi koetut vaikuttamismahdollisuudet; Rakenteellisen sosiaalityön puutteellinen resursointi; Yksilökohtaiseen sosiaalityöhön painottuva johtaminen; Hyvinvointipalveluiden johdon tuen puute; Lähiesimiehen tuen puute; Kollegoiden tuen puute; Vähäinen yhteistyö kansalaistoimijoiden kanssa.

Sosiaalityön palvelutehtävien siiloutuminen ja hallintorajat ylittävään yhteistyön vähäisyys muodostavat merkittäviä esteitä rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiselle. Tutkimukseen osallistuneet kokevat, että sosiaalityön palvelutehtävien eriytymisen vuoksi sosiaalityön ja laajemmin hyvinvointipalveluiden sisälle ei synny kokonaiskuvaava rakenteellisen työn kehittämistarpeista. Myös monialainen yhteistyö koettiin riittämättömäksi.

”Sosiaalityö on kunnassa niin paljon yksilö- ja perhekeskeistä tai muuten pilkottua työtä, että pelkään sen menettäneen kyvyn työskennellä kahteen suuntaan: ihmisiä ja yhteiskuntaa kohti.” (Informantti 34; asiakastyön tehtävissä)

”Sote-palveluiden siiloutuminen kapea-alaisiksi vastuualueiksi, jolloin kokonaiskuva ja vastuu puuttuvat.” (Informantti 15; asiakastyön tehtävissä)

”Liian tiukat sektorirajat: Isoissa kunnissa kukin organisaatio on saanut budjetin, jossa pysyminen vaatisi taikatemppuja. Näin ollen jokainen joutuu turvaamaan oman palvelunsa toiminnan. Vaikka halua yhteistyöhön yli rajojen olisi, kaatuu se usein resurssiongelmiin...Sosiaalipalveluja ei saisi pilkkoa liian pieniin osiin. Lisäksi johtamisessa tulisi aina nähdä palvelu- ja organisaatorajojen yli ja kannustaa ylittämään niitä.” (Informantti 64; esimiestehtävissä)

”Toimialojen ja tulosalueiden sektoroituminen ja niiden välisen keskustelun vähäisyys. (Informantti 109; esimiestehtävissä)

Organisatoriseen toimintaympäristöön liittyvänä rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen yhtenä esteenä tutkimukseen osallistujat toivat esille *vähäiseksi koetut vaikuttamismahdollisuudet*. Vastaajat kokevat, ettei heillä ole juurikaan mahdollisuutta vaikuttaa päätöksentekoprosesseihin. Asiakasrajapinnassa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä ei kuulla riittävästi päätöksiä tehtäessä. Osa sosiaalityöntekijöistä kokee, ettei heillä ole pääsyä rakenteellisen kehittämisen foorumeihin.

”Palveluja ja toimintatapoja kehitetään esimiestasolla, jolloin asiakastyössä olevilta ei edes kysytäkseen näkemyksiä, ajatuksia, mielipiteitä. Tämä on erittäin turhauttavaa varsinkin pitkän linjan työntekijästä, jolla olisi paljonkin ajatuksia ja näkemyksiä.” (Informantti 21; asiakastyön tehtävissä)

”Perusasiakastyötä tekeviä harvoin kuullaan tällaisissa asioissa. Ns. kehittäjäsosiaalityöntekijät ovat niitä, jotka näiden asioiden kanssa puuhastelevat.” (Informantti 65; asiakastyön tehtävissä)

”Rakenteet ja vanhat tavat eli kunnat ei ole valmiita ottamaan mukaan ja kuulemaan.” (Informantti 113; asiakastyön tehtävissä)

Rakenteellisen sosiaalityön puutteellinen resursointi nousee yhtenä merkittävimpana rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista estävänä tekijänä. Suurin osa asiakastyötä tekevästä sosiaalityöntekijöistä toi esille, ettei heillä ole mahdollisuutta toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä osana työtehtäviään, sillä siihen ei ole resursoitu työaika. Työaika on niukoista resursseista johtuen priorisoitava palvelutakuun alaiseen yksilö- ja perhekohtaiseen työskentelyyn.

”Työaika ei ole varattu rakenteelliseen sosiaalityöhön. Kun muitakaan lain vaatimia tehtäviä ei ehdi työajan puitteissa tehdä, rakenteellinen sosiaalityö on ensimmäinen mikä jää pois.” (Informantti 30; asiakastyön tehtävissä)

”Ajan puute, arkityöltä ei jää aikaa tutkimiseen, keskusteluun ja pohtimiseen, jota rakenteellinen sosiaalityö vaatisi.” (Informantti 43; esimiestehtävissä)

”Resurssien puute: asiakkaita paljon, työntekijöitä vähän - työaika menee pelkästään asiakastyössä. Mikäli työntekijöiden osallistumista esim. palveluiden kehittämiseen haluttaisiin lisätä, sen tulisi näkyä myös resursseissa; siihen pitäisi olla ajallisesti mahdollisuus. Nyt on

helppo todeta, etteivät työntekijät osallistu tai halua vaikuttaa ja olla mukana, kun se on ajallisesti täysin mahdotonta.” (Informantti 21; asiakastyön tehtävissä)

Toisaalta asiakastyötä tekevät sosiaalityöntekijät pohtivat työajan käyttöä ja siihen liittyvää epävarmuuttaan. Heille on epäselvää, onko työaikaa mahdollista käyttää rakenteelliseen sosiaalityöhön, sillä *sosiaalityön johtaminen painottuu yksilökohtaiseen sosiaalityöhön*. Työsuoritusten seuranta kohdistuu lähes yksinomaan asiakaskohtaiseen työskentelyyn.

”Perussosiaalityössä ei anneta aikaa, eikä mahdollisuutta tehdä rakenteellista työtä. Ainoastaan asiakastyötä mitataan, kuinka paljon siihen kulutetaan aikaa. (Informantti 39; asiakastyön tehtävissä)

Sen lisäksi, että rakenteellisen sosiaalityön strategia ja johtaminen vaikuttavat puutteellisilta, *hyvinvointipalveluiden johdon tuen puute* koetaan merkittävänä rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista estävänä tekijänä. Tutkimukseen osallistujat kokevat, ettei ylin johto kannusta rakenteellisista epäkohdista keskustelemiseen, kriittiseen tiedontuottamiseen eikä vaikuttamiseen.

”Kriittisen tiedon tuottamiseen ei välttämättä suhtauduta myönteisesti organisaation johdon ja viestinnän taholta.” (Informantti 69; asiakastyön tehtävissä)

”Tunne siitä, että rivityöntekijän rakenteellista sosiaalityötä valvotaan ja kontrolloidaan eikä kaikenlaisia lausuntoja hyväksytä. Tietyt ns. ”yhteiset linjaukset”, joissa on pakko pysyä, vaikkei omakaan näkemys olisi mitenkään ristiriidassa sosiaalityön arvojen ja etiikan tai työroolin kanssa.” (Informantti 56; asiakastyön tehtävissä)

Lähiesimiehen tuen puute rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista estävänä tekijänä tulee esille vastaajien kokemuksissa esimerkiksi siten, etteivät esimiehet herättele keskustelua työyhteisössä rakenteellisesta sosiaalityöstä tai ohjaa työntekijöitä rakenteelliseen kehittämiseen. Lähiesimiesten tuen koettiin kohdistuvan lähinnä asiakastyön johtamiseen.

”Lähiesimiehen nimenomainen kannustus auttaisi myös rakenteellisen sosiaalityön tekemistä. Yhteinen foorumi, jossa asiaa nostettaisiin työyhteisössä esiin, puuttuu - se varmasti helpottaisi.” (Informantti 24; asiakastyön tehtävissä)

”Esimies tietää resurssivajeen ja ei siksi kannusta rakenteelliseen sosiaalityöhön.” (Informantti 85; asiakastyön tehtävissä)

”Perustyön tukeminen ja koordinointi vievät täyden ajan ja voimavarat.” (Informantti 126; esimiestehtävissä)

Vertaistuen merkitys korostuu rakenteellisen sosiaalityön haasteellisen tehtävän yhteydessä, siksi *kollegoiden tuen puute* voi vaikeuttaa orientoitumista rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen. Vastaajat kaipaavat kollegoiden tukea yleisesti rakenteel-

lisen sosiaalityön ammatilliseen kehittämiseen. Lisäksi vastaajat haluavat kollegoiltaan tukea erityisesti rakenteellisten epäkohtien esille nostamisessa ja eteenpäin viemisessä niin oman organisaation sisällä kuin laajemmin julkisessa keskustelussa.

”Työyhteisön asenneilmapiiri ei rohkaise rakenteellisen työn tekemiseen.” (Informantti 30; asiakastyön tehtävissä)

”Työyhteisössä ei ole rakenteellisen sosiaalityön innostusta.” (Informantti 85; asiakastyön tehtävissä)

”Sosiaalialan ammattilaiset ovat liian usein lannistuneita tai nujertuneita, on vaikeaa saada rakenteelliseen työhön ja ammatilliseen kasvuun tukea kollegoilta.” (Informantti 34; asiakastyön tehtävissä)

Tutkimukseen osallistujista vain muutamat näkevät rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen merkittävimpänä esteenä *vähäisen yhteistyön kansalaistoimijoiden kanssa*. Ei ole yllättävää, että yhteistyön vähäisyys ei noussut vahvemmin esille. Myös määrällisen analyysin tulokset osoittavat, että yhteistyö kansalaistoimijoiden kanssa on hyvin vähäistä. Tilanne kertoo luultavimmin siitä, että rakenteellista sosiaalityötä lähestytään hyvin palvelujärjestelmäkeskeisesti, jolloin laajempi kansalaisyhteiskunnan näkökulma jää huomioimatta.

”Ei ole toimintakulttuuria, jossa asiakkaiden suuntaan tiedotettaisiin ja aidosti kuunneltaisiin.” (Informantti 121; asiakastyön tehtävissä)

”Asiakkaiden näkökulmaa ei kuulla tarpeeksi päätöksenteossa.” (Informantti 36; esimiestehtävissä)

6.2.3 Sosiaalityön profession rajoihin liittyvät esteet

Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista estävien tekijöiden kolmas kokonaisuus on *sosiaalityön profession rajoihin liittyvät esteet*. Se sisältää tutkittavien kokemia esteitä, jotka ovat teemallisesti jäsennettyinä: Yhteiskunnan arvo- ja asenneilmapiiri; Sosiaalityön asema palvelujärjestelmässä; Yksilökohtaiseen sosiaalityöhön painottuva asiantuntijuus; Puutteellinen rakenteellisen sosiaalityön osaaminen; Epävarmuus toimia professionaalisen mandaatin vaatimalla tavalla.

Instituutionaalisen toimijana sosiaalityön rooli osana palvelujärjestelmää ei ole ristiriidaton. Vastaajat nimeävät *yhteiskunnan arvo- ja asenneilmapiirin* yhtenä rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista estävänä tekijänä. Vastaajat kokevat, että vallitseva yhteiskunnallinen arvo- ja asenneilmapiiri ei ole suotuista sosiaalityön kysymyksille. Taloudellisia ja poliittisia päätöksiä tehtäessä sosiaalityölle tärkeitä arvoja, kuten sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa on haastavaa puolustaa. Mahdollisuudet rakenteellisen sosiaalityön ennaltaehkäisevään työskentelyyn näyttävät vähäisille.

”Yhteiskunnassa vallitseva arvo- ja asenne ilmapiiri eivät ole suotuisia sosiaalityön kysymyksille ja paikallisella tasollakin sosiaalityön kysymykset jäävät muiden asioiden jalkoihin. Näköala pitkän tähtäimen ennaltaehkäisevän, rakenteellisen sosiaalityön vaikuttavuuteen on heikko, kun tehdään taloudellisia tai poliittisia päätöksiä. Sosiaalityöhön panostamista ei nähdä satsauksena hyvinvointiin...Tällainen perustavanlaatuinen ristiriita sosiaalityön ja yleisen keskusteluilmapiirin välillä vaikeuttaa yhteisen dialogin käymistä.” (Informantti 50; esimiestehtävissä)

Sosiaalityön asema palvelujärjestelmässä vaikuttaa epäselvältä. Tämä profession rajoihin liittyvä rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen este tulee esille tutkimukseen osallistuneiden kokemuksissa muun muassa siten, ettei sosiaalityötä tunnusteta palvelujärjestelmässä tasavertaisena toimijana terveydenhuollon rinnalla. Osa vastaajista tarkastelee sosiaalityön tilannetta laajemmin osana kunnallista palvelujärjestelmää tuoden esille, ettei sosiaalityön arvoa kunnan monihallinnollisessa kehittämisessä tunnusteta riittävällä tavalla.

”Rakenteelliselle sosiaalityölle olisi hyvä olla selkeät rakenteet terveyspalveluiden kehittämisen rinnalla. Olisi tärkeää, että meillä työntekijöillä olisi tunne siitä, että meiltä odotetaan tietoa, että meille annetaan resurssit tiedontuotantoon, esim. toisten ammattikuntien tietotaito vaikuttavasta tiedontuotannosta.” (Informantti 118; asiakastyön tehtävissä)

”Kumppanit eivät tunnista sosiaalityön arvoa erilaisessa kehittämisessä ja suunnittelussa. Esimerkiksi kaupungin palveluverkon suunnittelussa, kaavoituksessa, erilaisten palveluiden...suunnittelussa jne. voisi hyödyntää enemmän sosiaalityötä, mutta meiltä ei osata kutsua mukaan.” (Informantti 37; esimiestehtävissä)

Merkittävä profession rajoihin liittyvä rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista estävä tekijä on *puutteellinen rakenteellisen sosiaalityön osaaminen*. Osa vastaajista kokee, etteivät he itseasiassa hahmota, mistä rakenteellisessa sosiaalityössä on kyse. Osaamiseen liittyen vastaajat tuovat esille, ettei sosiaalityön koulutus anna riittäviä valmiuksia rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen. Vastaajien kokemusten mukaan *sosiaalityön asiantuntijuus painottuu vahvasti yksilökohtaiseen sosiaalityöhön*.

”Tiedon puute. Missä ja miten pystyisin toteuttamaan rakenteellista sosiaalityötä.” (Informantti 10; asiakastyön tehtävissä)

”Koulutus: Rakenteellista työtä on opiskeltu yksi kurssi, joka oli vasta pintaraapaisu osaamisen kehittymiselle.” (Informantti 32; asiakastyön tehtävissä)

”Tekemisen traditio on, että syvällisissä kontakteissa autetaan yksilöitä. Yksilön auttaminen ”henkilökohtaisena saavutuksena” istuu lujassa työn ytimessä, ei haluta luopua tästä.” (Informantti 76; asiakastyön tehtävissä)

Viimeinen sosiaalityön profession rajoihin liittyvä rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista estävä tekijä on *epävarmuus toimia professionaalisen mandaatin vaatimalla tavalla*. Osa vastaajista kokee epävarmuutta tuoda sosiaalityössä havaitsemiaan epäkoh-
tia ja kehittämistarpeita laajempaan keskusteluun.

”Kokemus siitä, että jos on yrittänyt ottaa työssä havaittuja epäkohtia esille ja saada niitä esim. kuntapäätäjien tietoisuuteen, on nämä pyrkimykset ”vaiennettu” eli asioita ei ole saanut tuoda ilmi siten kuin olisi itse halunnut!” (Informantti 70; asiakastyön tehtävissä)

”Pitää olla sitkas sissi, että jaksaa vuodesta toiseen toistaa samoja asioita, siinä menee jo uskottavuus ja saa helposti ”rähisijän” maineen, vaikka yrittää tuoda asioita rakentavalla tavalla esille.” (Informantti 79; esimiestehtävissä)

”Itseltäni myös riittävän rohkeuden puuttuminen tuoda esim. median avulla esille epäkohtia. On helpompaa olla asiakkaan ja hänen perheensä arjessa muutoksessa tukeva auttaja ja asianajaja kuin viedä ongelmia yleisesti kunnassa tai yhteiskunnassa eteenpäin kaikkien tietoisuuteen.” (Informantti 120; asiakastyön tehtävissä)

Tutkimustulokset rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen merkittävimmistä esteistä osoittavat, että rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen liittyvät haasteet ovat sidoksissa yhteiskunnalliseen ja instituutionaaliseen kontekstiin sekä profession asiantuntijuuteen ja itseymmärrykseen.

7 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

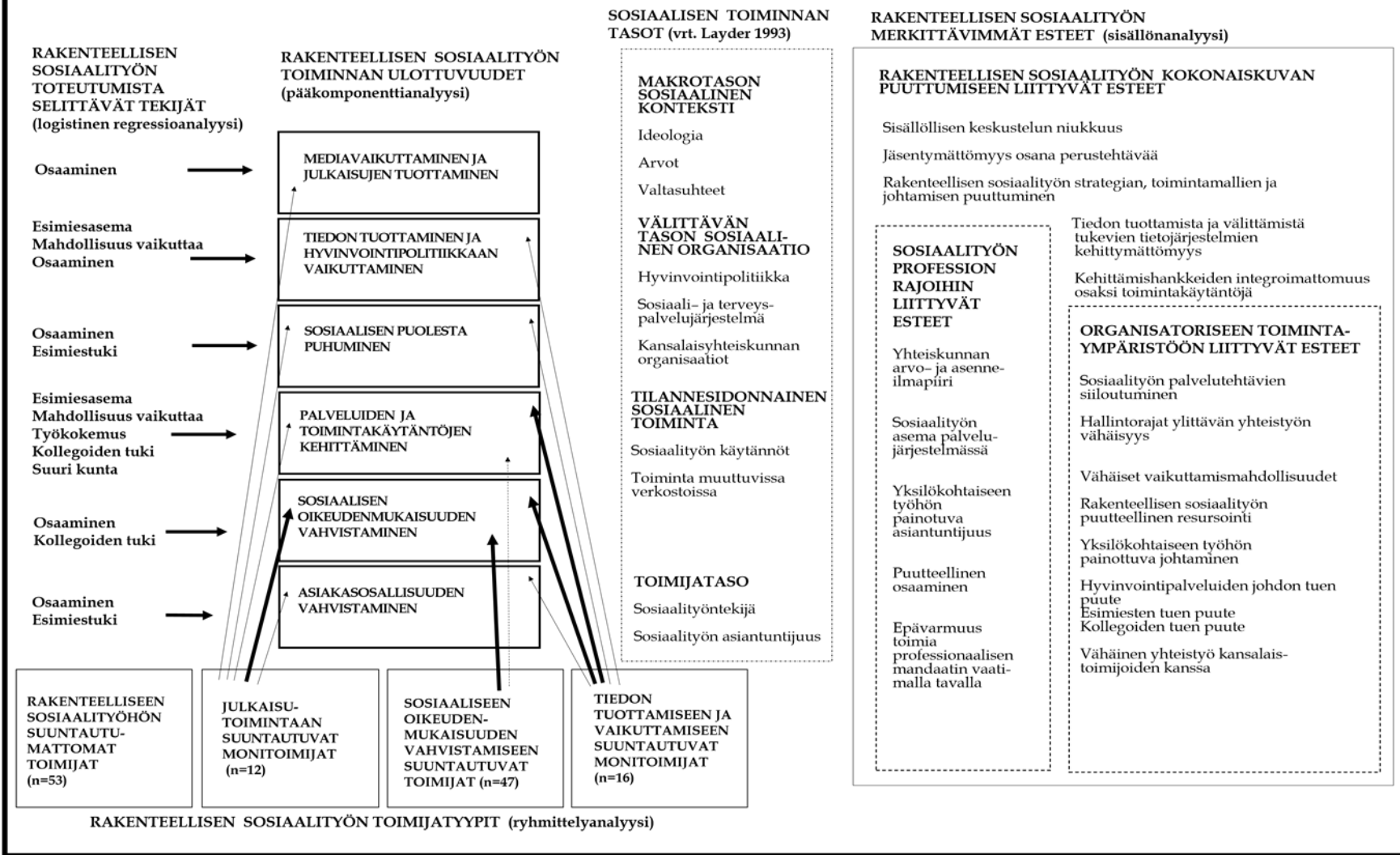
7.1 Empiiristen tulosten yhteenveto

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia, miten rakenteellinen sosiaalityö toteutuu sekä mitkä tekijät mahdollistavat ja estävät rakenteellisen sosiaalityön toteutumista. Olen tarkastellut tutkittavaa ilmiötä moninäkökulmaisesti hyödyntäen kvantitatiivista ja kvalitatiivista tutkimusotetta. Tämän luvun tarkoituksena on vetää tutkimustulokset yhteen. Tutkimuksen keskeiset tulokset olen koonnut seuraavaan kuvioon (Kuvio 2). Tulosten jäsentämisessä olen soveltanut Derek Layderin (1993) ajattelua sosiaalisen toiminnan jaottelusta makrotason sosiaaliseen kontekstiin, välittävän tason organisaatioon, tilannesidonnaiseen sosiaaliseen toimintaan ja toimijatasoon. Tutkimustuloksia kokoavassa kuviossa hahmotan likimääräisesti, millä sosiaalisen toiminnan tasoilla rakenteellinen sosiaalityö toteutuu, sekä mitkä tekijät mahdollistavat rakenteellisen sosiaalityön toteutumista sen eri osa-alueilla. Lisäksi kuviosta ilmenee, mille sosiaalisen toiminnan tasoille rakenteellisen sosiaalityön merkittävimmät esteet sijoittuvat.

Olen tarkastellut rakenteellista sosiaalityötä analyysissa muodostuneen pääkomponenttirakenteen mukaisina ulottuvuuksina jakamalla rakenteellisen sosiaalityön kuuteen sisällölliseen osa-alueeseen: 1) asiakasosallisuuden vahvistaminen, 2) sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistaminen, 3) palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittäminen, 4) sosiaalisen puolesta puhuminen, 5) tiedon tuottaminen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttaminen sekä 6) mediavaikuttaminen ja julkaisujen tuottaminen.

Asiakasosallisuuden vahvistaminen rakenteellisen sosiaalityön osa-alueena koostuu asiakkaita valtaistavista työmuodoista sekä yhteistoiminnasta kansalaistoimijoiden, kuten kokemusasiantuntijoiden ja kehittäjäasiakkaiden kanssa.

RAKENTEELLISEN SOSIAALITYÖN TOTEUTUMINEN, MAHDOLLISUUDET JA ESTEET (N=131)

KUVIO 2 Yhteenveto tutkimuksen empiirisistä tuloksista (N=131)

Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistaminen rakenteellisen sosiaalityön osa-alueena koostuu toiminnasta, jonka tavoitteena on herätellä keskustelua sosiaalityölle tärkeistä arvoista, kuten sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta ja tasa-arvosta. Palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittäminen koostuu kehittämistyöstä, jota toteutetaan yhteistyössä oman työyksikön, hyvinvointipalveluiden organisaation ja monitoimijajisten verkostojen kanssa. Tämän tutkimuksen kontekstissa se kiinnittyy vahvimmin hyvinvointipalveluiden organisaatioon ja monialaisten verkostojen sosiaalsiin rakenteisiin. Sosiaalisen puolesta puhuminen koostuu toiminnasta, jonka tavoitteena on lisätä suuren yleisön tietoutta yksilöiden elinolosuhteiden yhteiskunnallisista tekijöistä, hyvinvointipalveluiden toimivuudesta ja sosiaalihuollossa havaituista epäkohdista. Sitä toteutetaan sosiaalisen asianajon ja sosiaalisen näkökulman esille nostamisen avulla. Tiedon tuottamista ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamista toteutetaan tiedon tuottamisena ja tiedon välittämisenä sekä hyvinvointistrategiaan ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamisena. Tässä tutkimuksessa se kiinnittyy kuntatasoiseen toimintaan. Mediavaikuttaminen ja julkaisujen tuottamisen osa-alue koostuu vaikuttamisesta, jota toteutetaan mediavaikuttamisen ja tieteellisen tutkimuksen keinoin.

Rakenteellisen sosiaalityön osa-alueista palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittäminen sekä tiedon tuottaminen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttaminen kiinnittyvät vahvimmin julkisen sosiaalityön organisatoriseen toimintaympäristöön. Sen sijaan muut ulottuvuudet kiinnittyvät palvelujärjestelmää laajempaan kontekstiin ja toimeksiantonsa ne saavat vahvemmin sosiaalityön asiakkailta sekä sosiaalityön profesiolta itseltään kuin institutionaaliselta organisaatiolta (vrt. Staub-Bernasconi 2016).

Tutkimuksen tulokset koostuvat sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön esimiesten ryhmittäisistä vertailuista sekä ryhmittelyanalyysin, logistisen regressioanalyysin ja sisällön analyysin tuloksista. Tulokset osoittavat, että esimiestehtävissä työskentelevät sosiaalityöntekijät toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä asiakastyössä työskenteleviä sosiaalityöntekijöitä useammin. Tulos on samansuuntainen aikaisemman tutkimuksen kanssa (Poikselkä 2019). Suurimmat erot esimiesten ja asiakastyössä toimivien sosiaalityöntekijöiden välillä on palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämisen sekä tiedon tuottamisen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamisen osa-alueilla. Esimiesaseman merkitys rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista selittävänä tekijänä tuli esille myös logistisen regressioanalyysin tuloksissa, mutta ainoastaan toimintakäytäntöjen ja palveluiden kehittämisen sekä tiedon tuottamisen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamisen osa-alueilla. Tulokset osoittavat, että esimiehillä on asemastaan ja tehtävästään johtuen paremmat mahdollisuudet toteuttaa organisaatiolähtöistä rakenteellista sosiaalityötä kuin asiakastyötä tekevillä sosiaalityöntekijöillä.

Sosiaalityöntekijät ovat rakenteellisen sosiaalityön toteuttajina erilaisia työtehtävittäin. Ryhmittelyanalyysin tulokset osoittavat, että he ovat erilaisia myös toisiinsa nähden. Tutkimukseen osallistuneet sosiaalityöntekijät ja sosiaalityön esimiehet jakautuvat ryhmittelyanalyysin tuloksena neljään toisistaan poikkeavaan rakenteellisen

sosiaalityön toteuttamisen toimijatyyppeihin. Suurin osa vastaajista sijoittuu rakenteellisen sosiaalityön suuntautumattomien toimijoiden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseen suuntautuneiden toimijoiden ryhmiin, jotka eivät juurikaan toteuta rakenteellista sosiaalityötä. Näistä ryhmistä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseen suuntautuneiden toimijoiden ryhmä on sisällöllisesti ristiriitainen. Vaikka he keskustelevat sosiaalityölle tärkeistä arvioista ja periaatteista työyhteisössään ja hyvinvointivalveluiden organisaatiossa sekä monialaisissa verkostoissa, eivät he toteuta rakenteellista sosiaalityötä juuri lainkaan.

Edellä olevassa kuviossa (Kuvio 2) rakenteellisen sosiaalityön toimijatyypeistä lähtevien nuolien paksuudet kertovat, kuinka vahvasti eri toimijatyyppeihin sijoittuneet keskimäärin toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä sen eri osa-alueilla. Laaja-alaisimmin rakenteellista sosiaalityötä toteuttavat tiedon tuottamiseen ja vaikuttamiseen suuntautuneet monitoimijat, jotka kattavat tutkimukseen osallistuneista vain alle kymmenen prosenttia. He ovat tutkimukseen osallistuneista ainoita, jotka jossain määrin tuottavat ja välittävät tietoa sekä osallistuvat hyvinvointistrategiatyöhön ja pyrkivät vaikuttamaan hyvinvointipolitiikkaan. Toinen laaja-alaisesti rakenteellista sosiaalityötä toteuttava ryhmä on julkaisutoimintaan suuntautuneet monitoimijat, jotka hekin kattavat vain reilun kymmenen prosenttia vastaajista. Tähän ryhmään sijoittuneet ovat tutkimukseen osallistuneista ainoita, jotka toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä mediavaikuttamisen ja julkaisujen tuottamisen osa-alueella. Myös aikaisempien tutkimusten perusteella tiedetään, että sosiaalityöntekijät eivät juurikaan hyödynnä julkista viestintää rakenteellisen sosiaalityön keinona (Tiitinen 2019).

Ryhmittelyanalyysin tulokset osoittavat, että vain pieni osa sosiaalityöntekijöistä ja sosiaalityön esimiehistä toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä laaja-alaisesti. Nämä työntekijät sijoittuvat tiedon tuottamiseen ja vaikuttamiseen suuntautuviin monitoimijoihin sekä julkaisutoimintaan suuntautuviin monitoimijoihin. Heistä hiukan yli puolet työskentelee sosiaalityön esimiestehtävissä ja vajaa puolet asiakastyön tehtävissä. Tulosten osalta on tärkeä huomata, että edes laaja-alaisimmin rakenteellista sosiaalityötä toteuttavat sosiaalityöntekijät ja sosiaalityön esimiehet eivät heikään toteuta rakenteellista sosiaalityötä kovinkaan vahvasti. Tutkimustulokset herättävät kysymyksen, miten osa sosiaalityöntekijöistä ja sosiaalityön esimiehistä on löytänyt keinon toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä vahvemmin kuin suurin osa tutkimukseen osallistuneista.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että rakenteellinen sosiaalityö julkisessa sosiaalityössä toteutuu hyvin vaatimattomasti. Tulos on yhtenevä aikaisempien tutkimuksien kanssa (Mänttari-van der Kuip 2015a; Sipilä 2011; Poikselkä 2019; Simola 2018). Parhaiten, kuitenkin vain jossain määrin, rakenteellinen sosiaalityö toteutuu tilannesidonnaisen sosiaalisen toiminnan tasolla, kun sosiaalityöntekijät ja esimiehet kehittävät palveluita ja toimintakäytäntöjä oman työyksikön, hyvinvointipalveluiden or-

ganisaation ja monitoimijaisten verkostojen kanssa. Sen sijaan laajempi järjestelmätasolla tapahtuva hallintorajat ylittävä kehittäminen, kunnallinen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen sekä yhteistyö kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa näyttää hyvin vähäiselle. Toisaalta tutkimuksen tulokset osoittavat, että rakenteelliseen sosiaalityöhön liittyvää kehittämistä tehdään erilaisissa kehittämishankkeissa, mutta kehittämistyö ei integroidu osaksi palvelujärjestelmää ja sen toimintakäytäntöjä.

Tutkimustulokset osoittavat, että sosiaalityön orientaatio painottuu tällä hetkellä vahvasti yksilökohtaiseen työhön. Pitkään alalla työskennellyt sosiaalityöntekijä kuvaava nykytilannetta osuvasti seuraavassa aineisto-otteessa, joka samalla kiteyttää tutkimuksen keskeisiä tuloksia.

”Vertaan nykytilannetta tilanteeseen sosiaalityön työpaikoilla silloin, kun itse olin nuori ja valmistuin ammattiin 80-luvun lopulla. Koko 90-luvun ja vielä ehkä n. 2000-luvun puoliväliin saakka keskustelua rakenteista, vaikuttamisesta ja osallisuudesta oli työpaikoilla. Oli erilaisia työryhmiä, työntekijät saivat osallistua kuntien välisiin työryhmiin, yliopistojen ja kuntien yhteisiin hankkeisiin, silloisen Stakesin, nykyisen THL: n, projekteihin ja työryhmiin jne. Sosiaalityötä tehtiin silloin alueellisesti ja yhdessä alueen toimijoiden kanssa yli ammatti- ja hallintorajojen. Viitekehystenä oli verkostoituminen, asiakkaiden ns. valtaistaminen, voimavaraistaminen eli empowerment -käsite. Tavoitteena menetelmällisesti oli asiakkaiden pariin jalkautuminen, matalan kynnyksen palvelut, yhteisötilat ja yhteisöllinen sosiaalityö. Kaikki tuo on mennyttä aikaa. Valtava yksilökeskeisyys on vallannut sosiaalityön.” (Informantti 91; asiakastyön tehtävissä)

Tutkin logistisen regressioanalyysin avulla, mitkä yksilöön ja organisatoriseen toimintaympäristöön liittyvät tekijät selittävät rakenteellisen sosiaalityön toteutumista sen eri osa-alueilla. Tutkimustulokset olen hahmottanut tuloksia kokoavaan kuvioon, siten, että rakenteellisen sosiaalityön osa-alueisiin lähtevät nuolet kertovat, mitkä tekijät kasvattavat todennäköisyyttä, että sosiaalityöntekijät ja sosiaalityön esimiehet toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä kyseisellä osa-alueella.

Tutkimustulosten mukaan eri tekijät selittävät rakenteellisen sosiaalityön toteutumista sen eri osa-alueilla. Palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämisen osa-alueella rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen todennäköisyyttä lisääviksi tekijöiksi osoittautuivat esimiesasema, mahdollisuus vaikuttaa, kollegoiden tuki, pitkä työkokemus sekä suuressa kunnassa työskentely. Tiedon tuottamisen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamisen osa-alueella rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen ovat yhteydessä esimiesasema, mahdollisuus vaikuttaa ja rakenteellisen sosiaalityön osaaminen. Asiakasosallisuuden vahvistamisen sekä sosiaalisen puolesta puhumisen osa-alueilla esimiestuki ja osaaminen lisäävät todennäköisyyttä, että työntekijä toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä. Tulosten perusteella työntekijät tarvitsevat esimieheltään tukea nostaessaan esille hyvinvointipalveluissa havaitsemiaan epäkohtia. Esimiestukea tarvitaan myös silloin, kun sosiaalityöntekijät toteuttavat yhteistyötä kansalaistoimijoiden kanssa tai jalkautuvat matalan kynnyksen kohtauspaikoille. Sosiaalisen oikeuden-

mukaisuuden osa-alueella kollegoilta saatava tuki ja osaaminen ovat yhteydessä rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen. Sosiaalityöntekijät tarvitsevat kollegoilta tukea nostaessaan esille hyvinvointipalveluissa ja monialaisissa verkostoissa sosiaalityölle tärkeitä arvoja ja eettisiä periaatteita. Mediavaikuttamisen ja julkaisujen tuottamisen osa-alueella ainoaksi selittäväksi tekijäksi nousee osaaminen.

Rakenteellisen sosiaalityön toiminta sekä toiminnan mahdollisuudet ja esteet ovat sidoksissa yhteiskunnan ajalliseen kontekstiin, institutionaalisiin ja sosiaalisiin suhteisiin sekä sosiaalityön asiantuntijuuteen, joiden puitteissa sosiaalityö saa muotonsa. Sisällönanalyysin avulla saadut tulokset rakenteellisen sosiaalityön merkittävimmistä esteistä lisäävät ymmärrystä, miksi rakenteellinen sosiaalityö toteutuu kovin vaatimattomasti. Tutkimuksessa rakenteellisen sosiaalityön toteutumisen merkittävimmiksi esteiksi nousevat rakenteellisen sosiaalityön kokonaiskuvan puuttuminen, organisatoriseen toimintaympäristöön ja sosiaalityön profession rajoihin liittyvät esteet.

Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen merkittävin este näyttää tulosten perusteella liittyvän rakenteellisen sosiaalityön kokonaiskuvan puuttumiseen. Rakenteellisesta sosiaalityöstä ei käydä sisällöllistä keskustelua sosiaalityön profession sisällä eikä laajemmin yhteiskunnassa. Myös aikaisempien tutkimusten tulokset puhuvat sen puolesta, että rakenteellinen sosiaalityö on sisällöltään epäselvä ja jäsentymätön (Tiitinen 2019; Kairala ym. 2012; Poikselkä 2019).

Yhteiskunnallisessa kontekstissa rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen esteenä heijastuu yhteiskunnan vallitseva arvo- ja asenneilmapiiri, joka ei tutkittavien mukaan ole suosiollinen rakenteellisen sosiaalityön kysymyksille. Yksilön vastuuta ja taloudellista tehokkuutta korostava uusliberalistinen ideologia vaikuttaa sosiaalityön organisatoriseen toimintaympäristöön konkretisoituen uutena julkisjohtamisen mallina. Tulosten perusteella rakenteellisen sosiaalityön ja ennaltaehkäisevän työskenteilyn tarpeesta on vaikea muodostaa kokonaiskuvaa siiloutuneessa palvelujärjestelmässä, jossa työn tavoitteita ja tuloksellisuutta tarkastellaan kapea-alaisesti yksittäisten palvelutehtävien sisällä. Rakenteelliselle sosiaalityölle on vaikea saada tilaa, koska sosiaalityöntekijöiden työn tehokkuutta mitataan yksilö- ja perhekohtaiseen sosiaalityöhön kohdistuvien työsuoritusten perusteella. Myös aikaisemman tutkimuksen tulokset osoittavat, että uusi julkisjohtamismalli on lisännyt työn valvontaa ja arviointia (Mänttari-van de Kuip 2013; 2015a; 2015b). Tilanne on omiaan uhkaamaan sosiaalityön kokonaisvaltaista orientaatiota ja professionaalista autonomiaa.

Rakenteellisen sosiaalityön kokonaiskuvan puuttuminen heijastuu sosiaalityön organisatorisessa toimintaympäristössä siten, että rakenteellinen sosiaalityö ei jäsenny osana kunnallista hyvinvointistrategiaa ja sen johtamista. Yhteisen toimintakulttuurin puuttuessa asiakastyössä syntynyttä tietoa kuntalaisten hyvinvoinnista sekä palveluiden tarpeesta ja niiden toimivuudesta on haastavaa saada osaksi kunnan suunnittelua ja päätöksentekoa. Kunnan strateginen työ edellyttäisi tiivistä hallintorajat ylittävää

yhteistyötä. Tulokset osoittavat, että sosiaalityön asiantuntijuuden arvoa ei ymmärretä kunnan poikkihallinnollisessa suunnittelussa ja kehittämisessä, minkä vuoksi sosiaalityön edustajat jäävät usein yhteistyöfoorumien ulkopuolelle. Asialla on kaksi puolta. Sosiaalityön orientaation painottuessa vahvasti yksilökohtaiseen sosiaalityöhön, on riskinä, että sosiaalityö ei näyntyä asiakastason työskentelyn lisäksi vahvana yhteiskunnallisena toimijana ja kumppanina. Yhteiskunnallisen paikan ottaminen edellyttäisi työskentelyä kaikilla sosiaalisen toiminnan tasoilla.

Sosiaalityön toimiessa osana julkista palvelujärjestelmää, sosiaalityön rooli ei ole ristiriidaton. Sosiaalityöntekijöiden kriittisyyteen palvelujärjestelmän epäkohtia ja kehittämistarpeita kohtaan ei välttämättä suhtauduta myönteisesti hyvinvointipalveluiden organisaatiossa. Toisaalta vaikuttamaan pyrkivää työskentelyä vaikeuttaa sosiaalityöntekijöiden epävarmuus toimia professionaalisen mandaatin vaatimalla tavalla. Myös aikaisempien tutkimusten tulokset osoittavat, että sosiaalityöntekijät pohtivat, millaista vaikuttamistyötä sosiaalityöntekijöiden on soveliasta toteuttaa julkisessa järjestelmässä toimiessaan (Simola 2018). Sosiaalityön asiantuntijuuden tarvitseman tilan ottaminen palvelujärjestelmässä ja yhteiskunnassa on vaikeaa, jos professiolta puuttuu rohkeus haastaa vallitsevan järjestelmän käytäntöjä ja toimintakulttuuria.

Hyvinvointipalveluiden johdon tuen puutteen ja yksilökohtaiseen sosiaalityöhön painottuvan johtamisen lisäksi organisatorisesta toimintaympäristöstä nousevia rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista estäviä tekijöitä ovat myös vähäiseksi koetut vaikuttamismahdollisuudet, lähiesimiehen ja kollegoiden tuen puute sekä rakenteellisen sosiaalityön puutteellinen resursointi. Tutkimustulokset antavat viitteitä, että työntekijät ovat kiinnostuneita rakenteellisen sosiaalityön kehittämisestä. Myös aikaisempien tutkimusten perusteella tiedetään, että sosiaalityöntekijät ovat kiinnostuneista yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, vaikka kokevatkin, ettei heillä ei ole juurikaan mahdollisuutta vaikuttaa rakenteellisiin tekijöihin (Sipilä 2011; Simola 2018). Tässä tutkimuksessa sosiaalityöntekijät arvioivat voivansa vaikuttaa lähinnä oman yksikön ja moniammatillisten verkostojen toimintakäytäntöihin. Sen sijaan kunnallisen sosiaalityön rakenteellinen kehittäminen koetaan haasteellisemmaksi etenkin asiakastyötä tekevien sosiaalityöntekijöiden keskuudessa. Kunnalliseen ja valtakunnalliseen hyvinvointipolitiikkaan sosiaalityöntekijät eivät koe juurikaan voivansa vaikuttaa. Tulokset ovat yhteneviä aikaisemman tutkimuksen kanssa. (Sipilä 2011.)

Rakenteellisen sosiaalityön strategian ja johtamisen puuttuminen konkretisoituvat sosiaalityön organisaatioissa siten, ettei rakenteellinen sosiaalityö jäsenny osana perustyötä eikä siihen ole varattu resursseja. Tulosten perusteella sosiaalityöntekijät kaipaisivat työyhteisöissään keskustelua rakenteellisesta sosiaalityöstä sekä sen toteuttamisen mahdollisuuksista. On ymmärrettävää, että esimiehiltä ja kollegoilta on vaikea saada tukea rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen yhteisen perustan puuttuessa. Toisaalta haasteet johtuvat myös siitä, ettei työntekijöillä ole mahdollisuutta

käyttää työaikaan rakenteelliseen sosiaalityöhön. Myös aikaisempien tutkimusten tulokset puhuvat vahvasti sen puolesta, että sosiaalityöntekijöillä ei ole mahdollisuutta toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä osana työtään johtuen sosiaalityön riittämättömistä resursseista (Tiitinen 2019; Sipilä 2011; Poikselkä 2019; Simola 2018; Mänttärivan der Kuip 2013; 2015a; 2015b). Joutuessaan valitsemaan asiakaskohtaisen työn ja rakenteellisen sosiaalityön väliltä, sosiaalityöntekijät kohdistavat käytettävissä olevat resurssit asiakas- ja perhekohtaiseen auttamistyöhön, rakenteellisen sosiaalityön jäädessä sivuosaan.

Yksi merkittävimmistä rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen esteistä nousee sosiaalityön profession sisältä liittyen rakenteellisen sosiaalityön puutteelliseen osaamiseen ja yksilökohtaiseen sosiaalityöhön painottuvaan asiantuntijuuteen. Aikaisemman tutkimuksen tulokset osoittavat, että sosiaalityön yliopisto-opetuksen painottuessa yksilökohtaiseen sosiaalityöhön ei sosiaalityön kokonaisvaltaisen orientaation kehittymiselle ole jäänyt riittävästi tilaa (Kairala ym. 2012).

Arvioitaessa rakenteellisen sosiaalityön toteutumisesta sekä toteuttamisen mahdollisuuksista ja esteistä kokoamiani tutkimustuloksia on selvää, että rakenteellisen sosiaalityön ongelmat eivät ole yksittäisten sosiaalityöntekijöiden tai työyhteisöjen ratkaistavissa. Tilanteen muuttaminen vaatii laaja-alaisia rakenteellisia muutoksia sekä sosiaalityön professionaalisen asiantuntijuuden kriittistä tarkastelua ja sosiaalityön kokonaisvaltaiseen orientaatioon liittyvän osaamisen vahvistamista.

7.2 Tutkimusprosessin arviointi

Tutkimusmatka rakenteellisen sosiaalityön maailmaan on ollut mielenkiintoinen. On tullut aika pohtia, miten tutkimuksen tieteenfilosofiset, teoreettiset ja metodologiset valinnat sekä tutkimusaineisto ovat tukeneet tutkimustehtävän ratkaisemisessa. Nämä ovat yhdessä vaikuttaneet siihen, millainen tutkimusprosessista on tullut.

Tutkimukseni alussa pohdin, mikä tieteenfilosofinen lähestymistapa soveltuisi rakenteellisen sosiaalityön tutkimiseen. Rakenteellisen sosiaalityön toiminnan kohteen paikantuessa yksilöiden ja yhteiskunnan monitasoisten suhteiden välitysmekanismeihin, tuntui luontevalla lähestyä tutkittavaa ilmiötä toimijuus- ja rakenneteorian avulla. Kriittisen realismin tieteenfilosofiset perusteet ovat tarjonneet monesta syystä hyvät lähtökohdat tutkimukselleni.

Kriittinen realismi yhdessä Derek Layderin (1993) sosiaalisen toiminnan tasomallin kanssa on mahdollistanut rakenteellisen sosiaalityön monitasoisen toiminnan hahmottamisen osana yhteiskunnallisia ja institutionaalisia suhteitaan. Kriittisen realismin merkittävä anti on liittynyt siihen, että se on tarjonnut keinon tutkia empiirisesti havaittavissa olevien yhteiskunnallisten rakenteiden lisäksi myös havaintomaailman ulkopuolella olevia kulttuurillisia ja sosiaalisia syvärakenteita. Niin ikään sen avulla

on voinut tarkastella rakenteellisen sosiaalityön toteutumista sekä toteutumisen mahdollisuuksia ja esteitä osana laajempaa yhteiskunnan ajallisista ja paikallisista kontekstejä. Lisäksi se on auttanut ymmärtämään sosiaalityön omaa toimijuutta sekä sitä, miten sosiaalityö toiminnallaan joko synnyttää, uusintaa tai purkaa ympäröivän yhteiskunnan sosiaalisia rakenteita.

Kriittisen realismin tieteenfilosofiset lähtökohdat ovat toimineet siltana eri tutkimusperinteistä nousevien tutkimusmenetelmien yhdistämiselle. Ilman kriittistä realismia olisin todennäköisesti keskittynyt tarkastelemaan enemmän sitä, miten rakenteellinen sosiaalityö toteutuu kuin päätyneet laaja-alaisesti etsimään selityksiä sille, mitkä yhteiskunnalliset, institutionaaliset ja professionaaliset tekijät ovat yhteydessä rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen mahdollisuuksiin ja merkittävimpiin esteisiin.

Tutkimusprosessin aikana olen tehnyt valintoja, joiden yhteydessä olen pohtinut erityisesti sisäiseen validiuteen liittyviä kysymyksiä. Yksi keskeisimmistä valinnoista liittyy kyselylomakkeeseen. Tutkimuksen kohteena olevan rakenteellisen sosiaalityön, kuten muidenkin reaali maailman ilmiöiden, piirteenä on niiden moniulotteisuus. Pohdin, mitä rajattuun kyselylomakkeeseen on mahdollista sisällyttää rakenteellisen sosiaalityön toiminnasta sekä toteuttamiseen yhteydessä olevista tekijöistä. Aineistonkeruussa käyttämäni mittarin validius on tutkimuksen teoreettisen asetelman synnyttämän ajatusprosessin tulosta.

Kyselylomakkeen operationalisoinnin perustana käytin teoreettista kehystä, joka koostui Layderin (1993) sosiaalisen toiminnan tasomallista, Anneli Pohjolan (2011) rakenteellisen sosiaalityön jäsenyyksestä sekä soveltamastani PPE-mallista. Täydensin Pohjolan jäsenyyttä rakenteellisesta sosiaalityöstä käydyllä teoreettisella keskustelulla. Arvioin operationalisoinnin toimineen sikäli hyvin, että kyselylomake onnistui tavoittamaan kaikki Pohjolan nelikentän osa-alueet eli tietotyön, strategiatyön, inklusiotyön ja oikeudenmukaisuustyön sekä Layderin sosiaalisen toiminnan tasot. Jatkotutkimuksissa mittaria olisi hyvä vahvistaa inklusiotyön ja oikeudenmukaisuustyön osalta. Inklusiotyöhön sisällyttäisin vahvemmin asiakastyössä tehtävää rakenteellista sosiaalityötä ja oikeudenmukaisuustyöhön makrotason sosiaalista kontekstia ja julkisen viestinnän areenoita. Tässä tutkimuksessa lähestyin rakenteellista sosiaalityötä julkisessa järjestelmässä toteutettavana työnä. Rakenteellinen sosiaalityö ei kuitenkaan rajaudu ainoastaan julkisessa sosiaalityössä tehtäväksi työksi. Jatkotutkimuksia ajatellen olisi mielenkiintoista tutkia, miten järjestöissä työskentelevät sosiaalityöntekijät toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä.

Rakenteellisen sosiaalityön toteutumista mittaavien kysymyspatteristojen vahvistaminen muuttaisi todennäköisesti myös pääkomponenttirakennetta. Tässä tutkimuksessa rakenteellisen sosiaalityön ulottuvuudet jakautuivat teoreettisesta jäsenyyksestä poiketen kuuteen ulottuvuuteen. Tutkimusprosessin aikana olen pohtinut, olisiko jo kyselylomaketta rakentaessani voinut vaikuttaa siihen, että pääkomponentti-

rakenne olisi pysynyt teoreettisen asetelman mukaisena. Jälkikäteen ajateltuna tilanteen olisi voinut ratkaista niin, että kyselylomakkeen kunkin rakenteellisen sosiaalityön osa-alueen teemallinen kokonaisuus olisi asettunut selkeämmin yhdelle sosiaalisen toiminnan tasolle.

Soveltamani PPE-mallin osalta mahdollisuus vaikuttaa, rakenteellisen sosiaalityön osaaminen, kollegoiden ja esimiehen tuki osoittautuivat merkittäviksi rakenteellisen sosiaalityön toteutumista selittäviksi tekijöiksi. Sen sijaan hyvinvointipalveluiden johdon tuki ei selittänyt rakenteellisen sosiaalityön toteutumista. Pohdin, olenko kysynyt hyvinvointipalveluiden johtoon liittyen olennaisia asioita. Miten hyvinvointipalveluiden johdon tuki konkretisoituu työntekijöille? Laadullisen analyysin tulosten perusteella hyvinvointipalveluiden johdon tuki sisältää tekijöitä, jotka koostuvat rakenteellisen sosiaalityön strategiasta ja sen johtamisesta, rakenteellisen vaikuttamisen sallimisesta sekä rakenteelliseen sosiaalityöhön osoitetuista työtehtävistä ja resursseista. Jatkotutkimuksissa mittaria olisi hyvä vahvistaa näiltä osin. Tässä tutkimuksessa vastaajilta ei kysytty, toteuttavatko he rakenteellista sosiaalityötä kansalaisyhteiskunnan toimijoina. Jatkotutkimuksissa olisi mielenkiintoista selvittää, onko kansaistoimijuudella yhteyttä rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen julkisessa sosiaalityössä.

Tutkin logistisen regressioanalyysin avulla, miten ja mitkä tekijät selittävät rakenteellisen sosiaalityön toteutumista sen eri osa-alueilla. Muodostin yhteiset logistiset mallit sosiaalityöntekijöille ja sosiaalityön esimiehille. Asiakastyössä työskenteleville sosiaalityöntekijöille (n=102) olisi ollut mahdollista muodostaa omat logistiset mallit, mutta esimiehille se ei ollut mahdollista esimiesten vähäisen määrän (n=29) vuoksi. Näin toimimalla esimiehet olisivat jääneet logistisen regressioanalyysin ulkopuolelle eikä esimiesasemaa olisi voitu käyttää rakenteellisen sosiaalityön toteutumista selittävänä tekijänä. Esimiesasema osoittautui yhdeksi merkittävimmistä rakenteellisen sosiaalityön toteutumista selittäväksi tekijäksi palveluiden ja toimintakäytäntöjen sekä tiedon tuottamisen ja hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamisen osa-alueilla. On oletettavaa, että logistisen regressioanalyysin tulokset keskimääräistävät jonkin verran tutkimustuloksia, koska sosiaalityöntekijät ja sosiaalityön esimiehet eroavat rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen suhteen. Suuremmat aineistot mahdollistaisivat oman logistisen mallin muodostamisen sekä sosiaalityöntekijöille että sosiaalityön esimiehille. Näin toimimalla olisi mahdollista etsiä tekijöitä, jotka selittävät eri työtehtävissä toimivien rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on syytä pohtia aineiston edustavuutta ja siihen liittyvää aineiston yleistettävyyttä. Koska kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen aineiston edustavuutta ja tulosten yleistettävyyttä arvioidaan eri tavalla, tarkastelen niitä erikseen. Keräsin tutkimusaineiston (N=131) kolmea eri kautta. Tutkimuksen pääaineisto (74,8 %) koostuu tutkimuskunnista kerätystä aineistosta. Tutkimuskunnat edustavat monipuolisesti eri kokoisia, suuria kuntia, eri puolelta Suomea sekä yhtä

kuntayhtymää. Aineiston riittävyden vuoksi tein rinnakkaisen aineistokeruun Sosiaalityön korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian ja Facebookissa toimivan suljetun Sosiaalityön uraverkostoryhmän kautta. Tämä aineisto kattaa neljäsosan (25,2 %) tutkimukseen osallistuneista.

Kyselyyn vastanneet työskentelevät kuntien ja kuntayhtymien palveluksessa sosiaalityössä tai sosiaalityön esimiehenä ja heidän tehtäväkuvaansa kuuluu perhesosiaalityön, lastensuojelun ja/tai aikuissosiaalityön tehtävät. Koska tutkimuksen perusjoukosta ei ole tarkkaa tietoa, kvantitatiivisen aineiston kadon analyysia ei ole mahdollista toteuttaa kattavasti (Vehkalahti 2014, 44). Pyysin tutkimuskuntien yhdyshenkilöiltä tietoa, kuinka monelle tutkimuksen kohdejoukkoon kuuluvalla he toimittivat kutsun tutkimukseen osallistumisesta. Sain tiedot käyttööni neljästä tutkimuskunnasta ja niiden tietojen perusteella vastausprosentti kyseisten kuntien osalta on noin 25 %. Kuntakokoja vertailemalla arvioin, että vastausprosentti noudattelee samaa linjaa muissakin tutkimuskunnissa. Tämän tiedon perusteella ajattelen, että kvantitatiivisen analyysin tulokset ovat ainakin varovasti yleistettävissä tutkimuskuntiin.

Laadullisen aineiston tulosten siirrettävyyttä olen arvioinut suhteuttamalla tuloksia aikaisempiin tutkimuksiin sekä tulkitsemalla tuloksia rakenteellisesta sosiaalityöstä käydyn teoreettisen keskustelun valossa (Alasuutari 1994, 217). Kun arvioin tutkimustuloksia kokonaisuudessaan tästä näkökulmasta, näen tulosten kertovan rakenteellisen sosiaalityön toteutumisesta sekä toteuttamisen mahdollisuuksista ja esteistä tämän tutkimuksen kontekstia laajemmin.

Kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimusorientaation yhdistäminen on mahdollistanut tutkittavan ilmiön moninäkökulmaisen tarkastelun. Kyselytutkimuksen avulla minun oli mahdollista tavoittaa kohtuullisen suuri määrä (N=131) tutkittavan ilmiön kannalta keskeisiä informantteja. Samalla kertaa pystyin keräämään määrällisen ja laadullisen aineiston. Kvantitatiivista ja kvalitatiivista tutkimusotetta yhdistämällä oli mahdollista saada yleistettävää tietoa rakenteellisesta sosiaalityöstä sekä päästä lähelle tutkittavien kokemia merkityksiä (Jokivuori & Hietala 2007, 180–181).

Tutkimusprosessissa erityisen merkittävää oli tutkimukseen osallistuneiden paneutuminen kyselylomakkeen lopussa olevaan avovastaukseen. Laadullista aineistoa analysoidessani havaitsin, ettei se vastaa ainoastaan tutkimuskysymykseen rakenteellisen sosiaalityön merkittävimmistä esteistä. Sen lisäksi, että sisällönanalyysin tulokset täydensivät kokonaiskuvaava rakenteellisen sosiaalityön toteutumisesta sekä toteuttamisen mahdollisuuksista ja esteistä, tutkimustulokset kohottivat tulkinnallisen perspektiivin yksilö- ja organisaatiotasoa laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin. Laadullisen analyysin tulosten perusteella rakenteellisen sosiaalityön toteutuksen niukkuus ja toteuttamiseen liittyvät haasteet oli mahdollista ymmärtää osana yhteiskunnallista, institutionaalista ja professionaaliseen asiantuntijuuteen liittyvää ajallista kontekstia. Toisaalta, jos olisin tutkinut rakenteellista sosiaalityötä pelkän laadullisen

tutkimusotteen avulla, tulosten laajempi merkitys olisi voinut jäädä epäselväksi. Määrällinen aineisto tarjosi tutkittavalle ilmiölle yleistettävyyteen liittyvää näkökulmaa.

Jari Eskola ja Juha Suoranta (1999, 211) pitävät laadullisen tutkimuksen luotettavuuden lähtökohtana tutkijan subjektiviteetin avointa myöntämistä. Koska tutkimusraportti on tutkimukseni luotettavuuden arvioinnin keskeisin väline, olen pyrkinyt kuvaamaan mahdollisimman avoimesti ja täsmällisesti tutkimusprosessin aikana tekemäni ratkaisut, käyttämäni analyysimenetelmät ja niiden avulla saadut tutkimustulokset. Näin lukijan on mahdollista arvioida tutkimuksen luotettavuuteen liittyviä tekijöitä läpi tutkimusprosessin.

7.3 Johtopäätökset

Kiinnostukseni rakenteellisen sosiaalityön tutkimista kohtaan nousi tarpeesta löytää vastauksia siihen, miten sosiaalityön yksilökohtaista ja rakenteellista työtä voisi hahmottaa kokonaisvaltaisesti sosiaalityön käytännöissä ja tutkimuksessa. Lähdin liikkeelle sosiaalityön ”kaksoissidoksen” mukaisesta yhteiskunnallisesta tehtävästä, jonka tarkoituksena on auttaa asiakkaaksi tulevia sekä pyrkiä vaikuttamaan yhteiskunnallisiin rakenteisiin siten, että ne tukevat kansalaisten hyvinvointia (Pohjola 2011). Ajattelen sosiaalityön kokonaisvaltaisen orientaation sisältävän niin yksilöihin kuin yhteiskuntaan suuntautuvaa työskentelyä. Yksilökohtainen ja rakenteellinen työ eivät sulje toisiaan pois. Tämän tutkimuksen perusteella on todettava, että tällä hetkellä sosiaalityö painottuu vahvasti yksilökohtaiseen työhön rakenteellisen sosiaalityön jäädessä taka-alalle.

Sosiaalityön yhteiskunnallinen tehtävä ja sosiaalityön toteuttamisen mahdollisuudet ovat sidoksissa yhteiskunnan muuttuvaan kontekstiin ja siinä vallitseviin poliittisiin, hallinnollisiin ja taloudellisiin diskursseihin (Heinonen 2014; Kokkonen 2019; Svenlin, Matthies & Turtiainen 2021.) Yksilövastuuta korostava uusliberalistinen yhteiskuntapolitiikka ja taloudellista tehokuutta painottava uusi julkishallinnon malli, New Public Management eivät anna tilaa sosiaalityön kokonaisvaltaiselle orientaatiolle. Tutkimustulokset vahvistavat käsitystä, että sosiaalityön toimiessa osana hyvinvointipalveluita, sitä koskettavat samat tehokkuusvaatimukset kuin muita palveluita (Payne 2005). Sosiaalityöstä ja sen tavoitteista jää jotakin olennaista saavuttamatta, jos sosiaalityön tehokuutta seurataan ainoastaan yksilökohtaiseen sosiaalityöhön suuntautuvien työsuoritusten perusteella rakenteellisen sosiaalityön jäädessä paitsioon.

Yhteiskunnalta saamansa mandaatin ohjaamana sosiaalityö on osallistunut enenevässä määrin asiakaskansalaisten aktivointiin ja vastuuttamiseen. Julkisessa palvelujärjestelmässä toimivan sosiaalityön tehtäväksi on muotoutunut pyrkimys yksittäisten toimenpiteiden avulla lievittää rakenteellisten syiden aiheuttamia epäoikeudenmukaisuuksia, sen sijaan, että sosiaalityö pyrkisi vaikuttamaan sosiaalisia ongelmia

aiheuttaviin yhteiskunnallisiin mekanismeihin. Meneillään olevat yhteiskunnalliset ja taloudelliset muutokset ovat synnyttäneet muun muassa köyhyyteen, yhteiskunnalliseen osallisuuteen ja valtaan liittyviä sosiaalisia ongelmia (mm. Hämäläinen 2014), joita sosiaalityön on mahdotonta ratkaista asiakaskohtaisten toimenpiteiden avulla. Sosiaalisen muutoksen aikaansaaminen edellyttäisi sosiaalityön toiminnan kohdistamista yksilöasiakkaita laaja-alaisempiin institutionaalisiin rakenteisiin (Mullaly 2007). Tutkimuksen tulosten perusteella yhdyn sosiaalityön tutkijoiden (mm. Kokkonen 2019) näkemykseen, että sosiaalityön yhteiskunnallisesta tehtävästä on tärkeä käydä jatkossa nykyistä aktiivisempaa keskustelua, jotta sosiaalityö voi profiloitua kriittiseksi yhteiskunnalliseksi vaikuttajaksi.

Huolimatta rakenteelliselle sosiaalityölle asetetuista lainsäädännöllisistä vaatimuksista⁴ ja valtioneuhjauksen suosituksista⁵, rakenteellisen sosiaalityön nykytila näyttää huolestuttavalta. Tutkimustulokset vahvistavat käsitystä, ettei kunnallisen sosiaalityön nykyistä parempi resursointi riitä ratkaisemaan rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen liittyviä ongelmia (ks. myös Pohjola 2014). Tulosten perusteella kyse on rakenteellisen sosiaalityön kokonaiskuvan puuttumisesta. Koska rakenteellinen sosiaalityö ei jäsenny osana kuntien hyvinvointistrategiaa ja johtamista, puuttuu rakenteelliselta sosiaalityöltä myös toimeenpano. Rakenteiden puuttuessa kuntalaisten hyvinvoinnista sekä palveluiden tarpeesta ja niiden toimivuudesta on mahdotonta saada systemaattista tietoa kunnallisen ja kansallisen hyvinvointipolitiikan suunnitteluun.

Yhteisen keskustelun puuttuessa yksittäisten kuntien, puhumattakaan yksittäisten sosiaalityöntekijöiden tai työyhteisöjen ei ole mahdollista ratkaista rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen liittyviä ongelmia. Rakenteellisen sosiaalityön sisällöllinen ja toiminnallinen kehittäminen osana kunnallista hyvinvointistrategiaa ja sen johtamista edellyttää kansallisen tason kehittämistä. Onneksi tilanteeseen on herätty. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön (STM) ohjaamana ottanut tehtäväksi rakenteellisen sosiaalityön kansallisen kehittämisen osana meneillään olevaa Sosiaalihuollon kehittämisohjelmaa.⁶ Rakenteellisen sosiaalityön kehittämiselle on asetettu kaksi merkittävää tavoitetta. Ensimmäisen liittyy rakenteellisen sosiaalityön käsitteellistämiseen ja toiminnalliseen määrittelyyn. Tarkoituksena on muodostaa yhteistä käsitystä rakenteellisesta sosiaalityöstä. Toisena tavoitteena on luoda kansallinen malli rakenteellisessä sosiaalityössä muodostuvan tiedon hyödyntämiseen.

Oletettavaa on, että kansallisen tason toimenpiteet tulevat selkiyttämään rakenteellisen sosiaalityön asemaa julkisessa sosiaalityössä, mutta ainoastaan yhteiskun-

⁴ Sosiaalihuoltolaki (1301/2014), 7§

⁵ Karjalainen, Pekka & Sarvimäki, Pirjo (toim.) (2005) Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015-toimenpideohjelma. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön julkaisu 13, Helsinki.

⁶ Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2021) Sosiaalihuollon kehittämisohjelma 1.1.2020–31.12.2022. Rakenteellisen sosiaalityön selvitys.

nalta tulevan mandaatin osalta. Se ei yksistään riitä. Tämän ja aikaisempien tutkimusten tulokset viittaavat siihen, että myös sosiaalityön professiolta itseltään puuttuu jaettu käsitys rakenteellisen sosiaalityön sisällöistä ja toiminnan muodoista (ks. myös Tiitinen 2019; Kairala ym. 2012). Niukka profession sisäinen keskustelu rakenteellisesta sosiaalityöstä sekä yksilökohtaiseen sosiaalityöhön painottuva koulutus ja tutkimus heijastuvat rakenteellisen sosiaalityön asiantuntijuuden kehittymättömyytenä. Sosiaalityön kyky toimia ”kaksoissidoksen” mukaisesti, sekä yksilöön että yhteiskuntaan päin, edellyttää kokonaisvaltaiseen orientaatioon perustuvan asiantuntijuuden vahvistamista. Rakenteellisen sosiaalityön asiantuntijuuden kehittäminen tulee nostaa tasavertaiseksi yksilökohtaisen sosiaalityön asiantuntijuuden rinnalle.

Sosiaalityön yhteiskunnallinen konteksti asettaa ehtonsa sosiaalityön toiminnalle. Sosiaalityö ei kuitenkaan ole täysin ulkoisten tekijöiden ohjailtavissa. Sosiaalityön asema yhteiskunnassa rakentuu ulkoisten toimintaedellytysten ja määrittelyiden lisäksi sosiaalityön sisäisten tekijöiden perusteella (Vrt. Archer 2005; Kuusela 2006a). Sosiaalityön sisäisten toimintaedellytysten keskiössä näen tämän tutkimuksen perusteella rakenteellisen sosiaalityön asiantuntijuuden ja itseymmärryksen, jotka sisältävät kolme näkökohtaa. Ensimmäinen niistä liittyy tietoisuuteen, millaisessa kontekstissa sosiaalityö toteuttaa yhteiskunnallista tehtäväänsä. Toinen näkökohta liittyy sosiaalityön toimijuuteen sekä kolmas professiolta saatuun mandaattiin.

Sosiaalityön tutkijat (mm. Matthies & Närhi 2014; Pohjola 2014) ovat jo pidemmän aikaa olleet huolissaan siitä, että yhteiskunnan valtasuhteiden muuttuessa yhä vaikeimmin tunnistettavaksi ja hallittavaksi, on riskinä, että sosiaalityö kääntyy entistä voimakkaammin kohti yksilöitä sen sijaan, että se pyrkisi vahvistamaan laaja-alaista rakenteellisen sosiaalityön orientaatiota ja yhteiskuntaan suuntautuvaa työtään. Tietoisuus siitä, millaisessa ajallisessa ja paikallisessa kontekstissa sosiaalityötä toteutetaan, on edellytys, että sosiaalityö pystyy turvaamaan toimintamahdollisuutensa muuttuvassa toimintaympäristössä.

Julkisessa palvelujärjestelmässä toimivan sosiaalityön rooli on ristiriitainen. Sosiaalityössä kohdataan toistuvasti tilanteita, joissa yhteiskunnalta tuleva mandaatti on ristiriidassa asiakkaiden tarpeiden kanssa. Toimiessaan osana institutionaalisia valtarakenteita, sosiaalityö voi myös omalla toiminnallaan synnyttää ja uusintaa eriarvoisuutta. Sosiaalityön ammattietiikasta ja tietoperustasta nouseva mandaatti antaa oikeutuksen tarkastella kriittisesti yhteiskunnan valtakulttuuria ja kyseenalaistaa vallitsevia toimintakäytäntöjä (ks. Staub-Bernasconi 2016). Olennaista on, että sosiaalityö ei ota yhteiskunnallista toimintaympäristöään annettuna, vaan pyrkii vaikuttamaan silloin, kun siinä havaitaan epäoikeudenmukaisuutta ja kansalaisten osallisuutta heikentäviä tekijöitä. Sosiaalityön profession sisäinen keskustelu ja itseymmärryksen vahvistaminen rakenteellisesta sosiaalityöstä luovat perustan toimia professiolta itseltään tulevan mandaatin vaatimalla tavalla.

Tutkimustulokset osoittavat, että sosiaalityö toimii tällä hetkellä lähes yksinomaan tilannesidonnaisen sosiaalisen toiminnan tasolla. Näin toimimalla sosiaalityön on haastava ottaa tarvitsemaansa yhteiskunnallista tilaa. Näen, että rakenteellisella sosiaalityöllä on keskeinen merkitys sosiaalityön yhteiskunnallisen aseman vahvistamisessa. Ulottamalla rakenteellisen sosiaalityön toimintaa kaikille sosiaalisen toiminnan tasoille, sosiaalityön on mahdollista vahvistaa laaja-alaista rooliaan yhteiskunnassa. Näin toimimalla sosiaalityö voi saavuttaa kykynsä toimia ”kaksoissidoksensa” mukaisesti sekä yksilöön että yhteiskuntaan päin.

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti (1994) Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Alho, Sirkka (2017) Perheiden tukena. Tutkimus kasvatus- ja perheneuvolatyöstä ja kollektiivisesta identiteetistä asiantuntijoiden tulkitsemina. Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Dissertation in Faculty of Social Sciences and Business Studies No 153. Kuopio: University of Eastern Finland.
- Alkula, Tapani; Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka (1995) Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Helsinki: WSOY.
- Archer, Margaret S. (1995) Realist Social Theory: The Morphogenetic Approach. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bhaskar, Roy (1997) A Realist Theory of Science. 2nd Edition. London & New York: Verso.
- Blomberg, Helena & Kroll, Christian (2017) Social work academia and policy in Finland. Teoksessa John Gal & Idit Weiss-Gal (ed.) Where academia and policy meet: A cross-national perspective on the involvement of social work academics in social policy. Bristol: Policy press, 59–76.
- Blomberg, Helena; Kroll, Christian & Linnavirta, Suvi (2019) Akateemiset opettajat ja käytäntöpolitiikka. Teoksessa Anneli Pohjola, Tarja Kemppainen, Asta Niskala & Nina Peronius (toim.) Yhteiskunnallisen asemansa ottava sosiaalityö. Tampere: Vastapaino, 109–139.
- Fook, Jan (2016) Social Work. A critical Approach to Practice 3. painos. Los Angeles: Sage.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1999) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Gal, John & Weiss-Gal, Idit (2013) An international perspective on policy practice. Teoksessa John Gal & Idit Weiss-Gal (ed.) Social Workers Affecting Social Policy: An International Perspective. Bristol: Policy press, 183–210.
- Gal, John & Weiss-Gal, Idit (2015) The ‘why’ and the ‘how’ of policy practice: An eightcountry comparison. British Journal of Social Work 45 (4), 1083–1101.
- Gal, John & Weiss-Gal, Idit (2017) Where academia and policy meet: A cross-national perspective on the involvement of social work academics in social policy. Bristol: Policy press.
- Haapakoski, Kaisa (2015) Hyvä kuntoutustutkimustyössä. Abduktiivinen tutkimus kuntoutustutkimustyön hyväksytyksellisistä ristiriidoista. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 534. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Heikkilä, Tarja (2014) Tilastollinen tutkimus. Porvoo: Edita Publishing Oy. Heikkilä, Tarja (2014) Faktorianalyysi. Saatavilla <http://www.tilastollinentutkimus.fi/5.SPSS/Faktorianalyysi.pdf>, haettu 22.5.2021.
- Heinonen, Jari (2014) Rakenteellinen sosiaalityö muutoksessa ja muuttajana. Teoksessa Anneli Pohjola, Merja Laitinen & Marjaana Seppänen (toim.) Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014. EU: UNIpress, 37–63.

- Hokkanen, Liisa (2013) Asiakaskansalaisen toimijuus sosiaalityöllisessä asianajossa. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Vantaa: Vastapaino, 55–86.
- Hämäläinen, Juha (2014) Tiedontuotanto sosiaalityön rakenteellisena kysymyksenä. Teoksessa Anneli Pohjola, Merja Laitinen & Marjaana Seppälä (toim.) Rakenteellinen sosiaalityö, Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014. EU: Unipress, 64–84.
- Jokivuori, Pertti & Hietala, Risto (2007) Määrällisiä tarinoita: Monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta. Helsinki: WSOY.
- Jokinen, Arja (2018) Asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välinen suhde. Teoksessa Maritta Töttönen, Kaija Hänninen, Päivi Jouttimäki, Tiina Lehto-Lunden, Petra Salovaara & MinnaVeistilä (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Tallinna: Gaudeamus, 138–147.
- Juhila, Kirsi (2018) Aika, paikka ja sosiaalityö. Tallinna: Vastapaino Oy.
- Juhila, Kirsi (2008) Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön yhteiskunnallinen paikka. Teoksessa Arja Jokinen & Kirsi Juhila (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Jyväskylä: Vastapaino, 48–81.
- Juhila, Kirsi (2006) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.
- Kairala, Maarit; Lähteinen, Sanna & Tiitinen, Laura (2012) Rakenteellisen sosiaalityön osaaminen sosiaalityön opetuksen käytäntöyhteydessä. Teoksessa Noora Tuohino, Anneli Pohjola & Mari Suonio (toim.) Sosiaalityön käytännönopetus liikkeessä. Tampere: Juvenes Print, 36–55. Saatavilla <https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=64b15976-1b21-4e9d-9ae7-a4c60543ea88>. Haettu 21.5.2021.
- Kannasoja, Sirpa (2013) Nuorten sosiaalinen toimintakyky. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 484. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Karjalainen, Pekka & Sarvimäki, Pirjo (toim.) (2005) Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015-toimenpideohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2005:13. Helsinki. Saatavilla https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72019/julkaisuja_2005_13_sosiaalityo_2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y haettu 15.5.2021.
- Kokkonen, Tuomo (2021) Osallisuuspolitiikka aikuissosiaalityön asiakkuuden ja toimintatapojen määrittäjänä. Teoksessa Aila-Leena Matthies, Anu-Riina Svenlin & Kati Turtiainen (toim.) Aikuissosiaalityö: tieto, käytäntö ja vaikuttavuus Helsinki: Gaudeamus, 39–52.
- Kokkonen, Tuomo (2019) Poliittikka sosiaalityön yhteiskunnallisen paikan määrittäjänä. Teoksessa Anneli Pohjola, Tarja Kemppainen, Asta Niskala & Nina Peroni (toim.) Yhteiskunnallisen asemansa ottava sosiaalityö. Tampere: Vastapaino, 57–80.
- Koskinen, Simo (2003) Suomalaisen yhteisösosiaalityön kehitys ja nykysuuntaukset. Teoksessa Merja Laitinen & Anneli Pohjola (toim.) Sosiaalisen vaihtuvat vastuut. Jyväskylä: PS-kustannus, 206–236.
- Kuusela, Pekka (2006a) Rakente, toimijuus ja realistinen yhteiskuntateoria. Teoksessa Pekka Kuusela & Vuokko Niiranen (toim.) Realismin haaste sosiaalitieteissä. EU: UNIpress, 77–108.

- Kuusela, Pekka (2006b) Realismi, kriittinen realismi ja sosiaalitieteet. Teoksessa Pekka Kuusela & Vuokko Niiranen (toim.) Realismin haaste sosiaalitieteissä. Suomi: UNIpress, 9-21.
- Kuusela, Pekka (2011) Sosiaalitieteet, sosiaalisuus ja sosiaalisen toiminnan teoria. Teoksessa Tuija Kotiranta, Petteri Niemi & Raili Haaki (toim.) Sosiaalisen toiminnan perusta. Helsinki: Gaudeamus, 51-71.
- Layder, Derek (1993) *New Strategies in Social Research. An Introduction and Guide.* Cambridge: Polity Press.
- Matthies, Aila-Leena & Närhi, Kati (2014) Ekososiaalinen lähestymistapa rakenteellisen sosiaalityön viitekehyksenä. Teoksessa Anneli Pohjola, Merja Laitinen & Marjaana Seppänen (toim.) Rakenteellinen sosiaalityö, Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014. EU: UNIpress, 87-116.
- Metsämuuronen, Jari (2009) Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp.
- Metsämuuronen, Jari (2011) Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp.
- Mullaly, Bob (2007) *The new structural social work.* 3. painos. Toronto: Oxford University Press.
- Muotka, Henri (2013) Rakenteellinen sosiaalityö - joko nyt olisi aika? Käsiteanalyytinen kirjallisuuskatsaus rakenteellisen sosiaalityöhön Suomessa. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden laitos. Saatavilla http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20130434/urn_nbn_fi_uef-20130434.pdf, haettu 15.5.2021.
- Mänttari-van der Kuip, Maija (2013) Julkinen sosiaalityö markkinoistumisen armoilla? Yhteiskuntapolitiikka 2013 (1), 5-19.
- Mänttari-van der Kuip, Maija (2015a) Sosiaalityöntekijöiden työhyvinvointi ja toimintamahdollisuudet niukkuuden aikakaudella. *Janus* 23 (3), 329-335.
- Mänttari-van der Kuip, Maija (2015b) Work-Related Well-Being among Finnish Front-line Social Workers in an Age of Austerity. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research* 524. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Mäntysaari, Mikko (2009) Marx sosiaalityön tutkimuksessa. Teoksessa Mikko Mäntysaari, Anneli Pohjola & Tarja Pösö (toim.) Sosiaalityö ja teoria. Juva: PS-Kustannus, 85-108.
- Mäntysaari, Mikko (1991) Sosiaalibyrokraatia asiakkaiden valvojana: byrokratiatyö, sosiaalinen kontrolli ja tarpeitten sääntely sosiaalitoimistoissa. Tampere: Vastapaino.
- Mäntysaari, Mikko (2006) Tarkentuva tieto sosiaalityössä. Teoksessa Pekka Kuusela & Vuokko Niiranen (toim.) Realismin haaste sosiaalitieteissä. Suomi: UNIpress, 137-162.
- Mäntysaari, Mikko; Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (2009) Johdanto. Teoksessa Mikko Mäntysaari, Anneli Pohjola & Tarja Pösö (toim.) Sosiaalityö ja teoria. Juva: PS-Kustannus, 7-14.
- Niiniluoto, Ilkka (2006) Kriittinen tieteellinen realismi. Teoksessa Pekka Kuusela & Vuokko Niiranen (toim.) Realismin haaste sosiaalitieteissä. Suomi: UNIpress, 22-44.

- Niemelä, Pauli (2018) Hyvinvoinnin edistäminen sosiaalityön eetoksena. Teoksessa Maritta Töttönen, Kaija Hänninen, Päivi Jouttimäki, Tiina Lehto-Lunden, Petra Salovaara Minna Veistilä (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Tallinna: Gaudeamus. 97–108.
- Nummenmaa, Lauri (2009) Käyttätymistieteiden tilastolliset menetelmät. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Närhi, Kati 2004. The eco-social approach in social work and the challenges to the expertise of social work. *Jyväskylä studies in education psychology and social research* 243. University of Jyväskylä.
- Payne, Malcom (2005) *Modern Social Work Theory*. 3. painos. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Pekkarinen, Elina (2010) Stadilaispojat, rikokset ja lastensuojelu. Viisi tapaustutkimusta kuudelta vuosikymmeneltä. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 102. Saatavilla https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/stadilaispojat_rikokset_ja_lastensuojelu.pdf, haettu 15.5.2021.
- Pekkarinen, Elina (2014) Positiomalli rakenteellisen sosiaalityön tukena. Teoksessa Anneli Pohjola, Merja Laitinen & Marjaana Seppänen (toim.) *Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014*. EU: UNIpress, 214–233.
- Pekkarinen, Elina & Tapola-Haapala, Maria (2009) Kriittinen realismi sosiaalityössä – tiedontuotannosta emansipaatioon. Teoksessa Mikko Mäntysaari, Anneli Pohjola & Tarja Pösö (toim.) *Sosiaalityö ja teoria*. Juva: PS-Kustannus, 183–205.
- Perttula, Rauno (2021) Nuorten parissa tehtävä sosiaalityö. Teoksessa Aila-Leena Matthies, Anu-Riina Svenlin & Kati Turtiainen (toim.) *Aikuissosiaalityö: tieto, käytäntö ja vaikuttavuus* Helsinki: Gaudeamus, 83–96.
- Pohjola, Anneli (2011) Rakenteellisen sosiaalityön aika. Teoksessa Anneli Pohjola & Riitta Särkelä (toim.) *Sosiaalisesti kestävä kehitys*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, 207–224.
- Pohjola, Anneli (2014) Rakenteellisen sosiaalityön paikannuksia. Teoksessa Anneli Pohjola, Merja Laitinen & Marjaana Seppänen (toim.) *Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014*. EU: UNIpress, 16–35.
- Pohjola, Anneli; Laitinen, Merja & Seppänen, Marjaana (2014) Rakenteellinen sosiaalityö aikakauden haasteena. Teoksessa Anneli Pohjola, Merja Laitinen & Marjaana Seppänen (toim.) *Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014*. EU: UNIpress, 9–13.
- Pohjola, Anneli (2007) Eettisyyden haaste tutkimuksessa. Teoksessa Leena Viinamäki & Erkki Saari (toim.) *Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Gummerus, 11–31.
- Pohjola, Anneli (2014) Rakenteellisen sosiaalityön paikannuksia. Teoksessa Anneli Pohjola & Merja Laitinen & Marjaana Seppänen (toim.) *Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014*. EU: UNIpress, 16–36.
- Pohjola, Anneli; Kemppainen, Tarja; Niskala, Asta & Peronius, Nina (2019a) Murroksen ajan sosiaalityö paikkaansa jäsentämässä. Teoksessa Anneli Pohjola, Tarja Kemppainen, Asta Niskala & Nina Peronius (toim.) *Yhteiskunnallisen asemansa ottava sosiaalityö*. Tampere: Vastapaino, 11–20.

- Pohjola, Anneli; Kemppainen Tarja; Niskala, Arja & Peronius, Nina (2019b) Sosiaalityö osana yhteiskunnallista kehityskulkua. Teoksessa Anneli Pohjola, Tarja Kemppainen, Asta Niskala & Nina Peronius (toim.) Yhteiskunnallisen asemansa ottava sosiaalityö. Tampere: Vastapaino, 23–54.
- Poikselkä, Satu (2019) Sosiaalityön yhteiskunnallinen ääni: sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä rakenteellisesta sosiaalityöstä. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta. Saatavilla https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/309317/Poikselka_Sosiaalityo.pdf?sequence=2&isAllowed=y, haettu 18.5.2021.
- Poutanen, Seppo (2005) Kriittisen realismin metodologisesta otteesta yhteiskuntatieteissä. Teoksessa Seppo Räsänen, Anu-Hanna Anttila & Harri Melin (toim.) Tutkimusmenetelmien pyörteissä: Sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat. Jyväskylä: PS- Kustannus, 181–197.
- Raunio, Kyösti (2009) Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.
- Raunio, Kyösti (1999) Positivismi ja ihmistiede. Sosiaalitutkimuksen perustat ja käytännöt. Helsinki: Gaudeamus.
- Roivainen, Irene (2008) Onko yhdyskuntatyö katoamassa suomalaisesta sosiaalityöstä? Teoksessa Irene Roivainen, Marianne Nylund, Riikka Korkiamäki & Suvi Raitakari (toim.) Yhteisöt ja sosiaalityö: Kansalaisen vai asiakkaan asialla? Juva: PS-Kustannus, 25–42.
- Ruusuvuori, Johanna; Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (2010) Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.
- Simola, Jenni (2018) Yhteiskunnallinen vaikuttamistyö kunnallisessa sosiaalityössä. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta. Saatavilla https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/235924/Simola_Sosiaalityo.pdf?sequence=2, haettu 18.5.2021.
- Sirkka, Katriina (2014) Sosiaalityön rakenteellinen asiantuntijuus. Teoksessa Anneli Pohjola, Merja Laitinen & Marjaana Seppänen (toim.) Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014. EU: UNIpress, 118–135.
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- Staub-Bernasconi, Silvia (2016) Social Work and Human Rights Linking Two Traditions of Human Rights in Social Work. *Journal of Human Rights and Social Work* (1) 40–49.
- Svenlin, Anu-Riina (2020) Kannatteleva ja jännitteinen tukiperhetoiminta. Lastensuojelun tukiperhetoiminnan käyttöteoria ja tukisuhteet. Jyu dissertations 180. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Svenlin, Anu-Riina; Matthies, Aila-Leena & Turtiainen, Kati (2021) Epilogi: Kohti tietoon perustuvaa aikuissosiaalityötä. Teoksessa Aila-Leena Matthies, Anu-Riina Svenlin & Kati Turtiainen (toim.) Aikuissosiaalityö: Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus Helsinki: Gaudeamus, 271–278.
- Tapola-Haapala, Maria (2011) Sosiaalityön ammattilaiset refleksiivisinä toimijoina. Tutkimus erikoistumiskoulutuksesta Margaret Archerin teorian valossa. Helsingin yliopisto. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2011:4. Sosiaalityö. Helsinki: Unigrafia.

- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (2021) Sosiaalihuollon kehittämisohjelma 1.1.2020–31.12.2022. Rakenteellisen sosiaalityön selvitys. Saatavilla <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosiaalihuollon-kehittamisohjelma/rakenteellisen-sosiaalityon-selvitys>, haettu 15.5.2021.
- Tiitinen, Laura (2019) Kamppailu sananvapaudesta: Sosiaalialan ammattilaisen toiminta ja valtasuhteet mediavaikuttamisen kentällä. *Acta electronica Universitatis Lapponiensis* 259. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Toikko, Timo (2005) Sosiaalityön ideat. Johdatus sosiaalityön historiaan. Helsinki: Gummerus kirjapaino Oy.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauseräilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Saatavilla https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. Haettu 14.5.2021.
- Töttö, Pertti (2006) Kriittinen realismi ja sosiaalitieteelliset menetelmät. Teoksessa Pekka Kuusela & Vuokko Niiranen (toim.) *Realismin haaste sosiaalitieteissä*. Suomi: UNIpress, 59–108.
- Töttö, Pertti (2005) Syvällistä ja pinnallista: Teoria, empiria ja kausaalisuus sosiaalitutkimuksessa. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Vehkalahti Kimmo (2014) Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.
- Viinamäki, Leena (2007) Triangulatiivisen tutkimusasetelman soveltamismahdollisuudet. Teoksessa Leena Viinamäki & Erkki Saari (toim.). *Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Gummerus, 11–31.
- Vornanen, Riitta; Hämäläinen, Juha & Törrönen, Maritta (2016) Sosiaalityön käytäntöpoliittinen tehtävä. Teoksessa Maritta Töttönen, Kaija Hänninen Päivi Joutimäki, Tiina Lehto-Lunden, Petra Salovaara & Minna Veistilä (toim.) *Vastavuoroinen sosiaalityö*. Tallinna: Gaudeamus 201–219.

LIITTEET

LIITE 1 Kyselylomake

Hyvä sosiaalityöntekijä tai sosiaalityön esimies!

Kiitos, kun kiinnostuit tutkimuksestani. Toivottavasti sinulla on hetki aikaa osallistua pro gradu- tutkimukseeni Rakenteellisen sosiaalityön toiminnan paikat, mahdollisuudet ja esteet. *(Tutkimuksen työnimi, kommentti 21.5.2021)*

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten sosiaalityöntekijät ja sosiaalityön esimiehet toteuttavat rakenteellista sosiaalityötä sekä mitkä tekijät mahdollistavat ja estävät rakenteellisen sosiaalityön toteutumista.

Tutkimusaineisto kerätään xxxx kuntien ja xxxx kuntayhtymän lastensuojelun, perhesosiaalityön ja aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijöiltä ja sosiaalityön esimiehiltä. xxxx kunnan osalta tutkimusaineisto kerätään lastensuojelun ja aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijöiltä ja sosiaalityön esimiehiltä. Aineistoa kerätään myös Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry:n ja Sosiaalityön uraverkosto -ryhmän jäseniltä. Huomioithan, että olet voinut saada kutsun tutkimukseen osallistumisesta useaa kautta, joten vastaathan vain kerran.

Kyselyn vastausaika on 30.3–31.5.2020. Vastaamiseen on hyvä varata aikaa noin 20 minuuttia. Voit halutessasi tallentaa vastauksesi kunkin sivun lopussa ja jatkaa vastaamista myöhemmin.

Tutkimuksessa kerättyjä tietoja ja tutkimustuloksia käsitellään luottamuksellisesti tietosuojalainsäädännön ja tutkimuseettisten periaatteiden mukaisesti. Yksittäisiä tutkittavia ei voida tunnistaa tutkimukseen liittyvistä tutkimustuloksista tai julkaisuista. Tutkimuksesta, tietosuojakäytännöistä ja tutkittavan oikeuksista kerrotaan tarkemmin **tietosuojailmoituksessa**, johon pääset painamalla tätä **linkkiä**.

Tarvittaessa saat lisätietoja tutkimuksesta tutkimuksen tekijältä.

Ystävällisin terveisin,
Santra Ruonakangas
Yhteiskuntatieteiden maisterikoulutus, sosiaalityö
Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Sähköposti:

Seuraavaksi pyydän sinulta suostumusta tieteelliseen tutkimukseen osallistumisesta:

Annan suostumukseni kyselylomakkeella antamieni tietojen käyttämiseen tietosuojailmoituksessa kuvatussa tutkimuksessa

1	Kyllä
---	-------

Annan suostumukseni siihen, että tutkimuksen päätyttyä tutkija arkistoi aineiston mahdollista jatkotutkimuskäyttöään varten

1	Kyllä
2	Ei

Ohje kyselyyn vastaajalle:

Valitse tilannettasi vastaava vaihtoehto tai kirjoita vastaus sille varattuun tilaan.

I TAUSTAKYSYMYKSET

1. Mikä on sukupuolesi?

- 1 Nainen
- 2 Mies
- 3 Muu
- 4 En halua sanoa

2. Mikä on suorittamasi ylin koulutus?

- 1 Sosiaalityöntekijä YTM
- 2 Sosiaalityöntekijä YTL
- 3 Sosiaalityöntekijä YTT
- 4 Sosiaalityön opiskelija
(opintoja suoritettu sen verran, että voin työskennellä sosiaalityön sijaisena)
- 5 Sosionomi AMK
- 6 Sosionomi YAMK
- 7 Muu, mikä

3. Paljonko sinulla on kertynyt työkokemusta sosiaalityöstä?

- 1 Alle 1 vuotta
- 2 1-2 vuotta
- 3 3-5 vuotta
- 4 6-10 vuotta
- 5 11-15 vuotta
- 6 16-20 vuotta
- 7 Yli 20 vuotta

4. Paljonko sinulla on kertynyt työkokemusta muusta sosiaalialan työstä?

- 1 Ei lainkaan
- 2 Alle 1 vuotta
- 3 1-2 vuotta
- 4 3-5 vuotta
- 5 6-10 vuotta
- 6 11-15 vuotta
- 7 16-20 vuotta
- 8 Yli 20 vuotta

5. Työskenteletkö pääasiallisesti

- 1 Asiakastyössä
- 2 Lähiesimiehenä
- 3 Hyvinvointipalveluiden johtotehtävissä
- 4 Muissa tehtävissä, missä?

6. Minkä asiakasryhmän palveluissa työskentelet pääasiallisesti tällä hetkellä? Jos työskentelet usealla palvelualueella, valitse kohta "muu" ja kirjoita, millä palvelualueella työskentelet

- 1 Lapsiperhesosiaalityö/ perhesosiaalityö
- 2 Aikuissosiaalityö
- 3 Lastensuojelu
- 4 Alkuarviointiyksikkö (palvelutarpeen arviointi, lastensuojelutarpeen selvitys) tai muu vastaava
- 5 Muu, mikä?

7. Onko vikasuhteesi/ työsuhteesi

- 1 Toistaiseksi voimassa oleva
- 2 Määräaikainen

8. Kuinka kauan olet työskennellyt tämän hetkisessä kuntaorganisaatiossa?

- 1 Alle 1 vuotta
- 2 1-2 vuotta
- 3 3-5 vuotta
- 4 6-10 vuotta
- 5 11-15 vuotta
- 6 16-20 vuotta
- 7 Yli 20 vuotta

9. Tämänhetkinen työskentelykuntasi

- 1 X
- 2 X
- 3 X
- 4 X
- 5 X
- 6 X
- 7 Muu, mikä

I RAKENTEELLISEN SOSIAALITYÖN TOTEUTUMINEN

TIEDON TUOTTAMINEN JA VÄLITTÄMINEN

Ohje vastaajalle:

Valitse seuraavissa kysymyksissä tilannettasi tai kokemustasi kuvaava vaihtoehto. Valitse vastauksesi kuusiportaisesta asteikosta. Yhdessä kysymyksessä on käytetty viisiportaista asteikkoa. Mikäli et osaa arvioida tilannettasi tai kokemustasi annetulla asteikolla, voit valita vaihtoehdon "en osaa sanoa"

10. Missä määrin nykyisessä tehtävässäsi

	En lain-kaan	Harvoin				Usein	En osaa sanoa
keskustelet työyhteisössäsi palvelualueenne asukkaiden elinolosuhteista ja niihin vaikuttavista yhteiskunnallista tekijöistä	1	2	3	4	5	6	x
olet yksin tai yhdessä kollegoidesi kanssa tuottanut tietoa hyvinvointipalveluiden johdolle (johtavat viranhaltijat, poliittiset päättäjät) palvelualueenne asukkaiden elinolosuhteista ja palvelutarpeista	1	2	3	4	5	6	x
olet yksin tai yhdessä kollegoidesi kanssa tuottanut tietoa hyvinvointipalveluiden johdolle (johtavat viranhaltijat, poliittiset päättäjät) palvelualueenne sosiaalipalveluiden toimivuudesta	1	2	3	4	5	6	x
olet tuottanut tietoa hyvinvointistrategioiden ja -suunnitelmien laatimista varten	1	2	3	4	5	6	x
olet esitellyt yhteistyöverkostoissa palvelualueenne asukkaiden sosiaaliseen hyvinvointiin ja sosiaalisiin ongelmiin liittyvää tietoa	1	2	3	4	5	6	x
olet välittänyt tietoa kuntalaisille alueenne hyvinvointipalveluiden toimivuudesta	1	2	3	4	5	6	x
olet välittänyt yksin tai kollegoidesi kanssa tietoa paikallisille kansalaisjärjestöille alueenne hyvinvointipalveluiden kehittämistarpeita	1	2	3	4	5	6	x
olet välittänyt yksin tai kollegoidesi kanssa tietoa muille toimialoille asukkaiden palvelutarpeista asuinalueen palveluiden kehittämiseksi	1	2	3	4	5	6	x
olet ilmoittanut sosiaalihuollon toteutumisessa havaitsemastasi epäkohdasta kuntanne sosiaalihuollosta vastaavalle viranomaiselle	1	2	3	4	5	6	x

11. Missä määrin olet

	En lain-kaan	Harvoin				Usein	En osaa sanoa
julkaissut sosiaalityöhön liittyviä puheenvuoroja eri medioissa	1	2	3	4	5	6	x
julkaissut sosiaalityöhön liittyvää tieteellisiä artikkeleita	1	2	3	4	5	6	x
tehnyt sosiaalityöhön liittyvää tutkimusta osana työtehtäviäsi	1	2	3	4	5	6	x

STRATEGIA JA RAKENTEELLINEN KEHITTÄMINEN

12. Sosiaalihuoltolain (1301/2014 7§) uudistus vuonna 2015 tarkensi rakenteellisen sosiaalityön velvoitteita ja sisältöä kunnissa. Arvioi kokemuksesi perusteella, millainen vaikutus sosiaalihuoltolain muutoksella on ollut rakenteellisen sosiaalityön toteutumiseen käytännössä

	En lain- kaan	Vähän				Paljon	En osaa sanoa
Lakimuutoksen jälkeen keskustelu rakenteellisesta sosiaalityöstä on aikaisempaa aktiivisempaa	1	2	3	4	5	6	x
Lakimuutoksen jälkeen toimintaa on suunnattu vahvemmin rakenteelliseen sosiaalityöhön	1	2	3	4	5	6	x
Lakimuutoksen jälkeen sosiaalityön painopiste on siirtynyt kohti ennaltaehkäisevää työtä	1	2	3	4	5	6	x
Lakimuutoksen jälkeen rakenteelliseen sosiaalityöhön on voinut käyttää aikaisempaa enemmän resursseja	1	2	3	4	5	6	x
Lakimuutos on vahvistanut rakenteellisen sosiaalityön asemaa käytännön sosiaalityössä	1	2	3	4	5	6	x
Lakimuutos on vahvistanut sosiaalityön yhteiskunnallista asemaa	1	2	3	4	5	6	x

13. Onko työskentelykunnassasi laadittu kirjallinen rakenteellisen sosiaalityön strategia, joka ohjaa sosiaalityön toteuttamista organisaation eri tasoilla

1	Kyllä
2	Ei
3	En osaa sanoa

14. Jos työskentelykunnassasi on laadittu kirjallinen rakenteellisen sosiaalityön strategia, arvioi, miten se vaikuttaa työssäsi? Rakenteellisen sosiaalityön strategia

	En lain- kaan	Har- voin				Usein	En osaa sanoa
on esillä työyhteisösi keskusteluissa	1	2	3	4	5	6	x
suuntaa toimintaanne	1	2	3	4	5	6	x
vahvistaa sosiaalityön asiantuntijuutta	1	2	3	4	5	6	x
kehittää organisaation toimintakulttuuria	1	2	3	4	5	6	x

15. Missä määrin olet nykyisessä työssäsi tehnyt ehdotuksia

	En lain- kaan	Har- voin				Usein	En osaa sanoa
työyksikkösi toimintakäytäntöjen kehittämiseksi, jotta ne vastaisivat paremmin asiakkaidenne tarpeita	1	2	3	4	5	6	x
moniammatillisten verkostojen toimintakäytäntöjen kehittämiseksi, jotta ne tukisivat paremmin asiakkaidenne tarpeita	1	2	3	4	5	6	x
hyvinvointipalveluiden kehittämiseksi, jotta ne vastaisivat paremmin alueenne asukkaiden tarpeita	1	2	3	4	5	6	x
eri toimialojen edustajille sosiaalisten vaikutusten huomioon ottamiseksi päätöksenteossa	1	2	3	4	5	6	x

16. Missä määrin olet nykyisessä työssäsi yksin tai kollegoidesi kanssa

	En lain- kaan	Har- voin				Usein	En osaa sanoa
kehittänyt työyksikköosi uusia toimintamalleja, jotta ne vastaisivat paremmin asiakkaiden tarpeisiin	1	2	3	4	5	6	x
kehittänyt uusia moniammatillisia toimintamalleja, jotta ne vastaisivat paremmin asiakkaiden tarpeisiin	1	2	3	4	5	6	x
kehittänyt alueellista palvelu- ja tukivalikoimaa yhteistyössä järjestöjen ja/ tai muiden kansalaistoimijoiden kanssa	1	2	3	4	5	6	x
osallistunut organisaatiosi edustajana ajankohtaisen muutoksen tai ilmiön sosiaalisten vaikutusten arviointiin	1	2	3	4	5	6	x
osallistunut hyvinvointistrategioiden ja -suunnitelmien valmisteluun	1	2	3	4	5	6	x
osallistunut hyvinvointisuunnitelmien valmisteluun yhteistyössä kehittäjäasiakkaiden ja/ tai kokemusasiantuntijoiden kanssa	1	2	3	4	5	6	x
esittänyt vaihtoehtoisia ratkaisuja työskentelykuntasi hyvinvointipoliittisiin linjauksiin	1	2	3	4	5	6	x
esittänyt vaihtoehtoisia ratkaisuja valtakunnallisiin hyvinvointipoliittisiin linjauksiin	1	2	3	4	5	6	x
vaikuttanut lainsäädännön valmisteluun	1	2	3	4	5	6	x

OSALLISUUS

17. Missä määrin nykyisessä tehtävässäsi

	En lain- kaan	Har- voin				Usein	En osaa sanoa
hyödynnät asiakkaiden antamaa palautetta palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä	1	2	3	4	5	6	x
kehität yhteistyössä kokemusasiantuntijoiden ja/ tai kehittäjäasiakkaiden kanssa palveluita ja niihin liittyviä prosesseja	1	2	3	4	5	6	x
ohjaat asiakkaitasi vertaistuen toimintaan	1	2	3	4	5	6	x
olet käynnistänyt yksin tai yhdessä muiden toimijoiden kanssa asiakkaiden tarpeita vastaavia ryhmämuotoisia toimintoja	1	2	3	4	5	6	x
jalkaudut matalan kynnyksen kohtaamispaikoille, kuten asukastuville	1	2	3	4	5	6	x
neuvot kuntalaisia antamaan palautetta hyvinvointipalveluiden toimivuudesta	1	2	3	4	5	6	x
tuot esille eri väestöryhmien ääntä palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä	1	2	3	4	5	6	x
hyödynnät asiakasryhmäkohtaisia neuvostoja (esim. vammais-, vanhusneuvosto) ja kansalaisraateja työskentelykuntasi hyvinvointipalveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä	1	2	3	4	5	6	x

kehität alueellista palvelu- ja tukivalikoimaa yhteistyössä paikallisten järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa	1	2	3	4	5	6	x
olet vaikuttanut hyvinvointipolitiikkaan yhteistyössä järjestöjen tai muiden kansalaistoimijoiden kanssa	1	2	3	4	5	6	x

EETTISYYS

18. Missä määrin nykyisessä tehtävässäsi

	en lain- kaan	Har- voin				Usein	en osaa sanoa
keskustelet työyhteisössäsi sosiaalityön eettisistä periaatteista ja arvoista	1	2	3	4	5	6	x
keskustelet työyhteisössäsi asiakkaiden perus- ja sosiaalisisiin oikeuksiin liittyvistä asioista	1	2	3	4	5	6	x
keskustelet työyhteisössäsi eri väestöryhmien tasa-arvon toteutumiseen liittyvistä asioista	1	2	3	4	5	6	x
pyrit vahvistamaan hyvinvointipalveluiden sisäistä keskustelua sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta	1	2	3	4	5	6	x
olet tehnyt työskentelykunnassasi ehdotuksia, jotka vahvistaisivat eri väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia	1	2	3	4	5	6	x
pyrit yhteistyössä verkostojen kanssa vahvistamaan eri väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia	1	2	3	4	5	6	x
pyrit yhteistyössä verkostojen kanssa purkamaan vähemmistöihin kohdistuvia ennakkoluuloja	1	2	3	4	5	6	x

III RAKENTEELLISEN SOSIAALITYÖN TOTEUTTAMISEN MAHDOLLISUUDET

MAHDOLLISUUS VAIKUTTAA

19. Missä määrin koet voivasi

	en lain- kaan	vähän				paljon	en osaa sanoa
vaikuttaa oman työsi suunnitteluun ja kehittämiseen	1	2	3	4	5	6	x
käyttää työaikaasi rakenteelliseen sosiaalityöhön	1	2	3	4	5	6	x
vaikuttaa työskentelykuntasi hyvinvointipalveluiden kehittämiseen	1	2	3	4	5	6	x
vaikuttaa työyksikkösi toimintakäytäntöjen kehittämiseen	1	2	3	4	5	6	x
vaikuttaa monialaisten verkostojen toimintakäytäntöjen kehittämiseen	1	2	3	4	5	6	x
vaikuttaa työskentelykuntasi hyvinvointistrategioiden ja -suunnitelmien valmisteluun	1	2	3	4	5	6	x
vaikuttaa hyvinvointipolitiikkaan paikallisella tasolla	1	2	3	4	5	6	x
vaikuttaa hyvinvointipolitiikkaan valtakunnallisella tasolla	1	2	3	4	5	6	x

ESIMIESTUKI

20. Miten arvioit hyvinvointipalveluiden ylimmän johdon tukevan henkilökuntaansa

	en lain- kaan	vähän				paljon	en osaa sanoa
tuottamaan ja välittämään tietoa kuntanne asukkaiden elinolosuhteista sekä palvelun tarpeista	1	2	3	4	5	6	x
tuottamaan ja välittämään tietoa palveluiden vaikuttavuudesta	1	2	3	4	5	6	x
tuottamaan tietoa eri toimialojen päätöksenteon sosiaalisista vaikutuksista	1	2	3	4	5	6	x
osallistumaan hyvinvointipalveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen	1	2	3	4	5	6	x
vaikuttamaan kunnalliseen hyvinvointipolitiikkaan	1	2	3	4	5	6	x
käyttämään työaika rakenteellisen sosiaalityön tehtäviin (tiedon tuotanto, sosiaaliseen raportointi, strateginen suunnittelu, vaikuttaminen)	1	2	3	4	5	6	x

21. Miten arviot lähiesimiehesi tukevan sinua

	en lain- kaan	vähän				paljon	en osaa sanoa
kehittämään yksikkönne toimintakäytäntöjä, jotta ne vastaisivat paremmin alueenne asukkaiden palvelutarpeita	1	2	3	4	5	6	x
kehittämään monialaisten verkostojen toimintakäytäntöjä, jotta ne tukisivat paremmin asiakkaidenne tuen tarpeita	1	2	3	4	5	6	x
toimintaan, jolla pyritään vahvistamaan asiakkaiden osallisuutta palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä (kokemusasiantuntijat, käyttäjäasiakkaat)	1	2	3	4	5	6	x
toteuttamaan suunnitelmallista yhteistyötä alueen kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa	1	2	3	4	5	6	x
tuottamaan ja välittämään tietoa alueen asukkaiden elinolosuhteista ja palveluiden tarpeesta	1	2	3	4	5	6	x
tuottamaan ja välittämään tietoa palveluiden vaikuttavuudesta	1	2	3	4	5	6	x
tekemään tarvittaessa ilmoituksen sosiaalihuollossa ilmenneestä epäkohdasta	1	2	3	4	5	6	x
hyödyntämään sosiaalityön asiantuntijuutta hyvinvointipalveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä	1	2	3	4	5	6	x
toimimaan sosiaalityön eettisten periaatteiden ja arvojen mukaisesti	1	2	3	4	5	6	x
vaikuttamaan kunnan hyvinvointipolitiikkaan	1	2	3	4	5	6	x
käyttämään työaika rakenteelliseen sosiaalityön tehtäviin (tiedon tuottaminen, sosiaalinen raportointi, strateginen suunnittelu, vaikuttaminen)	1	2	3	4	5	6	x

KOLLEGOIDEN TUKI

22. Miten arviot kollegoiden tukevan sinua

	en lain- kaan	vähän				paljon	en osaa sanoa
kehittämään yksikkönne toimintakäytäntöjä, jotta ne vastaisivat paremmin alueenne asukkaiden palvelutarpeita	1	2	3	4	5	6	x
kehittämään monialaisten verkostojen toimintakäytäntöjä, jotta ne tukisivat paremmin asiakkaiden tuen tarpeita	1	2	3	4	5	6	x
toimintaan, jolla pyritään vahvistamaan asiakkaiden osallisuutta palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä (kokemusasiantuntijat, käyttäjäasiakkaat)	1	2	3	4	5	6	x
toteuttamaan suunnitelmallista yhteistyötä alueen kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa	1	2	3	4	5	6	x
tuottamaan ja välittämään tietoa asuinalueen elinolosuhteista ja palveluiden tarpeesta	1	2	3	4	5	6	x
tuottamaan ja välittämään tietoa palveluiden vaikuttavuudesta	1	2	3	4	5	6	x
tekemään tarvittaessa ilmoituksen sosiaalihuollossa ilmenneestä epäkohdasta	1	2	3	4	5	6	x
hyödyntämään sosiaalityön asiantuntijuutta hyvinvointipalveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä	1	2	3	4	5	6	x
vaikuttamaan kunnan hyvinvointipolitiikkaan	1	2	3	4	5	6	x
toimimaan sosiaalityön eettisten periaatteiden ja arvojen mukaisesti	1	2	3	4	5	6	x

IV OSAAMINEN

23. Millaiseksi koet rakenteellisessa sosiaalityössä tarvittavan osaamisesi?

	Puut- teelli- nen				Hyvä	En osaa sanoa
tiedon tuottamisessa ja välittämisessä	1	2	3	4	5	x
hyvinvointipalveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä	1	2	3	4	5	x
yhteiskunnallisten epäkohtien esille nostamisessa	1	2	3	4	5	x
mediassa vaikuttamisessa	1	2	3	4	5	x
hyvinvointipolitiikkaan vaikuttamisessa	1	2	3	4	5	x
kansalaisten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistamisessa	1	2	3	4	5	x
yhteistyön tekemisessä kansalaisjärjestöjen ja muiden alueellisten toimijoiden kanssa	1	2	3	4	5	x
perus- ja sosiaalisten oikeuksien edistämässä	1	2	3	4	5	x

24. Arvioi, miten seuraavat tekijät ovat vaikuttaneet rakenteellisen sosiaalityön osaamiseesi?

	en lain- kaan	vähän				paljon	en osaa sanoa
koulutus	1	2	3	4	5	6	x
työkokemus	1	2	3	4	5	6	x
ammattilliset keskustelut	1	2	3	4	5	6	x
kollegoiden tuki	1	2	3	4	5	6	x
esimiesten tuki	1	2	3	4	5	6	x
organisaation sitoutuminen rakenteelliseen sosiaalityöhön	1	2	3	4	5	6	x

25. Arvioi, miten seuraavat tekijät motivoivat sinua rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisessa?

	en lain- kaan	vähän				paljon	en osaa sanoa
sosiaalityön yhteiskunnallinen tehtävä (asiakkaiden auttaminen ja rakenteellisten epäkohtien korjaaminen)	1	2	3	4	5	6	x
sosiaalisten ongelmien rakenteellisiin syihin vaikuttaminen	1	2	3	4	5	6	x
asiakkaiden osallisuuden vahvistaminen	1	2	3	4	5	6	x
sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistaminen yhteiskunnassa	1	2	3	4	5	6	x
hyvinvointipalveluiden ennaltaehkäisevän työn kehittäminen	1	2	3	4	5	6	x
sosiaalityön arvot ja eettiset periaatteet	1	2	3	4	5	6	x
kiinnostus ammatillisen osaamisen kehittämiseen	1	2	3	4	5	6	x

26. Voisitko vielä kertoa, mitkä ovat kolme merkittävintä estettä koet rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisessa?

Lämmin kiitos tutkimukseen osallistumisesta!